

TINGKATAN 4**BAB 1 : KEMUNCULAN TAMADUN AWAL MANUSIA****Item Struktur***Muka surat 4-8*

- 1 Kreatif dan inovasi manusia dalam kehidupan seharian merupakan proses pembentukan tamadun.
- (a) Nyatakan maksud tamadun.
- Berasal daripada bahasa Arab iaitu perkataan *mudun* dan *madain*
 - Madana iaitu tinggi budi bahasa dan pembukaan bandar
 - Perkataan bahasa Inggeris iaitu *Civilization*
 - Berasal daripada bahasa Greek iaitu *Civitas* yang bermaksud bandar
 - Peradaban manusia
- [2 markah]
- (b) Berikan ciri masyarakat bertamadun.
- Pertempatan kekal
 - Kehidupan berorganisasi
 - Sistem pemerintahan
 - Pengkhususan pekerjaan
 - Agama dan kepercayaan
 - Bahasa dan sistem tulisan
- [2 markah]
- (c) Namakan contoh sistem tulisan tamadun awal
- Cuneiform
 - Piktograf
 - Hieroglif
 - Ideogram
- [2 markah]
- (d) Nyatakan kepentingan sistem tulisan dalam masyarakat tamadun awal
- Penyimpanan rekod
 - Penulisan undang-undang
 - Mencatat hal-hal keagamaan
 - Mencatat idea dan pemikiran manusia
- [2 markah]
- (e) Jelaskan maksud tamadun mengikut pandangan masyarakat Barat dan Islam
- Masyarakat barat : pembangunan lahiriah seperti penulisan, undang-undang, kesenian dan perbandaran
 - Menurut Gordon Childe : pencapaian lahiriah merupakan kayu ukur kemajuan sesebuah tamadun dalam masyarakat
 - Menurut Darcy Riberio dan R.A. Buchanan : menekankan kepentingan pembangunan lahiriah dalam proses perkembangan tamadun
 - Menurut Islam : tamadun mestilah merangkumi pembangunan lahiriah dan rohaniah untuk mengukur tahap ketamadunan sesebuah masyarakat

- Menurut Syed Naquib al-Attas : tamadun ialah pencapaian tahap tata susila yang tinggi dan kebudayaan yang luhur oleh sesebuah masyarakat
- Menurut Richard Sullivan : unsur rohaniah sangat penting dalam konsep tamadun
- Tamadun tidak hanya mementingkan pencapaian bentuk lahiriah seperti kesenian dan pembinaan kota semata-mata tetapi mesti diiringi dengan pencapaian dalam aspek rohaniah, tatasusila dan moral

[2 markah]

Muka surat 11 - 15

2

Petempatan awal di Lembah Mesopotamia telah berkembang secara evolusi kepada bandar dan negara kota sehingga membentuk tamadun terawal di dunia yang memberikan sumbangan besar kepada peradaban manusia sejagat.

(a) Terangkan ciri negara kota Mesopotamia

- Terbahagi kepada pusat kota, tembok kota, luar kota dan pelabuhan
- Di dalam kota terdapat istana, rumah kediaman, rumah ibadat, rumah kedai dan pasar
- Pusat sesebuah kota ialah rumah ibadat
- Kota mempunyai unit politik dan agama tersendiri
- Terdapat jalan raya yang lurus
- Tembok kota mempunyai kubu pertahanan dan pintu gerbang
- Terdapat sungai yang memudahkan pengangkutan
- Mudah dihubungi dengan wilayah sekitarnya melalui jalan laut
- Terdapat kawasan tanah pamah

[2 markah]

(b) Nyatakan peranan raja dalam sistem pemerintahan teokrasi di Mesopotamia.

- Raja sebagai ketua pentadbir
- Berkuasa dalam soal tanah, cukai serta hasil pertanian dan perniagaan
- Raja dianggap tuhan / wakil tuhan
- Raja sebagai pemilik negara kota
- Raja ketua tentera
- Raja ketua pendeta
- Raja ketua agama

Senaraikan ciri Kod Undang-Undang Hammurabi.

- Berteraskan hak rakyat terhadap keadilan
- Hukuman denda dan setimpal dengan kesalahan
- Hukuman berbeza mengikut susun lapis masyarakat
- Mengandungi 282 undang-undang
- Dipahat pada tembok dan tiang besar
- Digubal semasa Hammurabi

[3 markah]

- Menentukan pentadbiran ziggurat
- Berkuasa melantik ahli keluarga diraja memegang jawatan di ziggurat

[3 markah]

(c)

(d) Jelaskan faedah penggunaan sistem tulisan terhadap perkembangan tamadun Mesopotamia.

- Mewujudkan sistem pendidikan
- Lahirnya jurutulis
- Membolehkan urusan pentadbiran dan soal keagamaan dicatat
- Melahirkan tradisi kesusasteraan
- Terhasilnya epik Gilgamesh
- Membawa kepada perkembangan ilmu astronomi, matematik dan geometri
- Perkembangan dalam ilmu perubatan
- Ubat-ubatan dapat dikatalogkan
- Cara mengubati penyakit dicatat
- Cara menggunakan ubat-ubatan dapat dicatat

[2 markah]

Muka surat 23-28

3

Tamadun Indus ialah tamadun yang terawal di India. Tamadun ini telah muncul pada sekitar tahun 2500 S.M. dan mula merosot pada tahun 1800 SM. Dikenali juga sebagai tamadun Harrapa.

(a) Nyatakan **dua** ciri bandar terancang di Mohenjo-Daro dan Harappa.

- Teratur dan sistematik
- Bandarnya terbahagi kepada dua bahagian
- Di kelilingi oleh tembok
- Bahagian utamanya merupakan pusat pentadbiran dan keagamaan
- Bahagian kedua ialah kawasan perumahan
- Disusun berasaskan blok berbentuk empat segi
- Setiap blok dipisahkan oleh jalan raya yang lurus
- Terdapat sistem kumbahan terancang
- Sungai berfungsi sebagai jalan perhubungan

[2 markah]

(b) Jelaskan pengkhususan pekerjaan masyarakat tamadun Indus?

- Menjalankan pelbagai kegiatan ekonomi seperti perdagangan / pertanian / pertukangan / pembuatan / artisan
- Aktiviti perdagangan membabitkan perdagangan luar termasuk dengan Mesopotamia
- Bukti penemuan cop mohor Indus di Mesopotamia
- Hasil perdagangannya ialah emas/gading gajah/manik/hasil pertanian
- Petani bercucuk tanam makanan seperti barli/kacang
- Ahli masyarakat menjadi artisan terlibat dalam pembinaan/penghasilan barangan logam/barangan tembikar

[2 markah]

(c) Senaraikan organisasi sosial masyarakat Lembah Indus

- Terbahagi kepada dua golongan / golongan atasan dan golongan bawahan
- Golongan atasan terdiri daripada pendeta dan pedagang
- Pendeta mempunyai kuasa/pengaruh yang besar dalam mengawal aktiviti masyarakat terutama perkara yang melibatkan keagamaan
- Tampuk pemerintahan dipegang oleh pendeta
- Golongan bawahan terdiri daripada petani dan buruh
- Petani menjalankan aktiviti pertanian dan menyalurkan sebahagian hasil kepada pihak berkuasa

- **Golongan buruh menjalankan kegiatan peburuhan seperti menjaga kebersihan bandar/membina tembok di benteng/membina terusan**
[2 markah]
- (d) Apakah sumbangan tamadun Indus kepada perkembangan tamadun manusia?
- **Mengeksploitasi Sungai Indus untuk memajukan kehidupan harian**
 - **Perancangan bandar**
 - **Kemajuan dalam geometri**
 - **Kemajuan pembinaan / seni bina**
 - **Teknologi pembakaran batu-bata dengan suhu tinggi**
 - **Sifat keterbukaan**
 - **Membuat hubungan dengan tamadun lain**
- [2 markah]
- (e) Mengapakah tamadun Indus dianggap matang?
- **Pencapaian cemerlang dalam perancangan bandar**
 - **Menjalankan kegiatan perdagangan antarabangsa**
 - **Kemajuan dalam bidang ekonomi, rohani dan kepercayaan**
 - **Melahirkan masyarakat yang kreatif**
 - **Menghasilkan teknologi hebat**
 - **Mempunyai sifat keterbukaan**
- [2 markah]

Muka surat 30-32

- 4 Tamadun Hwang Ho muncul kesan daripada kesuburan tanah yang terdapat di Hwang Ho atau Sungai Kuning.
- (a) Nyatakan maksud "*mandat daripada tuhan*" yang menjadi kepercayaan masyarakat tamadun Hwang Ho.
- **Percaya bahawa jika raja memerintah dengan adil**
 - **Kerajaan dan rakyat akan menikmati kemakmuran dan kesejahteraan hidup**
 - **Pemerintah direstui tuhan**
- [1 markah]
- (b) Jelaskan sistem pemerintahan Dinasti Shang dalam tamadun Hwang Ho.
- **Berbentuk pemerintahan beraja**
 - **Pengganti raja ialah anak lelaki raja/saudara lelaki yang lebih muda**
 - **Raja-raja Shang berkuasa secara langsung di kawasan pusat pentadbiran**
 - **Percaya kuasa raja adalah mandat daripada Tuhan**
 - **Raja dibantu oleh golongan bangsawan dan pegawai kerajaan**
 - **Golongan bangsawan bertanggungjawab mentadbir wilayahnya**
 - **Golongan bangsawan berhak mewujudkan sistem pentadbiran sendiri**
 - **Mereka berhak mengutip cukai, pertahanan dan undang-undang**
 - **Sistem ini diasimilasikan oleh Dinasti Chou apabila mereka mengambil alih pemerintahan Dinasti Shang**
- [2 markah]
- (c) Sebutkan amalan kepercayaan masyarakat tamadun Hwang Ho.
- **Mengamalkan banyak kepercayaan termasuk animisme dan politeisme**
 - **Menyembah roh nenek moyang**

- Menyembah Tuhan syurga (Shang Ti) dan Tuhan bumi (Tu)
- Menyembah sungai, bukit dan gunung
- Upacara penyembahan melibatkan permainan muzik, tarian dan upacara korban
- Upacara penyembahan ini akan diketuai oleh bomoh
- Bomoh menggunakan tulang *oracle* iaitu tulang binatang dan kulit kura-kura untuk meramal sesuatu keadaan
- Amalan menilik menggunakan tulang *oracle* membawa kepada kemunculan sistem tulisan awal di China

[2 markah]

(d) Senaraikan **dua** kesan kemahiran teknologi gangsa yang dikuasai oleh Dinasti Shang.

- Menghasilkan senjata
- Perisai
- Hiasan kereta kuda yang digunakan oleh tentera
- Peralatan upacara keagamaan
- Menundukkan golongan bawahan iaitu golongan hamba

[2 markah]

(e) Nyatakan **tiga** sumbangan tamadun Hwang Ho kepada tamadun dunia.

- Sistem pemerintahan monarki
- Gelaran raja ditukar kepada maharaja
- Pembinaan sistem pengairan
- Pembinaan terusan
- Teknologi pembajakan
- Penciptaan cangkul / sabit
- Penggunaan batas tanaman
- Peralatan pertanian daripada besi
- Sistem tulisan
- Sistem percetakan
- Pemujaan roh nenek moyang
- Konsep Yin dan Yang dan *feng shui*
- Sistem kalendar
- Pengamalan falsafah perang Sun Tzu

[3 markah]

ITEM ESEI

Muka surat 19 - 22

1 (a) Jelaskan struktur pemerintahan dan pentadbiran kerajaan Mesir Purba.

[6 markah]

- F1 - Pemerintah tertinggi iaitu raja digelar Firaun.
- F2 - Firaun menjadi ketua pemerintah
- F3 - Firaun menjadi ketua pendeta, ketua hakim dan ketua pahlawan
- F4 - Firaun dibantu oleh golongan bangsawan, rahib dan jurutulis
- F5 - Golongan bangsawan menjalankan pentadbiran, menjaga keamanan dan menguruskan pengagihan bekalan makanan
- F6 - Golongan bangsawan terdiri daripada pegawai, penasihat dan gabenor wilayah
- F7 - Rahib menguruskan hal keagamaan
- F8 - Jurutulis membantu pentadbiran dengan menulis rekod kerajaan

(b) Jelaskan sistem pendidikan dalam tamadun Mesir Purba.

[4 markah]

- F1 - Pendidikan dikhususkan kepada anak golongan atasan
- F2 - Kanak-kanak diberi pendidikan sejak daripada umur yang rendah
- F3 - Institusi pendidikan diletakkan di bawah pentadbiran kerajaan
- F4 - Pendidikan diuruskan oleh rumah ibadat
- F5 - Pendidikan bertujuan untuk melahirkan pegawai terlatih untuk menguruskan tanaman/mengawal banjir/membina bangunan/membina piramid
- F6 - Ilmu yang diajar ialah geometri, matematik dan sains
- F7 - Melahirkan pengamal perubatan

(c) Terangkan sumbangan tamadun Mesir Purba kepada tamadun manusia.

[10 markah]

- F1 - Senibina piramid
- H1a - Pembinaan piramid bermula daripada ilham Imhotep
- H1b - Teknik pembinaan bangunan menggunakan batu-bata
- H1c - Pembinaan piramid menggambarkan kreativiti masyarakat Mesir Purba dalam bidang pembinaan
- F2 - Penciptaan kertas daripada pokok papyrus
- H2a - Memudahkan penyimpanan dan meninggalkan kebergantungan pada kepingan batu bata
- H2b - Penyimpanan rekod khazanah bangsa
- H2c - Menggunakan tulisan yang cantik halus dan penuh seni pada makam dan batu
- H2d - Tinggalan dalam bentuk rekod dan tertulis dengan tulisan hieroglif
- F3 - Mewujudkan sistem pendidikan
- H3a - Sistem pendidikan untuk kanak-kanak keluarga atasan
- H3b - Memulakan pendidikan di peringkat umur yang rendah
- H3c - Sistem pendidikan diuruskan oleh rumah ibadat
- H3d - Sistem pendidikan diletakkan di bawah pentadbiran kerajaan
- H3e - Sistem pendidikan bertujuan melahirkan pegawai kerajaan terlatih
- F4 - Kemajuan perubatan
- H4a - Melahirkan pengamal perubatan
- H4b - Pengamal perubatan mendapat status yang tinggi kerana berkhidmat untuk Firaun dan masyarakat
- H4c - Proses memumiakan mayat berkait rapat dengan kepercayaan
- H4d - Pengajaran ilmu geometri, matematik dan sains dalam pendidikan
- H4e - Tahap keilmuan dan kemahiran dalam bidang fizik, kimia, perubatan dan pembedahan memberikan sumbangan besar dalam bidang ilmu
- F5 - Pengawalan air daripada Sungai Nil
- H5a - Perkembangan ilmu matematik seperti algebra, geometri, astronomi digunakan dalam mengawal banjir yang berlaku sekali setahun
- H5b - Pemerintah berjaya mencipta sistem pengairan yang telah menebus guna kawasan padang pasir menjadi kawasan pertanian
- H5c - Pemerintahan Firaun Senuusret III telah membina tembok pengairan bagi menebusguna kawasan padang pasir
- H5d - Beliau juga membina terusan untuk mengairkan tanah
- F6 - Pengetahuan astronomi dan matematik
- H6a - Memperkenalkan sistem kalendar 365 hari berdasarkan 12 bulan dalam setahun

Muka surat 17- 22

2

Tamadun Mesir Purba dianggap sebagai “ Hadiah daripada Sungai Nil ”

(a) Apakah yang anda faham dengan pernyataan di atas?

[10 markah]

- F1 - Sungai Nil mengalir dari bahagian utara Mesir ke Laut Mediterranean
- F2 - Berpunca daripada dua anak sungai iaitu Sungai Nil Biru dan Sungai Nil Putih
- F3 - Limpahan air Sungai Nil ke tanah yang gersang menukarkan bentuk muka bumi Mesir menjadi tanah dataran yang subur
- F4 - Tanah dataran subur sesuai untuk pertanian dan petempatan manusia
- F5 - Tanah lanar yang dibawa berjaya membentuk sebuah delta yang subur untuk pertanian dan petempatan manusia
- F6 - Petempatan tetap di sepanjang sungai berkembang menjadi perkampungan
- F7 - Pengetahuan dalam bidang astronomi telah menyebabkan mereka memperkenalkan sistem kalendar
- F8 - Gabungan perkampungan mewujudkan beberapa buah bandar dan membentuk *nome*
- F9 - Tanah dataran subur sesuai untuk pertanian dan petempatan manusia
- F10 - Kemajuan tamadun bergantung kepada pengawalan air Sungai Nil
- F11 - Melahirkan perkembangan ilmu matematik seperti algebra dan geometri
- F12 - Pengetahuan dalam bidang astronomi telah menyebabkan mereka memperkenalkan sistem kalendar
- F13 - Pokok papyrus dijadikan kepingan kertas
- F14 - Kapal-kapal menyusuri dan berlabuh di pelabuhan seperti Thebes/Memphis/Fayoum/Abydos dan Heliopolis
- F15 - Pemerintah mencipta sistem pengairan
- F16 - Sistem pengairan telah menukar padang pasir menjadi kawasan tanah pertanian

(b) Jelaskan sistem kepercayaan tamadun Mesir Purba

[5 markah]

- F1 - Percaya kepada konsep politeisme
- F2 - Setiap tuhan dikaitkan dengan unsur alam seperti Re (Tuhan Matahari), Ra - Atum (Tuhan Langit) dan Amun (Tuhan Angin)
- F3 - Percaya pada kehidupan selepas mati
- F4 - Mayat disimpan dan dijaga dengan teliti
- F5 - Makam mayat dipenuhi dengan peralatan serta keperluan serta kelengkapan selepas mati
- F6 - Solekan mayat dan alat kebesaran yang ditanam menentukan status mayat.

(c) Terangkan pencapaian masyarakat Mesir Purba hasil penguasaan mereka dalam bidang matematik dan astronomi ?

[5 markah]

- F1 - Dapat mengawal banjir sungai Nil
- F2 - Mencipta sistem pengairan/terusan
- F3 - Menukar kawasan padang pasir menjadi kawasan pertanian
- F4 - Memperkenalkan kalendar 365 hari berdasarkan 12 bulan setahun
- F5 - Pembinaan bangunan
- F6 - Piramid
- F7 - Menguruskan hal ehwal pertanian

Muka surat 24-27

3(a) Jelaskan bukti-bukti yang menunjukkan pembentukan bandar terancang dalam tamadun Indus.

[8 Markah]

- F1 - Bandar terbahagi dua bahagian
- F2 - Bahagian utama pusat pentadbiran dan keagamaan

- F3 - Menempatkan bangunan pentadbiran
- F4 - Tempat mandi awam
- F5 - Tempat menyimpan hasil pertanian
- F6 - Bahagian kedua kawasan perumahan
- F7 - Bandar dirancang dengan rapi
- F8 - Susun atur sistematik
- F9 - Dibantu oleh kemajuan geometri
- F10 - Dibantu oleh kemajuan pembinaan
- F11 - Sumbangan tamadun Mesopotamia dan Mesir Purba
- F12 - Mempunyai sistem kumbahan yang terancang
- F13 - Bandar disusun berasaskan blok
- F14 - Blok berbentuk segi empat
- F15 - Setiap blok dipisahkan oleh rangkaian jalan raya yang lurus
- F16 - Jalan raya bersambung antara satu sama lain
- F17 - Bandar juga dihubungkan dengan sungai

- (b) Nyatakan ciri-ciri organisasi sosial dan pengkhususan pekerjaan masyarakat Indus.
[8 markah]

- Organisasi sosial
- F1 - Golongan atasan
 - F2 - Terdiri daripada pendeta dan pedagang
 - F3 - Pendeta kelas utama
 - F4 - Mempunyai kuasa mengawal aktiviti masyarakat/agama
 - F5 - Golongan bawahan memberi ketaatan kerana agama
 - F6 - Pendeta memegang tampuk pemerintahan
 - F7 - Golongan bawahan
 - F8 - Terdiri daripada petani dan buruh
 - F9 - Petani menjalankan aktiviti pertanian
 - F10 - Petani menyalurkan sebahagian hasil kepada pihak berkuasa
 - F11 - Buruh menjalankan aktiviti perburuhan
 - F12 - Menjaga kebersihan bandar
 - F13 - Membina tembok di benteng
 - F14 - Membina terusan
- Pengkhususan pekerjaan
- F15 - Menjalankan pelbagai kegiatan ekonomi
 - F16 - Perdagangan, Pertanian, Pertukangan dan Pembuatan
 - F17 - Aktiviti perdagangan
 - F18 - Perdagangan dengan luar/Mesopotamia
 - F19 - Penemuan cop mohor Mesopotamia
 - F20 - Hasil dagangan tanaman makanan barli, kacang
 - F21 - Ada ahli masyarakat menjadi artisan
 - F22 - Terlibat dalam pembinaan dan penghasilan barangan logam
 - F23 - Membuat tembikar

- (c) Nyatakan sumbangan tamadun Indus dalam perkembangan peradaban dunia.
[4 Markah]

- F1 - Mengeksploitasi kelebihan yang mereka miliki
- F2 - Kebolehan mengeksploitasi Sungai Indus untuk memajukan kehidupan mereka
- F3 - Perancangan bandar mewujudkan bandar terancang Mohenjo-Daro dan Harappa
- F4 - Pembinaan memerlukan ilmu geografi, kesenian dan matematik
- F5 - Menyusun bandar berasaskan bentuk segi empat
- F6 - Membina jalan raya yang lurus
- F7 - Meningkatkan mutu binaan
- F8 - Menghasilkan batu bata melalui pembakaran dengan suhu yang tinggi
- F9 - Sifat keterbukaan membuat hubungan dengan tamadun lain

- F10 - Hubungan dengan tamadun Mesopotamia dan Mesir Purba**
F11 - Memperolehi manfaat melalui pertukaran teknologi

Muka surat 31-33

- 4(a) Terangkan sistem pemerintahan dan kepercayaan tamadun Hwang Ho. [8 markah]

Sistem pemerintahan

- F1 - Sistem pemerintahan beraja**
H1a - Pengganti raja dilantik daripada kalangan saudara lelaki yang muda/anak lelaki raja
F2 - Raja-raja Shang berkuasa dalam politik, ekonomi, sosial dan agama
H2a - Berkuasa di kawasan pusat pentadbiran
H2b - Percaya kuasa raja mandat dari tuhan
H2c - Tidak perlu mendapat pengesahan politik
H2d - Raja-raja Shang keturunan pemerintah agama
F3 - Urusan pentadbiran
H3a - Bangsawan dan pegawai kerajaan membantu raja
H3b - Bangsawan membantu raja bagi wilayah luar pusat pentadbiran
H3c - Bangsawan bertanggungjawab mentadbir wilayah
H3d - Golongan bangsawan berhak mewujudkan pentadbiran sendiri, memungut cukai pertahanan dan undang-undang
F4 - Raja Dinasti Chou
H4a - Membahagikan pemilikan tanah kepada wilayah-wilayah
H4b - Melantik pembesar tempatan di setiap wilayah
H4c - Mengikat pembesar dengan ikrar taat setia kepada pemerintah Chou
H4d - Pembesar memberi hadiah kepada pemerintah seperti kereta kuda/senjata gangsa / hamba/binatang
H4e - Pembesar melindungi raja
H4f - Memberi bantuan tentera pada masa perang
H4g - Menjadi ketua agama
H4h - Menjalankan upacara pengorbanan
Sistem Kepercayaan
F5 - Mengamalkan banyak kepercayaan animisme dan politeisme
H5a - Mengamalkan penyembahan roh nenek moyang
H5b - Menyembah tuhan syurga (Shang ti)
H5c - Menyembah tuhan bumi (Tu)
H5d - Menyembah sungai, bukit, gunung
F6 - Upacara penyembahan
H6a - Melibatkan permainan muzik, tarian
H6b - Upacara korban diketuai oleh golongan bomoh
F7 - Jumpaan tulang binatang dan kulit kura-kura di Anyang
H7a - Tulang yang ditemui dikenali sebagai tulang oracle
H7b - Fungsi tulang ini untuk meramal sesuatu keadaan
H7c - Golongan bomoh yang terlibat dalam upacara penilikan akan meletakkan tulang di unggun api sehingga merekah
H7d - Rekahan ini ditafsirkan dan disabitkan dengan sesuatu kejadian

- (b) Nyatakan susun lapis organisasi sosial masyarakat Dinasti Shang [4 Markah]

- F1 - Lapisan paling atas ialah golongan raja dan pembesar**
F2 - Diterajui oleh raja
F3 - Golongan pembesar memiliki tentera dan senjata gangsa
F4 - Menggunakan keistimewaan untuk menundukkan golongan bawahan
F5 - Golongan bawahan ialah golongan petani dan artisan

- F6 - Petani membentuk sebahagian penduduk kawasan luar bandar
- F7 - Artisan mempunyai kemahiran dalam teknologi gangsa
- F8 - Golongan paling bawah ialah hamba
- F9 - Perhambaan merupakan ciri utama Dinasti Shang

(c) Terangkan sumbangan tamadun Hwang Ho.

[8 Markah]

- F1 - Mempengaruhi sistem pemerintahan China kuno
- F2 - Sistem pemerintahan monarki diteruskan hingga ke zaman Dinasti Ching
- F3 - Gelaran raja ditukar kepada maharaja
- F4 - Konsep anak syurga dan Mandat dari syurga dikaitkan dengan raja
- F5 - Amalan putaran Dinasti diteruskan hingga abad ke 20
- F6 - Pembinaan sistem pengairan
- F7 - Pembinaan terusan untuk mengelak banjir dan mengairi kawasan pertanian
- F8 - Teknologi pembajaan dan penciptaan cangkuk dan sabit
- F9 - Petani menggunakan batas untuk penanaman
- F10 - Petani menggantikan alat pertanian yang dibuat daripada kayu kepada besi
- F11 - Sistem tulisan digunakan dalam penulisan dan percetakan
- F12 - Tulisan juga diajar di sekolah China
- F13 - Tulisan berkembang dan penggunaan oleh orang Korea dan Jepun
- F14 - Sistem kepercayaan melibatkan pemujaan roh nenek moyang kekal sehinggalah hari ini
- F15 - Unsur pemujaan dimulakan sejak zaman Shang dan diteruskan mengikut kesesuaian masa
- F16 - Konsep Yin dan Yang serta Feng Hsui merupakan kepercayaan masyarakat China
- F17 - Sistem Kalendar diperkenalkan semasa pemerintahan Shang
- F18 - Terdapat 30 hari dalam sebulan dan 360 hari dalam setahun
- F19 - Raja menggunakan kalendar untuk digunakan bagi menentukan musim menanam dan menuai
- F20 - Menjalankan upacara perkahwinan/perburuan/pengkebumian
- F21 - Pengamalan Falsafah Perang Sun Tzu The Art Of War oleh Sun Tzu
- F22 - Membicarakan selok belok perang dan menangani musuh
- F23 - Pada hari ini falsafah tersebut diaplikasikan sebagai taktik dalam urusan perniagaan

BAB 2 : PENINGKATAN TAMADUN

ITEM STRUKTUR

Muka surat 44-50

Tokoh	Tamadun
Julius Caesar	Rom
Asoka	India
Alexander The Great	Yunani
Shih Huang Ti	China

1 Tokoh-tokoh di atas merupakan pemimpin berwibawa dan kuat yang membawa pembaharuan dalam tamadunnya.

(a) Nyatakan perubahan yang dilakukan oleh Julius Caesar.

- Menjalankan pemerintahan bercorak empayar

- Meluaskan kuasa ke Macedonia/Yunani/Sham/Mesir/Perancis/ Britania/ beberapa kawasan di Jerman
- Membentuk pemerintahan berpusat
- Menyatukan wilayah kecil yang ditaklukinya
- Menamatkan pemerintahan republik
- Menguasai angkatan tentera
- Menguasai Dewan Senat
- Mengisytiharkan dirinya sebagai diktator
- Menggunakan gelaran maharaja

[2 markah]

(b) Apakah pembaharuan yang diperkenalkan oleh Asoka dalam dasar perluasan kuasanya?

- Menekankan kedamaian
- Menekankan kemajuan sosial
- Menjalankan penaklukan melalui penyebaran agama Buddha
- Menjalankan penaklukan tanpa melalui ketenteraan
- Membentuk pentadbiran bercorak birokrasi

[2 markah]

(c) Senaraikan sumbangan Alexander The Great dalam usaha perluasan kuasa.

- Meneruskan usaha penyatuan kerajaan Macedonia
- Meneruskan usaha penyatuan kerajaan Yunani
- Meluaskan lagi jajahan takluk Yunani
- Menakluki empayar Parsi / Mesir / Turkistan /Samarkand
- Menguasai seluruh kawasan Laut Mediterranean
- Menyebarkan kebudayaan *Hellenistik*

[2 markah]

(d) Berikan **dua** usaha yang dilakukan oleh Shih Huang Ti bagi mengukuhkan empayar Dinasti Chin.

- Menyatukan kerajaan kecil di China
- Memerintah secara autokratik/tegas dan mutlak
- Menghapuskan kuasa golongan bangsawan
- Melantik gabenor dan panglima tentera untuk mentadbir
- Membina Tembok Besar China

[2markah]

(e) Berdasarkan pengetahuan sejarah anda, apakah ciri kepimpinan yang dimiliki oleh tokoh-tokoh tersebut di atas?

- Berwibawa
- Berani/gagah
- Bijak dalam pentadbiran
- Adil
- Inovatif/kreatif
- Mana-mana yang munasabah

[2markah]

Muka surat 53-55

2

Pendidikan membantu meningkatkan tahap intelektual yang membawa kepada peningkatan dalam bidang-bidang lain.

- (a) Apakah matlamat pendidikan dalam Negara kota Athens?
- Bertujuan menghasilkan manusia seimbang dari segi rohani dan jasmani
 - Melahirkan manusia memenuhi tuntutan mental dan fizikal
 - Manusia yang cemerlang dapat memberikan sumbangan kepada kesejahteraan masyarakat
 - Menitik beratkan kemahiran semua aspek seperti pendidikan / muzik / sukan / kesusasteraan/seni berpidato/membaca/menghafal dan menulis
- [2 markah]
- (b) Mengapakah pendidikan di Negara kota Sparta mementingkan latihan fizikal berbanding dengan kepentingan rohani?
- Melahirkan warganegara tentera yang sempurna/gagah
 - Melahirkan warganegara yang tentera setia kepada negara kota
 - Mendapatkan kemahiran menggunakan senjata
- [1 markah]
- (c) Nyatakan tiga ciri sistem pendidikan pada Zaman Vedik.
- Mementingkan keagamaan
 - Agama Hindu menjadi teras
 - Didominasi oleh kaum lelaki
 - Golongan wanita tidak mempunyai ruang untuk menerima pendidikan
 - Penekanan pembelajaran kepada kitab veda
 - Menggunakan bahasa Sanskrit
 - Kaedah hafalan digunakan untuk mendalami kitab veda
- [3 markah]
- (d) Nyatakan kemahiran yang ditekankan dalam sistem pendidikan tamadun China.
- Mengenal tulisan ideogram
 - Menghafal tulisan ideogram
 - Menghafal sembilan buah buku suci
 - Menulis karangan
 - Mempelajari sastera
 - Menterjemah buku suci
- [2 markah]
- (e) Pada pendapat anda, mengapakah masyarakat tamadun awal memberi tumpuan kepada bidang pendidikan?
- Melahirkan masyarakat yang setia kepada negara
 - Mengatasi masalah buta huruf
 - Mendapatkan jawatan dalam kerajaan
 - Mana-mana jawapan yang munasabah
- [2 markah]

Muka surat 63-64

- 3 Tamadun Yunani, Rom, India dan China telah banyak memberi sumbangan kepada perkembangan tamadun manusia pada hari ini.

- (a) Nyatakan sumbangan tamadun Rom dalam bidang politik.
- Sistem pemerintahan berbentuk demokrasi
 - Rakyat terlibat dalam membuat keputusan politik
 - Rakyat terlibat dalam pembentukan kerajaan
- [2 markah]

- (b) Senaraikan hasil kesusasteraan tamadun awal yang masih dijadikan rujukan sehingga hari ini.
- **Iliad**
 - **Odyssey**
 - **Mahabhrata**
 - **Ramayana**
- [3 markah]
- (c) Berikan dua kepentinganinggalan binaan keempat-empat tamadun.
- **Warisan yang dikagumi**
 - **Berharga sebagai sumber pelancongan**
 - **Sumber contoh senibina**
- [2 markah]
- (d) Namakan bahasa yang digunakan untuk tujuan keagamaan dan kesusasteraan.
- **Bahasa Latin**
 - **Bahasa Sanskrit**
- [1 markah]
- (e) Nyatakan dua aspek utama yang membezakan sukan Olimpik dahulu dan sekarang
- **Tujuan organisasi**
 - **Bilangan peserta**
 - **Bilangan acara**
 - **Bilangan negara yang mengambil bahagian**
 - **Mana-mana jawapan yang munasabah**
- [2 markah]

Muka surat 65-68

4 Agama merupakan keperluan utama dalam pembentukan dan peningkatan tamadun.

- (a) Nyatakan **dua** fungsi tuhan dalam agama Hindu.
- **Mencipta (Brahman)**
 - **Memelihara (Vishnu)**
 - **Membinasa (Siva)**
- [2 markah]
- (b) Jelaskan **dua** kebenaran mulia yang dicapai melalui lapan jalan dalam agama Buddha.
- **Dukka/penderitaan**
 - **Samudaya/sebab penderitaan**
 - **Nirodha/nafsu yang membawa penderitaan**
 - **Marga/cara memadamkan nafsu dan keinginan**
- [2 markah]
- (c) Apakah **dua** teras yang wajib dipelihara dalam agama Islam?
- **Akidah**
 - **Syariah**
- [2 markah]

- (d) Nyatakan peranan Maharaja Constantine dalam perkembangan agama Kristian di Rom.
- **Mengiktiraf agama Kristian sebagai agama yang bebas dipraktik**
 - **Penganut Kristian dikecualikan dari kerja berat**
 - **Hari ahad dikhaskan untuk aktiviti keagamaan**
- [2 markah]
- (e) Pada pendapat anda, apakah kepentingan agama kepada kehidupan manusia?
- **Menjadi pedoman untuk membimbing manusia ke arah hidup yang lebih sempurna**
 - **Mendisiplinkan manusia**
 - **Mengukuhkan kedudukan golongan pemerintah**
- [2 markah]

Item Esei

Muka surat 42 - 44

Tamadun	Sistem Pemerintahan
Yunani	Demokrasi
Rom	Republik

- 1 Jadual di atas menunjukkan sistem pemerintahan yang diperkenalkan oleh Tamadun Yunani dan Rom.
- (a) Terangkan empat bentuk pemerintahan di negara kota Athens sebelum demokrasi diperkenalkan.
- [8 markah]
- F1 - Mengamalkan pemerintahan beraja/monarki**
- H1a - Raja berperanan sebagai ketua hakim/ ketua tentera/ ketua agama**
- H1b - Raja dibantu oleh konsul dalam menjalankan pentadbiran**
- F2 - Pemerintahan oligarki**
- H2a - Pemerintahan oleh beberapa orang konsul**
- H2b - Apabila konsul semakin kuat, peranan raja semakin merosot**
- H2c - Kuasa raja terhad**
- F3 - Pemerintahan aristokrasi**
- H3a - Pemerintahan oleh golongan bangsawan yang kaya**
- H3b - Dari kalangan konsul lahirnya golongan aristokrat yang kuat**
- H3c - Golongan ini yang membolot kuasa**
- H3d - Rakyat yang tidak berpuas hati dengan pemerintahan aristokrasi**
- F4 - Pemerintahan tirani**
- H4a - Pemimpin menggelarkan dirinya sebagai diktator**
- H4b - Pemerintahan yang zalim**
- H4c - Kuasa digunakan secara sewenang-wenangnya**
- H4d - Pemerintahnya berkuasa mutlak**
- H4e - Kuasa tidak terhad**
- H4f - Di bawah pimpinan golongan kaya / tentera**
- F5 - Pemerintahan demokrasi muncul apabila golongan aristokrat menentang pemerintahan diktator**

(b) Bagaimanakah sistem pemerintahan demokrasi dilaksanakan di Athens

[6 Markah]

- F1 - Terdapat Dewan Perhimpunan dan Majlis**
- F2 - Semua warganegara lelaki dewasa Athens diberi peluang menjadi anggota Dewan Perhimpunan**
- F3 - Tempoh menjadi ahli Dewan Perhimpunan selama 6 bulan sehingga setahun**
- F4 - Dewan Perhimpunan akan bersidang sebanyak tiga kali dalam sebulan**
- F5 - Setiap ahli Dewan Perhimpunan boleh mengemukakan cadangan tentang dasar kerajaan**
- F6 - Segala keputusan Dewan Perhimpunan dikendalikan oleh Majlis**
- F7 - Ahli Majlis, Majistret dan Juri dilantik oleh Dewan Perhimpunan**
- F8 - Dewan mempunyai kuasa penuh terhadap ketiga-tiganya**

(c) Jelaskan ciri-ciri sistem pemerintahan republik di Rom.

[6 markah]

- F1 - Tiada pemerintah berkuasa mutlak**
- F2 - Kuasa tertinggi terletak di tangan dua orang konsul**
- F3 - Perlantikan dua orang konsul bertujuan mengimbangkan kuasa**
- F4 - Konsul dilantik oleh Dewan Senat untuk sesuatu tempoh**
- F5 - Dewan Senat membantu konsul dalam pentadbiran**
- F6 - Dewan Senat dianggotai oleh golongan bangsawan**
- F7 - Dewan Senat membincangkan hal pentadbiran dan merangka undang-undang.**
- F8 - Ahli Dewan Senat boleh dilantik menjadi konsul dengan syarat menjadi praeotor / pemerintah tentera terlebih dahulu.**
- F9 - Dewan Senat dibantu oleh Dewan Perhimpunan.**
- F10 - Dewan Perhimpunan diwakili oleh semua rakyat Rom.**
- F11 - Dewan Perhimpunan bertanggungjawab meluluskan keputusan yang dibuat oleh Dewan Senat.**

Muka surat 40-51

2 Tamadun India mencapai zaman kemuncaknya semasa pemerintahan Maharaja Asoka.

(a) Jelaskan pembentukan tamadun di atas.

[6 markah]

- F1 - Wujud selepas keruntuhan tamadun Indus**
- F2 - Kedatangan orang Aryan telah membawa satu budaya dan tahap baru kepada masyarakat Lembah Indus**
- F3 - Tahap ini dikenali sebagai zaman Vedik**
- F4 - Mengambil nama sempena kelahiran kitab-kitab Veda**
- F5 - Permulaan kehidupan beragama bagi masyarakat India**
- F6 - Pada masa itulah lahirnya agama Hindu**
- F7 - Masyarakat beralih ke Lembah Ganges menggantikan Lembah Indus**
- F8 - Pemerintahan beraja diperkenalkan dengan mempunyai dua bentuk kerajaan**
- F9 - Janapada atau kerajaan kecil dan Mahajanapada atau kerajaan besar**
- F10 - Chandragupta Maurya telah menyatukan kerajaan-kerajaan kecil**
- F11 - Seluruh India Utara disatukan membentuk empayar pertama di India**
- F12 - Empayar ini dikenali sebagai pemerintahan Dinasti Maurya**

(b) Terangkan usaha perluasan kuasa dalam tamadun tersebut.

[6 markah]

- F1 - Berlaku semasa pemerintahan Dinasti Maurya**
- F2 - Bermula pada zaman pemerintahan Chandragupta Maurya**
- H2a - Mempunyai pasukan tentera yang besar**

- H2b - Terdapat 600 ekor gajah
- H2c - 1000 orang tentera berkuda
- H2d - 10 000 orang infantri
- H2e - Berjaya menakluki seluruh India setelah mengukuhkan kedudukannya
- H2f - Menakluki Punjab
- H2g - Menewaskan seleucus yang memerintah empayar seleucid
- H2h - Menakluki kawasan India Barat
- F3 - Semasa pemerintahan Bindusara
- H3a - Meluaskan empayar Maurya ke Mysore bahagian selatan India
- F4 - Semasa pemerintahan Asoka
- H4a - Tidak menekankan kekuatan ketenteraan
- H4b - Menekankan dasar yang lebih lembut dan terbuka
- H4c - Memberi penekanan kepada agama Buddha
- H4d - Seluruh India menjadi kawasan takluk India
- H4e - Berlaku selepas kemenangan Asoka dalam Perang Kalinga

(c) Huraikan kemajuan bidang ekonominya.

[8 markah]

- F1 - Aktiviti perdagangan berkembang pesat
- H1a - Melibatkan perdagangan dalam dan luar wilayah India
- H1b - Pusat perdagangannya ialah Anga, Kalinga dan Karusa
- H1c - Menghasilkan senjata, gading gajah, emas dan mutiara
- H1d - Hubungan perdagangan dengan negara luar
- H1e - Hubungan kerajaan Maurya dengan Macedonia, Sri Lanka, rantau Asia Tengah dan Asia Tenggara
- H1e - Pelabuhan penting menghubungkan India dengan Negara luar
- C1a - Seperti Tampraliti, Ghatansala, Kadura di bahagian timur
- C1a - Broach/Chaul/Kalyan dan Cambay di bahagian barat
- F2 - Di setiap bandar wujud persatuan perdagangan dan perusahaan
- H2a - Penubuhan persatuan tukang kayu/tukang logam dan tukang kulit
- H2b - Matlamat persatuan untuk mengawal harga, kualiti barangan dan gaji pekerja
- H2c - Undang-undang digubal untuk mengawal persatuan
- H2d - Perlaksanaan undang-undang diawasi oleh Raja
- C2a - Persatuan stresthin
- F3 - Mata wang sebagai medium jual beli
- H3a - Zaman Gupta menggunakan mata wang emas
- H3b - Dinasti Gupta dan Maurya telah melaksanakan satu dasar kewangan
- H3c - Dasar ekonomi yang sistematik
- H3d - Aktiviti perdagangan disokong oleh sektor perusahaan
- C3a - Perusahaan seperti pengeluaran tekstil, kain kapas, sutera
- C3a - Perusahaan membuat sutera berpusat di Bengal dan Benares
- C3a - Perusahaan yang berasaskan barangan emas, mutiara dan batu permata
- F4 - Zaman Maurya mengenakan pelbagai jenis cukai
- H4a - Cukai terhadap pelbagai hasil perdagangan
- H4b - Cukai hasil pertanian dan buahan
- C4a - Cukai untuk menyara anggota tentera, para pentadbir dan raja
- C4a - Pentadbir
- C4a - Raja
- F5 - Perdagangan maritime berkembang
- H5a - Antara India dengan alam Melayu
- H5b - Antara India dengan China
- H5c - Pedagang India mendapatkan
- H5d - Perdagangan maritim dengan Rom dan Sri Lanka turut berkembang
- C5a - Hasil seperti rempah / bedak wangi / gading gajah / besi dari Alam Melayu
- C5a - Pedagang India mendapatkan tekstil, tembikar, barang kaca dan minyak wangi dari China

Muka surat 57-68

3 Peningkatan tamadun awal telah menyumbang kepada kemajuan dunia hari ini.

(a) Terangkan sumbangan sains dan teknologi tamadun Rom.

[6 markah]

- F1 Ahli matematik Rom
- H1a Bothius mengambil asas matematik tamadun Yunani
- H1b Beliau mengaitkan matematik dengan muzik, geometri dan astronomi
- F2 Penciptaan perahu layar
- H2a Meningkatkan aktiviti perdagangan laut
- H2b Alat pengangkutan penting dalam peperangan dan perluasan kuasa empayar Rom
- F3 Binaan Pantheon
- H3a Binaan berbentuk kubah merupakan tempat memuja dan menyimpan patung dewa
- H3c Tempat menjalankan kerja awam
- F4 Binaan Colloseum
- H4a Berbentuk kubah boleh memuatkan 50000 hingga 80000 penonton
- H4b Tempat pahlawan Rom bertarung
- H4c Berfungsi sebagai teater
- F5 Binaan Aqueduct
- H5a Saliran air melalui saluran bawah tanah dan saluran dalam pintu gerbang
- H5b Aqueduct yang paling panjang di Marcia iaitu 91 km
- H5c Teknologi aqueduct berasaskan sistem graviti

(b) Terangkan perkembangan seni bina yang terdapat dalam tamadun China.

[10 markah]

- F1 Tembok besar China
- H1a Dibina sepanjang 1500 batu dari Kansu ke Peking
- H1b Pembinaan dimulakan oleh maharaja Shih Huang Ti dalam Dinasti Chin
- H1c Panjangnya 5000 km, lebar 4.5-9 meter dan tingginya 7.5 meter.
- H1d Bertujuan untuk menghalang serangan orang-orang Hun
- H1e Semasa Dinasti Ming, tembok tersebut disambung sehingga 6400km panjang
- H1f Menggunakan tenaga melebihi 30 000 orang
- F2 Tembok batu
- H2a Memperlihatkan kemajuan dalam membuat tembok-tembok
- H2b Di bandar-bandar purba China seperti Changan, Anyang, Peking dan Loyang dibina dengan rekaan yang mempunyai tembok batu
- H2c Di Bandar lain tembok dibuat daripada tanah liat dan batu bata
- H2d Di kampung tembok diperbuat dari tanah Lumpur.
- H2e Setiap tembok mempunyai pintu gerbang
- H2f Pintu gerbang yang di kelilingi oleh parit besar dan menara
- H2g Semua ciptaan seni bina tersebut untuk tujuan keselamatan dan menghalang ancaman daripada pihak musuh
- F3 Kediaman Maharaja
- H3a Kawasan dalam tembok menempatkan istana Maharaja
- H3b Sebuah istana yang masih kekal ialah Kota Larangan
- H3c Kota Larangan mempunyai banyak dewan dan taman
- H3d Dewan berfungsi sebagai balai penghadapan dan tempat hukuman, keraian dan perjumpaan.
- F4 Kuil dan pagoda
- H4a Kuil yang besar terdiri daripada beberapa buah bangunan yang merangkumi tempat tinggal, ruang tetamu dan pusat pemujaan
- H4b Pagoda berbentuk meninggi hingga 15 tingkat

- H4c Biasanya pagoda mempunyai bentuk oktagon atau segiempat sama
 H4d Bentuknya tidak tetap bagi semua binaan dan tempat

(c) Pada pendapat anda, apakah usaha yang membantu sesuatu tamadun berkembang?
 [4 markah]

- F1 Kestabilan politik
 F2 Sistem pemerintahan yang kuat dan adil
 F3 Pemimpin berwibawa dan dinamis
 F4 Manusia mesti bersifat inovatif
 F5 Sentiasa berusaha memperbaiki dan meningkatkan kehidupan
 F6 Hubungan dengan tamadun lain seperti hubungan perdagangan dan diplomatik
 F7 Perkembangan pemikiran dan kemahiran seperti agama, pendidikan, falsafah, sains dan teknologi
 F8 Perkembangan ilmu pengetahuan
 F9 Penjajahan atau penaklukan wilayah
 F10 Bukti pencapaian masyarakat lampau membantu meningkatkan keinginan meneroka

BAB 3 : TAMADUN AWAL ASIA TENGGARA SEJARAH

Item Struktur

Muka Surat 75 - 83

1

(a) Nyatakan **dua** ciri kerajaan Agraria.

- Wujud di lembah sungai`
- Terdapat di kawasan pedalaman
- Wujud di lereng tanah gunung berapi dan kawasan berbukit
- Mengusahakan tanaman padi sawah dan padi huma
- Mengusahakan tanaman sampingan seperti jagung/ pisang/ keledek /sayur
- Menjalankan kegiatan penternakan seperti lembu/kambing/kerbau/ayam
- Memungut hasil hutan seperti kayu gaharu /kapur barus /tanduk /gading/damar/kayu cendana/pelbagai jenis buah-buahan
- Menghasilkan pelbagai jenis rempah seperti cengkih/lada hitam
- Mencari sarang burung untuk tujuan perdagangan
- Menjalankan kegiatan menangkap ikan di sawah/paya/sungai
- Mendapatkan kulit kura-kura
- Membina sistem pengairan

[2 markah]

(b) Jelaskan kegiatan ekonomi masyarakat Maritim.

- Menangkap ikan
- Memungut hasil laut
- Melombong bijih logam seperti emas dan timah
- Perdagangan
- Membuat perahu / kapal layar
- Pelaut
- Tentera laut

[2 markah]

(c) Berikan **satu** sebab kenapa Kerajaan Funan berkembang menjadi kerajaan maritim.

- Kedudukan Oc-eo terletak di muara Sg.Mekong
- Terlindung daripada tiupan angin dari Teluk Siam
- Mempunyai kemudahan pelabuhan
- Kemudahan bekalan makanan dan minuman

(d) Senaraikan faktor yang membantu kemajuan pertanian kerajaan Agraria.

- Sistem pengairan yang baik
- Tanah yang subur
- Iklim panas lembab sepanjang tahun
- Kedudukan berhampiran Tasik Tonle Sap
- Sumber air yang banyak dari Sungai Mekong
- Ada Baray/ tempat takungan air
- Raja berperanan dalam pembinaan sistem pengairan
- Sistem pengairan yang baik
- Kerajaan bertanggungjawab secara langsung dalam pengurusan sistem pengairan

[2 markah]

(e) Pada pandangan anda, mengapakah kedua- dua kerajaan ini saling melengkapi?

- Agraria membekalkan tenaga kerja yang mencukupi
- Agraria membekalkan beras /sumber makanan utama
- Agraria membekalkan kayu untuk membuat kapal
- Agraria membekalkan gajah untuk kenderaan raja
- Agraria menyediakan tukang kayu dan batu
- Agraria membekalkan makanan dan hasil hutan
- Maritim membekalkan barang mewah
- Maritim membekalkan tembikar, gelas, manik

[3 markah]

Muka Surat 75 - 79

2 Kemajuan pertanian kerajaan Agraria banyak membantu perkembangan pelabuhan kerajaan Maritim.

(a) Apakah yang dimaksudkan dengan kerajaan Agraria?

- Kerajaan yang menjalankan kegiatan ekonomi berasaskan pertanian, penternakan dan memungut hasil hutan dan sungai
- Terbentuk di kawasan pertanian yang subur seperti di lembah sungai
- Terdapat di kawasan pedalaman
- Terdapat di kawasan berbukit dan lereng tanah gunung berapi

[1 markah]

- (b) Nyatakan **dua** jenis pelabuhan kerajaan Maritim.
- **Pelabuhan pembekal**
 - **Pelabuhan kerajaan**
 - **Pelabuhan entrepot**
- [2 markah]
- (c) Senaraikan nama pelabuhan pembekal yang telah mendapat status pelabuhan kerajaan.
- **Champa**
 - **Kedah Tua**
 - **Langkasuka**
 - **Srivijaya**
- (d) Jelaskan kepentingan Tasik Tonle Sap kepada kehidupan masyarakat kerajaan Angkor
- **Membekalkan sumber air minuman**
 - **Limpahan Sg.Mekong menambahkan keluasan Tasik Tonle Sap**
 - **Sekitar tasik subur dengan mendapan lumpur**
 - **Membekalkan sumber protein seperti ikan**
 - **Air dari tasik dialir ke kawasan sawah menggunakan terusan/sistem pengairan**
 - **Sumber air dari tasik menampung keperluan tanaman padi**
 - **Mengembangkan peranan kerajaan Angkor**
 - **Menyediakan bekalan beras yang mencukupi bagi kerajaan Angkor**
- [3 markah]
- (e) Pada pendapat anda apakah nilai yang dapat dilihat daripada masyarakat kerajaan maritim.
- **Eksplotasi kemahiran**
 - **Berani melayari lautan**
 - **Semangat meneroka**
 - **Mencuba perkara baru**
 - **Bercita-cita tinggi**
- [2 markah]

Muka Surat 84 - 87

- 3 Perubahan sistem pemerintahan dan peningkatan penghasilan karya banyak dipengaruhi oleh agama Hindu dan Buddha.
- (a) Terangkan cara kedatangan pengaruh kedua-dua agama tersebut.
- **Dibawa golongan Ksyatria atau tentera**
 - **Dibawa oleh pedagang atau vaisya**
 - **Dibawa golongan Brahmin atau pendeta**
 - **Proses pengambilan aspek kebudayaan India yang menarik**
 - **Disesuaikan dengan budaya tempatan seperti arca dengan ikatan tali kulit harimau**
- [2 markah]
- (b) Jelaskan pengaruh Hindu dan Buddha dalam sistem pemerintahan beraja di Asia Tenggara.
- **Gelaran raja mula digunakan**

- Raja di puncak pemerintahan
- Dibantu oleh kerabat diraja, pembesar, ahli agama, rakyat dan hamba
- Raja berkuasa mutlak meliputi pentadbiran, hubungan luar, ketenteraan dan khazanah negara
- Perintah raja menjadi undang-undang yang wajib dilaksanakan
- Melanggar perintah raja bermakna menderhaka dan tidak akan diampunkan
- Raja dikehendaki adil terhadap golongan yang diperintah
- Raja merupakan bayangan Tuhan dan melahirkan konsep dewa-raja
- Raja Tuhan/Dewa raja turut dipercayai memiliki kesaktian
- Kedudukan atau status raja dikukuhkan dengan unsur mitos dan legenda
- Kedaulatan raja dikukuhkan melalui pelbagai adat istiadat seperti pertabalan raja
- Raja mendirikan kompleks kota yang melambangkan konsep alam semesta /Konsep orde kosmos
- Golongan Brahmin memainkan peranan dalam upacara keagamaan
- Gelaran raja mula digunakan

[3 markah]

(c) Berikan ciri pentadbiran pusat dalam kerajaan Srivijaya.

- Terdapat 4 kumpulan anak raja iaitu yuvaraja, pratiyuvaraja, raja kumara dan raja putra
- Anak gundik/raja putra tidak boleh menjadi raja
- Di bawah raja ada *parvanda/senapati* iaitu ketua pentadbiran pusat
- Terdapat pegawai lain seperti hakim, temenggung dan penghulu
- Hamba raja merupakan golongan paling bawah dalam hierarki pentadbiran

[2 markah]

(d) Senaraikan **dua** contoh batu bersurat yang ditemui di Srivijaya.

- Batu Bersurat Kedukan Bukit
- Batu Bersurat Talang Tuwo
- Batu Bersurat Kota Kapur
- Batu Bersurat Telaga Batu
- Batu Bersurat Karang Berahi
- Batu Bersurat Palas Pasemah
- Batu Bersurat Bawang

[2 markah]

(e) Pada pendapat anda, apakah kriteria pemilihan seorang datu?

- Dilantik oleh raja
- Berketurunan raja / parvanda
- Orang-orang kaya / bhupati
- Setiap orang yang dilantik mesti mengikut upacara angkat sumpah di Telaga Batu

[1 markah]

Muka Surat 88 - 92

(a) Apakah yang dimaksudkan dengan monumen?

- Binaan atau bangunan yang dibuat daripada batu
- Bertujuan memperingati orang ternama
- Memperingati peristiwa penting

- **Berupa candi/ kuil/ wat/ stupa / arca dan patung** [2 markah]
- (b) Jelaskan fungsi candi dalam masyarakat di Asia Tenggara.
- **Rumah ibadat**
 - **Tempat menyimpan abu jenazah raja dan keluarga**
 - **Tempat simpan patung dewa utama**
 - **Lambang keagungan seorang pemerintah berdasarkan kehebatan senibinanya**
 - **Melambangkan kehebatan ahli seni agama**
 - **Angkor Wat melambangkan orde kosmos**
- [3 markah]
- (c) Namakan tahap kehidupan dalam agama Buddha yang diterapkan dalam pembinaan candi Borobudur.
- **Sila (moral)**
 - **Samadhi (penumpuan)**
 - **Panna (kebijaksanaan)**
- [1 markah]
- (d) Namakan barang warisan yang dijumpai di Lembah Bujang.
- **Tembikar tanah**
 - **Tembikar China**
 - **Barangan kaca**
 - **Manik**
 - **Patung Agama Hindu dan Buddha**
 - **Pelbagai jenis binaan dan struktur binaan**
- [2 markah]
- (e) Berikan **dua** candi yang terdapat di Lembah Bujang.
- **Candi Estet Sungai Batu**
 - **Candi Bukit Batu Pahat**
 - **Candi Kampung Pendi**
 - **Candi Bukit Pendi**
 - **Candi Permatang Pasir**
 - **Candi Pangkalan Bujang**
- [2 markah]

ITEM ESEI

Muka Surat 78 - 79

- 1 Perkembangan kerajaan Maritim banyak didorong oleh semangat masyarakatnya untuk meneroka dan berdagang dengan masyarakat di luar kawasannya.
- (a) Terangkan peranan pelabuhan dalam Kerajaan Maritim ? [8 markah]
- F1 - Berperanan sebagai pelabuhan pembekal**
- H1a - Pedagang mendapatkan bekalan hasil tempatan seperti logam /emas / timah/ hasil hutan / hasil laut / makanan**
- F2 - Berperanan sebagai pelabuhan kerajaan**
- H2a - Menjadi tempat berdagang kepada pedagang berhampiran seperti Champa dan Langkasuka**
- H2b - Pedagang luar seperti Teluk Siam, Kemboja, Vietnam ,China Selatan hingga ke India dan Barat**

- H2c - Pelabuhan Kedah tua, Srivijaya terletak di kawasan perdagangan yang amat strategik**
- F3 - Berperanan sebagai pelabuhan entrepot**
- H3a - Menjalin hubungan perdagangan dengan China dan India**
- H3b - Membeli barang daripada pedagang antarabangsa**
- H3c - Mengedar kepada pedagang yang datang dari kawasan sekitar dan kawasan taaluk**

Muka Surat 80

- (b) Mengapakah penduduk kerajaan Maritim menjadi pelaut yang berjaya? [4 markah]

- F1 - Didorong oleh semangat masyarakatnya untuk meneroka**
- F2 - Semangat berdagang dengan masyarakat luar**
- F3 - Mereka mahir membuat perahu dan kapal layar**
- F4 - Perahu digunakan untuk perdagangan jarak dekat**
- F5 - Kapal layar digunakan untuk perdagangan jarak jauh**
- F6 - Mereka mengetahui kaedah untuk menuju kesesuatu tempat berpandukan bintang di langit**

Muka Surat 80 – 81

- (c) Jelaskan faktor yang membantu Srivijaya menjadi kuasa maritim pada abad ke 7 hingga abad ke 13. [8 markah]

- F1 - Memiliki bala tentera laut yang besar**
- F2 - Dianggotai oleh pelbagai golongan rakyat termasuklah orang laut**
- F3 - Tentera laut ditugaskan mengawal perdagangan di Selat Melaka**
- F4 - Tentera laut mengawal keselamatan kerajaan**
- F5 - Menjalankan dasar perluasan kuasa ke atas kawasan yang berhampiran**
- F6 - Meluaskan kuasa di Jambi, Kedah Tua, dan pesisir pantai Sumatera**
- F7 - Menguasai laluan perdagangan Selat Melaka dan Selat Sunda**
- F8 - Kedudukannya strategik di Selat Melaka,**
- F9 - Menjadi tempat persinggahan kapal yang berdagang**
- F10 - Perdagangan di antara India dan China**
- F11 - Di pelabuhan ini terdapat hasil dan barangan untuk perdagangan antarabangsa**
- F12 - Dibekalkan oleh kawasan pemerintahan dan kawasan taklukan**
- F13 - Mampu menghasilkan kapal besar**
- F14 - Menyediakan kemudahan seperti tempat membaiki kapal/tempat penginapan/penyimpanan barang**
- F15 - Kemudahan mendapat bekalan makanan di kawasan pemerintahan dan wilayah taklukannya**
- F16 - Pengurusan di pelabuhan yang cekap**

Muka Surat 81 - 83

- 2 Konsep saling melengkapi antara kerajaan awal banyak membantu perkembangan perdagangan.

- (a) Terangkan faktor yang mempengaruhi perkembangan Kerajaan Kedah Tua sebagai pusat perdagangan terpenting di Asia Tenggara. [8 markah]

- F1 - Kerajaan ini adalah yang tertua**
- H1a - Menjadi pelabuhan entrepot sejak abad ke 5 Masihi.**
- H1b - Berperanan sebagai pelabuhan entrepot sebelum Melaka**
- H1c - Terbukti berdasarkan jumpaan tembikar China dari Zaman Dinasti Tang**
- H1d - Pedagang berdagang dengan banyak negara seperti China, India , Sri Lanka, Burma dan Timur Tengah**
- F2 - Gunung Jerai**

- H2a - Menjadi panduan kapal dagang yang keluar dan masuk
- F3 - Kedudukannya yang strategik
- H3a - Terletak di laluan Selat Melaka
- H3b - Terlindung dari tiupan angin monsun
- F4 - Kemudahan
- H4a - Menyimpan barang dagangan, /membaiki kapal, tempat berdagang/ tempat berdagang / penginapan
- F5 - Kaya
- H5a - Kekayaan hasil hutan seperti damar/ rotan / sumber bumi seperti timah
- H5b - Barang dagangan dari luar seperti kain kapas/ sutera/ teh / tembikar/ kaca / manik

(b) Huraikan sejarah pembentukan Kerajaan Kedah Tua

[8 markah]

- F1 - Sungai Mas
- H1a - Kerajaan Kedah Tua muncul di Sungai Mas pada abad ke 5 Masihi hingga ke 11 Masihi
- F2 - Lembah Sungai Bujang
- H2a - Kerajaan Kedah Tua beralih ke lembah Sungai Bujang dari abad ke 11 hingga ke 13 Masihi
- F3 - Agama Buddha
- H3a - Pada abad ke 5 hingga ke 10 penduduk Kedah Tua menganut Agama Buddha
- F4 - Agama Hindu
- H4a - Selepas abad ke 11 Masihi penduduk Kedah Tua menganut Agama Hindu
- H4b - Berdasarkan tinggalan candi berunsur Hindu dan Buddha
- H4c - Berdasarkan jumpaan 9 buah candi yang dibina kembali hasil dari penyelidikan arkeologi dan arca Hindu Buddha
- F5 - Kerajaan Kalah di Sungai Takuapa
- H5a - Terletak disebelah utara Kerajaan Kedah Tua

(c) Faktor kedudukan negara kita yang strategik banyak membantu kegiatan ekonomi. Jelaskan

[4 markah]

- F1 - Menjadi laluan perdagangan antarabangsa
- F2 - Laluan perdagangan kekal hingga ke hari ini
- F3 - Pembinaan, penambahan dan pembaikan kemudahan Pelabuhan Kelang dan Tanjung Pelepas memberi keuntungan kepada rakyat dan negara
- F4 - Membawa keuntungan kepada zaman ini
- F5 - Melalui peningkatan hasil dari perdagangan antarabangsa
- F6 - Meningkatkan peluang pekerjaan
- F7 - Mengembalikan kegemilangan masa lampau

Muka Surat 85 - 90

3 Penerimaan masyarakat peribumi Asia Tenggara terhadap beberapa aspek kebudayaan India khususnya sistem beraja juga didorong oleh faktor perdagangan.

(a) Jelaskan peranan raja dalam sistem pemerintahan dan pentadbiran kerajaan awal di Asia Tenggara.

[10 markah]

- F1 - Raja sebagai ketua pemerintah
- F2 - Di bawahnya terdapat kerabat diraja dan pembesar
- F3 - Di bawahnya ahli agama atau Brahmin, rakyat dan hamba
- F4 - Raja berkuasa mutlak
- F5 - Meliputi pentadbiran / Hubungan luar/ Ketenteraan/ Khazanah negara

- F6 - Perintah raja adalah undang-undang yang wajib dilaksanakan
- F7 - Sekiranya engkar dianggap menderhaka
- F8 - Raja dikehendaki adil terhadap golongan yang diperintah
- F9 - Raja adalah bayangan Tuhan
- F10 - Rakyat takut menderhaka walaupun raja tidak berlaku adil
- F11 - Dewa raja memiliki kesaktian
- F12 - Menggunakan unsur mitos dan lagenda untuk memperkukuhkan kedudukan raja
- F13 - Raja mendirikan kompleks kota
- F14 - Melambangkan konsep alam semesta
- F15 - Dikenali sebagai orde kosmos
- F16 - Dalam pentadbiran, raja dibantu oleh pembesar
- F17 - Terdiri daripada pegawai tentera dan hakim
- F18 - Di daerah terdapat pembesar daerah atau gabenor

(b) Nyatakan ciri seni bina candi Borobudur.

[6 markah]

- F1 - Dibina untuk agama Buddha Mahayana di Jawa Tengah
- F2 - Dibina sembilan tingkat
- F3 - Terdapat pagar langkan dengan relief lukisan Buddha
- F4 - Setiap tingkat melambangkan satu tahap kehidupan
- F5 - Diwakili oleh patung stupa dan patung Buddha
- F6 - Di tingkat pertama terdapat ukiran cerita kehidupan Gautama Buddha
- F7 - Bahagian paling atas dianggap sebagai tertinggi dan melambangkan tahap nirwana
- F8 - Stupa terbahagi kepada tiga tingkat
- F9 - Melambangkan tahap kehidupan iaitu sila, samadhi dan panna
- F10 - Dibina dalam masa 75 tahun

(c) Terangkan faktor yang mempengaruhi gaya patung Agama Hindu dan Buddha di Asia Tenggara

[4 markah]

- F1 - Elemen India dan elemen tempatan
- H1a - Elemen India dan tempatan didapati menyamai gaya patung di Champa/Dvaravati /Srivijaya/ Sailendra/Angkor/Padang Lawas
- F2 - Gaya India
- H2a - Masa mempengaruhi gaya binaan patung India
- F3 - Pengaruh Amaravati
- H3a - Patung yang dibuat pada abad ke 3 hingga abad ke 5 Masihi mempunyai pengaruh Amaravati
- F4 - Zaman Dinasti Gupta
- H4a - Patung yang dibuat pada abad ke 5 hingga abad ke 7 Masihi mempunyai pengaruh Zaman Dinasti Gupta

Muka Surat 92 - 94

4 (a) Huraikan kepentingan bahasa Sanskrit pada zaman kerajaan awal di Asia Tenggara

[10 markah]

- F1 - Bidang intelek
- H1a - Bahasa Sanskrit telah meningkatkan pencapaian dalam bidang intelek masyarakat
- C1a - Contohnya Batu Bersurat di tapak –tapak sejarah awal di Asia Tenggara
- F2 - Maklumat

- H2a - Bahasa Sanskrit di Batu Bersurat mengandungi maklumat tentang agama/ pemerintahan /raja / undang-undang
- C2a - Contohnya Batu Bersurat di Kutei/ Sungai Mas / Palembang
- F3 - Keturunan
- H3a - Batu Bersurat Kutei menjelaskan tentang keturunan raja
- F4 - Ajaran Buddha
- H4a - Batu Bersurat Sg.Mas (Kedah Tua) berkaitan dengan ajaran Buddha
- F5 - Kemahiran yang tinggi
- H5a - Pemerintahan dan amaran raja dipahat pada batu dan pemahatan memerlukan kemahiran yang tinggi
- C5a - Contohnya Inskripsi di Palembang ditulis dalam bahasa Melayu Kuno dan dipahat
- H5b - Penulis mempunyai asas yang kukuh dalam bahasa Sanskrit
- H5c - Kemahiran yang tinggi diperlukan agar tulisan dapat dibaca dan batu tidak pecah sewaktu dipahat
- F6 - Arahan dan pemberitahuan
- H6a - Terdapat pada Batu Bersurat yang ditemui di Lembah Bujang dan tempat-tempat lain di Asia Tenggara
- H6b - Arahan dan pemberitahuan ditujukan oleh pemerintah kepada rakyat
- F7 - Bahasa keagamaan
- H7a - Bahasa Sanskrit merupakan bahasa keagamaan
- C7a - Contohnya kitab-kitab berkaitan keagamaan
- F8 - Bahasa berkaitan pemerintah dan ilmu
- H8a - Banyak perkataan bahasa Sanskrit kekal dalam bahasa Melayu dan bahasa lain di Asia Tenggara
- H8b - Sesetengah perkataan mengalami penyesuaian dengan bahasa Melayu yang ada pada hari ini
- C8a - Contohnya seperti dosa/ duka/ manusia / pahala/derhaka/sengsara/rupa/ huruf
- F9 - Bidang kesusasteraan
- H9a - Pengaruh India terhadap Asia Tenggara dapat dikesan melalui peranan Bahasa Sanskrit
- C9a - Contohnya Kitab Sastera Hindu/ Buddha / Tamil
- F10 - Bahasa ilmu dan komunikasi
- H10a - Bahasa Sanskrit berkembang menjadi bahasa ilmu dan komunikasi kerajaan awal di Asia Tenggara

(b) Jelaskan kesan penggunaan bahasa Sanskrit dalam bidang kesusasteraan di Asia Tenggara.

[6 markah]

- F1 - Pengaruh India melalui peranan bahasa Sanskrit terdapat dalam kitab sastera Hindu/Buddha /Tamil
- F2 - Epik Ramayana dan Mahabharata menyumbang kepada penggunaan unsur mitos
- F3 - Mempengaruhi kesusasteraan klasik
- F4 - Banyak digunakan dalam puisi dan prosa Jawa seperti Nagarakertagama/ Sutasoma/ Arjunwiwaha / Kunjarkarna
- F5 - Masyarakat terdedah kepada cerita dalam epik Ramayana dan Mahabharata
- F6 - Bahasa Sanskrit digunakan dalam penceritaan lisan
- F7 - Disampaikan melalui teater seperti wayang kulit
- F8 - Mahabharata melahirkan naskah yang diadun dengan unsur tempatan
- F9 - Menghasilkan Hikayat Pendawa Lima/ Hikayat Pendawa Jaya/ Hikayat Sang Samba
- F10 - Penulisan Epik Ramayana melahirkan Hikayat Seri Rama

(c) Nyatakan kesan persahabatan antara kerajaan awal Asia Tenggara dengan kuasa luar.

[6 markah]

- F1 - Lahir kebudayaan yang merupakan adunan antara kebudayaan India dengan

- kebudayaan Asia Tenggara
- F2 - Masyarakat yang inovatif dalam menerajui kehidupan
- F3 - Kerajaan awal dapat mempertahankan kemerdekaannya sehingga kedatangan Barat
- F4 - Mewujudkan sifat inovatif dan reaktif
- F5 - Mereka mempelbagaikan kebudayaan dan kehidupan masyarakat di Tanah Melayu
- F6 - Masyarakat lebih terbuka minda
- F7 - Mempunyai sikap toleransi yang tinggi
- F8 - Memastikan kehidupan yang harmoni di dalam Negara masih dapat dipelihara
- F9 - Pergeseran dan perselisihan yang berlaku tidak berpanjangan dan dapat diatasi dengan bijaksana

BAB 4 : KEMUNCULAN TAMADUN ISLAM DAN PERKEMBANGANNYA DI MAKKAH

Muka surat 99-102

Tarikh	300 M	570M
Peristiwa	Pecahnya Empangan Maarib	Kelahiran Nabi Muhammad

1. Rajah di atas merujuk jangka masa zaman Jahiliah.
 - (a) Apakah yang dimaksudkan dengan perkataan Jahiliah?
 - **Jahil**
 - **Tidak mengetahui**
 - **Tidak mempunyai ilmu pengetahuan**

[1 markah]
 - (b) Senaraikan ciri sosial masyarakat Arab Jahiliah.
 - **Berjudi**
 - **Berzina**
 - **Minum arak**
 - **Pembunuhan bayi perempuan**
 - **Lelaki berkahwin ramai sekaligus**

[3 markah]
 - (c) Nyatakan kepercayaan / agama dalam masyarakat ketika itu.
 - **Agama wathani**
 - **Agama animisme**
 - **Agama samawi**
 - **Agama Hanif**
 - **Kepercayaan menilik nasib/sihir dan mempercayai roh orang mati menjadi burung**

[3 markah]
 - (d) Berdasarkan pengetahuan sejarah anda, nyatakan corak kehidupan masyarakat yang diamalkan.
 - **Hidup berpuak-puak dan berkelompok**
 - **Mengamalkan sistem kabilah**
 - **Ahlinya terdiri daripada suku-suku tertentu**
 - **Mereka tinggal dalam satu kawasan**
 - **Setiap kabilah mempunyai indentiti sendiri**
 - **Taksub dan fanatik terhadap kabilah masing-masing**

[3 markah]

Muka surat 108-109

2

Wahyu kedua yang diturunkan adalah Surah al- Muddasir, ayat 1-7

(a) Apakah kepentingan surah di atas terhadap penyebaran Islam?

- **Pengisytiharan Nabi Muhammad s.a.w sebagai Rasulullah**
- **Mewajibkan Nabi Muhammad S.A.W menyampaikan Islam kepada seluruh manusia**

[2 markah]

(b) Siapakah golongan yang menerima dakwah Islamiah secara rahsia daripada Nabi Muhammad S.A.W di Kota Makkah?

- **Kaum kerabat**
- **Sahabat handai**
- **Ahli keluarga**

[2 markah]

(c) Namakan tokoh terawal yang memeluk Islam.

- **Ali b Abu Talib**
- **Zaid b Harithah**
- **Abu Bakar al - Siddiq**
- **Khatijah bt Khuwailid**

[2 markah]

(d) Bagaimanakah cara Nabi Muhammad s.a.w menjalankan dakwah secara terbuka kepada keluarga Abdul Muttalib?

- **Bermusyawarah dengan para sahabat**
- **Mengadakan majlis ceramah di rumah Ali bin Abu Talib**
- **Menerangkan tentang Islam**

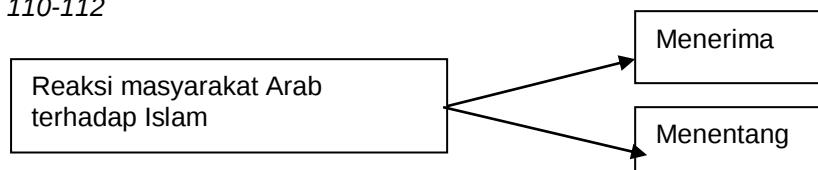
[2 markah]

(e) Jelaskan dakwah Islamiah secara terbuka kepada orang ramai.

- **Dilakukan di Bukit Safa**
- **Dihadiri oleh semua ketua pentadbir / pembesar kota Makkah**
- **Ketua pentadbir Bani Abdul Muttalib/Bani Zuhrah/Bani Tamim/Bani Makhzum/Bani Asad**
- **Berlaku perbincangan hebat antara Nabi Muhammad s.a.w dengan Abu Lahab**
- **Abu Lahab menghina Nabi Muhammad s.a.w sehingga terganggu dakwah yang disampaikan**

[2 markah]

Muka surat 110-112

3

Rajah di atas menunjukkan reaksi masyarakat Arab Quraisy terhadap agama Islam yang disampaikan oleh Nabi Muhammad s.a.w.

- (a) Dari segi politik, mengapakah mereka menentang ajaran Islam?
- **Tanggapan yang salah terhadap nabi**
 - **Menggugat pengaruh dan kedudukan**
 - **Terpaksa tunduk kepada kepinpinan Nabi Muhammad**
 - **Bersaing untuk menjadi ketua kabilah**
- [2 markah]
- (b) Jelaskan cara penentangan orang Arab Quraisy terhadap Nabi Muhammad s.a.w.
- **Mengejek ajaran Islam melalui puisi**
 - **Tohmahan dan tuduhan kepada nabi**
 - **Pemulauan terhadap nabi dan keluarga**
 - **Pujukan dengan menawarkan kedudukan, wanita cantik dan harta**
- [2 markah]
- (c) Apakah bentuk pemulauan yang dilakukan terhadap keluarga baginda?
- **Tidak menjalankan aktiviti jual beli kepada keluarga Nabi**
 - **Tidak memberi sebarang pertolongan kepada Nabi**
 - **Tidak berkahwin dengan ahli keluarga Nabi**
- [2 markah]
- (d) Mengapakah ajaran Islam diterima oleh orang ramai?
- **Kemurnian ajarannya**
 - **Kebijaksanaan nabi berdakwah**
 - **Nabi berdakwah dengan lemah lembut/berhikmah**
 - **Tidak memaksa mereka memeluk agama Islam**
 - **Membaca ayat Al-Quran untuk menjawab pertanyaan para sahabat**
 - **Menunjukkan teladan yang baik**
 - **Konsep persamaan taraf**
 - **Pesaudaraan Islam**
 - **Keperibadian nabi sebagai al-amin/memiliki sifat-sifat terpuji**
 - **Memujuk dengan menggunakan akal yang dianugerahi Allah**
- [2 markah]
- (e) Pada pendapat anda, mengapakah Nabi Muhammad s.a.w tidak pernah berputus asa terhadap apa sahaja dugaan dan rintangan yang ditempuhi?
- **Kesabaran**
 - **Kecekalan**
 - **Sifat tidak pernah mengalah**
 - **Memikirkan strategi baru**
- [2 markah]

ITEM ESEI

Muka Surat 105-108

- 1 Nabi Muhammad mendapat gelaran al -Amin kerana perkataan dan perbuatannya

- (a) Jelaskan tentang gelaran al-Amin oleh masyarakat Arab Quraisy kepada Nabi Muhamad s.a.w.
- [5 markah]

F1 - Perkataan sentiasa dipercayai

- F2 - Perbuatan sentiasa dipercayai
- F3 - Tidak pernah berbohong / berkata benar / siddiq
- F4 - Panggilan al-Amin telah menjadi sebutan dalam masyarakat Arab sehingga panggilan Muhammad tidak digunakan
- F5 - Baginda seorang yang amanah / bersifat amanah
- F6 - Khadijah bt Khuwailid menyerahkan baginda modal yang besar untuk diperniagakan
- F7 - Menyampaikan ajaran Islam dengan bersungguh-sungguh setelah menjadi rasul
- F8 - Bijaksana dalam menyelesaikan masalah
- F9 - Menyelesaikan masalah perletakkan hajar aswad

- (b) Setelah menerima wahyu ke-2, Nabi Muhammad s.a.w menyampaikan ajaran Islam kepada masyarakat Arab di Makkah secara berperingkat. Jelaskan perkembangan penyebaran dakwah Islamiah yang dilakukan oleh Nabi Muhammad s.a.w pada peringkat pertama.

[10 markah]

- F1 - Dikenali secara rahsia
- F2 - Berlangsung selama tiga tahun
- F3 - Ditujukan kepada ahli keluarga
- F4 - Sahabat rapat
- F5 - Kaum kerabat
- F6 - Islam masih baru dikenali
- F7 - Mengelakkan penentangan yang boleh menghancurkan asas Islam
- F8 - Mereka yang awal memeluk Islam ialah Khadijah Khuwailid / Ali bin Abu Talib / Zaid bin Harith / Abu Bakar Al-Siddiq
- F9 - Golongan hamba seperti Bilal bin Rabah / Amir Fuhairah / keluarga Yasir / Zunainah
- F10 - Melalui Abu Bakar al-Siddiq, Islam disebar kepada beberapa orang tokoh Quraisy
- F11 - Al-Arqam telah menjadikan rumahnya sebagai pusat kegiatan Islam yang pertama di Makkah
- F12 - Bilangan penganut Islam peringkat awal kecil
- F13 - Merupakan kejayaan besar kepada Nabi Muhammad s.a.w kerana Islam merupakan ajaran baru
- F14 - Kejayaan penyebaran Islam terletak pada ketinggian akhlak nabi Muhammad s.a.w
- F15 - Kejujuran para sahabat

- (c) Huraikan keperibadian Nabi Muhammad s.a.w sebagai seorang pemimpin yang unggul.

[5 markah]

- F1 - Menyelesaikan persengketaan dikalangan kabilah
- F2 - Pengasih danimbang rasa
- F3 - Walaupun kedudukan baginda tinggi dan dihormati oleh masyarakat tetapi baginda sentiasa rendah diri
- F4 - Menyayangi orang tua dan kanak-kanak
- F5 - Memafkan orang Arab Quraisy yang menyerah diri semasa pembukaan semula kota Makkah
- F6 - Bijak menyelesaikan masalah
- F7 - Mengamalkan cara hidup sederhana
- F8 - Baginda sering memikirkan tentang kehidupan masyarakat disekeliling yang tidak bermoral dan taksub dengan amalan jahiliah

Muka Surat 109-111

- (a) Bagaimanakah cara Nabi Muhammad s.a.w. menyebarkan Islam secara terbuka?
[6 markah]

- F1 - Dakwah secara terbuka kepada keluarga Abdul Mutalib
- F2 - Dilakukan setelah turunnya ayat al-quran meminta baginda menyebarkan Islam kepada kaum kerabat
- F3 - Baginda bermesyuarat dengan para sahabat
- F4 - Mengadakan ceramah di rumah Ali B Abu talib
- F5 - Baginda menerangkan tentang Islam
- F6 - Terdapat ahli keluarga yang menerima dan menolak
- F7 - Dakwah secara terbuka kepada orang ramai di Bukit Safa
- F8 - Dihadiri oleh kesemua ketua pentadbir / pembesar kota Makkah
- F9 - Ketua pentadbir Bani Abdul Muttalib/Bani Zuhrah/Bani Tamim/ Bani mahzum/Bani Assad
- F10 - Berlaku perbahasan hebat antara Nabi Muhammad s.a.w dengan Abu Lahab
- F11 - Abu Lahab menghina Nabi Muhammad s.a.w sehingga terganggu dakwah yang disampaikan

- (b) Jelaskan cara yang digunakan oleh Nabi Muhammad s.a.w sehingga menyebabkan orang ramai mudah tertarik kepada Islam?

[8 markah]

- F1 - Memberikan layanan yang sama kepada semua manusia
- F2 - Kemurnian ajaran Islam
- F3 - Kebijaksanaan Nabi Muhammad berdakwah
- F4 - Nabi Muhammad s.a.w berdakwah secara lemah lembut dan berhikmah
- F5 - Tidak memaksa orang ramai memeluk Islam memujuk mereka
- F6 - Nabi Muhammad membandingkan antara akhlak Arab jahiliah dengan nilai akhlak yang disaran oleh Islam
- F7 - Nilai akhlak Islam lebih murni dan membawa kesejahteraan hidup
- F8 - Nilai akhlak Jahiliyah tidak bermoral dan menjadikan kehidupan kucar-kacir
- F9 - Nabi memberikan penerangan/menunjuk tauladan yang baik
- F10 - Memujuk dengan menggunakan akal
- F11 - Nabi membacakan ayat al-Quran untuk menjawab pertanyaan para sahabat
- F12 - Kesederhanaan hidup yang diamalkan oleh Nabi Muhammad s.a.w
- F13 - Sikap merendahkan diri
- F14 - Baginda menanam keimanan yang kuat kepada pengikutnya
- F15 - Kesabaran dan pengorbanan yang tinggi
- F16 - Tidak menggunakan harta dalam berdakwah
- F17 - Keperibadian Nabi Muhammad s.a.w / terkenal sebagai orang yang berakhlak mulia
- F18 - Kata-kata baginda sentiasa dipercayai / tidak pernah berbohong

- (c) Pada pendapat anda, apakah sifat yang perlu dimiliki oleh seseorang pemimpin negara?

[6 markah]

- F1 - Merendahkan diri walaupun kedudukan yang tinggi
- F2 - Bijaksana dalam menyelesaikan masalah
- F3 - Kewibawaan/Kepimpinan dalam mentadbir negeri
- F4 - Memiliki sifat amanah / melaksanakan amanah
- F5 - Cekap semasa menjalankan tugas sebagai pemimpin
- F6 - Sabar
- F7 - Jujur
- F8 - Adil dalam tindakan
- F9 - Berkaliber
- F10 - Gigih

F11 - Mana-mana jawapan yang munasabah*Muka Surat 111-113*

3(a) Nyatakan faktor penentangan orang Arab Quraisy Makkah terhadap ajaran Islam?

[8 markah]

- F1 - Perbezaan dari segi kepercayaan dan amalan antara orang Quraisy dengan Islam
- F2 - Ajaran Islam berasaskan kepercayaan kepada Allah
- F3 - Arab Quraisy mempercayai/mengamalkan tradisi turun temurun/menyembah patung berhala/mempercayai animisme
- F4 - Ajaran Islam menyarankan prinsip persamaan taraf sesama manusia
- F5 - Islam menyarankan prinsip persamaan taraf sesama manusia
- F6 - Bertentangan dengan konsep assabiah yang menjadi pegangan masyarakat Quraisy
- F7 - Arab jahiliah mewujudkan perbezaan darjat antara golongan atasan dengan bawahan
- F8 - Arab Quraisy menolak konsep persaudaraan Islam
- F9 - Nilai hidup yang berbeza antara Islam dan Quraisy
- F10 - Amalan /akhlak yang keji /mencuri/menindas yang menjadi kebiasaan mereka dilarang sama sekali dalam Islam
- F11 - Arab Quraisy mempunyai tanggapan yang salah terhadap tugas Nabi
- F12 - Mereka menganggap jika mereka menerima agama Islam ,mereka terpaksa tunduk kepada kepimpinan Nabi Muhammad s.a.w dalam semua aspek
- F13 - Mengugat pengaruh / kedudukan ketua Arab Quraisy di Makkah
- F14 - Mengugat ekonomi orang arab Quraisy
- F15 - Perusahaan mengukir patung berhala terjejas
- F16 - Perniagaan patung berhala terjejas

(b) Nyatakan cara-cara penentangan yang dilakukan oleh masyarakat Arab Quraisy terhadap Islam.

[7 markah]

- F1 - Nabi Muhammad s.a.w. dicemuh dan diganggu semasa beribadat
- F2 - Diletakkan benda kotor ditengkuk
- F3 - Penyair Quraisy mengejek ajaran Islam melalui puisi
- F4 - Memujuk Nabi Muhammad s.a.w. meninggalkan dakwah Islamiah
- F5 - Menawarkan harta/kedudukan /wanita cantik
- F6 - Memulaukan Nabi Muhammad s.a.w. dan keluarga baginda
- F7 - Mengantungkan pemulauan di dinding kaabah
- F8 - Tidak menjalankan aktiviti jual beli kepada keluarga baginda
- F9 - Tidak memberi sebarang pertolongan kepada Nabi Muhammad s.a.w
- F10 - Tidak berkahwin dengan ahli keluarga Nabi Muhammad s.a.w
- F11 - Merancang untuk membunuh Nabi Muhammad s.a.w

(c) Jelaskan strategi yang digunakan oleh Nabi Muhammad s.a.w. untuk mengurangkan tekanan dan penindasan daripada masyarakat Arab Quraisy.

[5 markah]

- F1 - Mereka yang berada diminta memberi bantuan kepada golongan yang ditindas dan diseksa oleh orang Quraisy
- F2 - Nabi Muhammad s.a.w membenarkan umat Islam berhijrah ke Habsyah untuk mendapatkan perlindungan
- F3 - Penghijrahan ini merupakan hijrah pertama yang dilakukan oleh orang Islam
- F4 - Nabi Muhammad s.a.w merancang ke Taif untuk menyebarkan Islam di sana
- F5 - Nabi Muhammad s.a.w mengarahkan Islam berhijrah ke Madinah
- F6 - Nabi Muhammad s.a.w memikirkan strategi baru untuk menyebarkan agama Islam
- F7 - Nabi Muhammad s.a.w bersama Zaid bin Harithah cuba menyebarkan agama Islam di luar Makkah

- F8 - Nabi Muhammad s.a.w berdakwah dengan sabar/cekal/tidak pernah mengalah
 F9 - Tabah/bijak dalam menangani cabaran
 F10 - Memenuhi jemputan suku Aus dan khazraj
 F11 - Mendirikan sebuah kerajaan Islam di Madinah

BAB 5 : KERAJAAN ISLAM DI MADINAH

Item Struktur

Muka surat 119-121

- 1 Perjanjian Aqabah telah membawa kepada peristiwa hijrah orang-orang Islam pada 12 Rabiulawal bersamaan 12 September tahun 622 M.

- (a) Apakah maksud hijrah?

- **Berpindah**
- **Perpindahan orang Islam dari kota Makkah ke Madinah**
- **Meninggalkan keburukan untuk menegakkan kebenaran**
- **Semangat ingin berubah dari segi sikap, tingkahlaku (dan sebagainya yang munasabah)**

[2 markah]

- (b) Berikan **dua** bukti untuk menyangkal tafsiran orientalis Barat bahawa hijrah merupakan suatu pelarian.

- **Nabi dan orang Islam dijemput oleh orang Arab Madinah**
- **Nabi dan orang Islam disambut dengan rela dan meriah**
- **Nabi dan orang Islam diberi tempat tinggal**
- **Nabi dan orang Islam dijamin keselamatannya**
- **Nabi Muhammad dilantik sbg pemimpin Madinah**

[3 markah]

- (c) Namakan individu yang membantu Nabi Muhammad s.a.w semasa melakukan hijrah ke Madinah?

- **Ali bin Abu Talib**
- **Abu Bakar al-Siddiq**
- **Abdullah bin Arqat**
- **Asma' binti Abu Bakar**
- **Amir bin Fuhair**

[2 markah]

- (d) Nyatakan faktor yang mendorong berlakunya hijrah ke Madinah.

- **Perintah Allah menerusi wahyu**
- **Nabi ingin meneruskan penyebaran Islam di Madinah**
- **Ancaman org Arab Quraisy Makkah menjejaskan aktiviti penyebaran Islam di Makkah**
- **Suasana aman di Madinah memudahkan penyampaian dakwah Islamiah**
- **Dijemput oleh masyarakat Arab Madinah yang menghadapi pelbagai konflik**
- **Nabi ingin mendamaikan masyarakat Madinah yang sentiasa bermusuhan**

[2 markah]

KBKK

(e) Pada pendapat anda, mengapakah kita perlu melakukan hijrah dalam kehidupan kita?

- **Menegakkan kebenaran**
- **Meninggalkan keburukan / kejahatan**
- **Mencapai kejayaan**
- **Jawapan lain yang sesuai**

[1 markah]

Muka surat 129-131

- Semenanjung Tanah Arab
- Rom
- Rom Timur
- Parsi
- Mesir
- Habsyah

2 Islam tidak disebarkan ke kawasan-kawasan di atas melalui peperangan tetapi melalui beberapa strategi yang diatur oleh Nabi Muhammad s.a.w

(a) Nyatakan **dua** cara yang digunakan oleh Nabi Muhammad s.a.w untuk menyebarkan Islam.

- **Menghantar perutusan**
- **Menyeru memeluk Islam menerusi warkah**
- **Tidak memaksa memeluk Islam**
- **Menggunakan diplomasi**
- **Menunjukkan nilai-nilai yang baik**
- **Mewujudkan persefahaman dengan wilayah-wilayah luar**

[2 markah]

(b) Nyatakan situasi yang membenarkan peperangan dalam Islam.

- **Mempertahankan diri / apabila diserang**
- **Mencari keamanan**
- **Menjaga tempat ibadat**
- **Menjaga maruah negara**
- **Menentang kezaliman**
- **Mempertahankan maruah agama**
- **Mempertahankan maruah bangsa**

[2 markah]

(c) Namakan **dua** peperangan yang berlaku di antara orang Islam Madinah dan orang Quraisy Makkah.

- **Perang Badar**
- **Perang Uhud**
- **Perang Khandak**
- **Perang Tabuk**

[2 markah]

(d) Berikan **dua** bukti Islam berkembang secara sukarela dan toleransi.

- **Nabi Muhammad s.a.w mengampunkan tawanan Arab Quraisy dalam**

- **peperangan Badar**
- **Tentera Islam dilarang membunuh sesuka hati dalam peperangan**
- **Peperangan antara orang Islam Madinah dengan pihak Quraisy Makkah adalah untuk mempertahankan maruah agama, bangsa dan negara**
- **Islam berkembang meluas selepas Perjanjian Hudaibiyah iaitu semasa dalam tempoh aman**

[2 markah]

KBKK

- (e) Pada pendapat anda, mengapakah peperangan pada masa sekarang perlu dielakkan?

- **Kemusnahan yang berlaku lebih besar**
- **Kedua-dua belah pihak mengalami kerugian / kemusnahan**
- **Peperangan akan melibatkan banyak negara / pihak**
- **Jawapan lain yang sesuai**

[2 markah]

Muka surat 131-133

- 3 Percubaan orang-orang Islam Madinah untuk menziarahi Makkah pada tahun 628 M telah membawa kepada terhasilnya Perjanjian Hudaibiyah antara penduduk Islam Madinah dengan pihak Quraisy Makkah.

- (a) Apakah tujuan orang-orang Islam Madinah mahu menziarahi kota Makkah pada tahun tersebut?

- **Mengunjungi Kaabah yang menjadi pusat ibadat orang Islam**
- **Makkah merupakan tempat asal bagi orang Muhajirin**
- **Nabi Muhammad s.a.w ingin mengerjakan umrah.**

[1 markah]

- (b) Mengapakah Uthman bin Affan dipilih untuk dihantar ke Makkah setelah rombongan orang Islam dihalang memasuki kota Makkah?

- **Mempunyai ramai saudara mara di Makkah**
- **Bersifat lebih matang berbanding sahabat lain**
- **Usia yang lebih tua berbanding sahabat lain**
- **Sifatnya yang lemah lembut**
- **Mempunyai sikap tolak ansur**

[2 markah]

- (c) Nyatakan **dua** perkara yang dipersetujui antara Nabi Muhammad s.a.w dengan pihak Quraisy Makkah dalam Perjanjian Hudaibiyah

- **Bersetuju mengadakan gencatan senjata selama 10 tahun**
- **Kabilah Arab yang lain bebas memihak kpd org Islam Madinah atau orang Quraisy Makkah**
- **Orang Islam hanya boleh mengerjakan umrah pada tahun berikutnya**
- **Orang Madinah yang memihak ke Makkah tanpa kebenaran penjaganya tidak perlu dipulangkan ke Madinah**
- **Orang Makkah yang memihak ke Madinah tanpa kebenaran penjaganya perlu dipulangkan ke Makkah.**

[2 markah]

- (d) Apakah kepentingan Perjanjian Hudaibiyah?

- **Orang Islam berpeluang menunaikan haji pada tahun berikutnya**

- Tempoh perdamaian membolehkan Nabi merangka program dakwah Islamiah ke seluruh Semenanjung Tanah Arab secara aman
 - Suku Arab boleh menganut sebarang agama tanpa halangan mana-mana pihak
 - Islam dapat berkembang dengan meluas
 - Selepas 2 tahun Perjanjian Hudaibiyah bilangan yang memeluk Islam bertambah
 - Kandungan Perjanjian Hudaibiyah menggambarkan Islam tersebar dengan aman
 - Melambangkan ketokohan Nabi sebagai pemimpin yang unggul dan dikagumi
 - Persetujuan orang Quraisy Makkah menandatangani perjanjian menunjukkan mereka mengiktiraf kerajaan Islam Madinah
 - Perjanjian Hudaibiyah menjada perintis ke arah pembukaan semula kota Makkah kerana orang Quraisy Makkah telah melanggar isi perjanjian
- [3 markah]

KBKK

(e) Apakah iktibar yang boleh dicontohi daripada peristiwa Perjanjian Hudaibiyah?

- Menggunakan kebijaksanaan dalam menyelesaikan sesuatu perkara
 - Menggunakan cara perundingan untuk menyelesaikan masalah
 - Mematuhi sesuatu perjanjian yang telah dibuat/tidak mungkir janji dalam perkara yang telah dipersetujui
 - Bersikap tidak menyerah kalah dalam mengharungi cabaran
 - Mana-mana jawapan yang munasabah
- [2 markah]

Item Esei*Muka surat 134-137*

- 1 Pembukaan semula kota Makkah pada 8 Hijrah bersamaan tahun 622 M. telah membawa kepada kepesatan perkembangan Islam

(a) Mengapakah Nabi Muhammad s.a.w membuka semula kota Makkah?

[6 markah]

- F1 - Tempat kelahiran Nabi Muhammad s.a.w
 F2 - Tempat lahirnya agama Islam
 F3 - Pihak Arab Quraisy melanggar Perjanjian Hudaibiyah
 F4 - iaitu tidak menghormati hak kebebasan yang dipersetujui bersama
 F5 - dengan membunuh beberapa orang Bani Khuza'ah yg berpihak kpd Islam
 F6 - Sebagai strategi jangka panjang utk meneruskan penyebaran Islam
 F7 - Memantapkan kedudukan kerajaan Islam Madinah

(b) Apakah faktor kejayaan pembukaan semula kota Makkah?

[6 markah]

- F1 - Nabi memasuki kota Makkah secara bijak
 F2 - Berpegang kepada prinsip aman tanpa kekerasan
 F3 - Pengislaman bapa saudara Nabi Muhammad s.a.w / al-Abbas
 F4 - Pengislaman ketua Arab Quraisy / Abu Suffian
 F5 - Taktik mengepung kota Makkah
 F6 - Menerusi empat arah berlainan
 F7 - Arah utara, selatan, barat dan barat daya Makkah
 F8 - Nabi member jaminan keselamatan kepada mereka yang terkepung
 F9 - Semangat ketakwaan dan keyakinan tentera Islam

(b) Nyatakan kesan pembukaan semula kota Makkah.

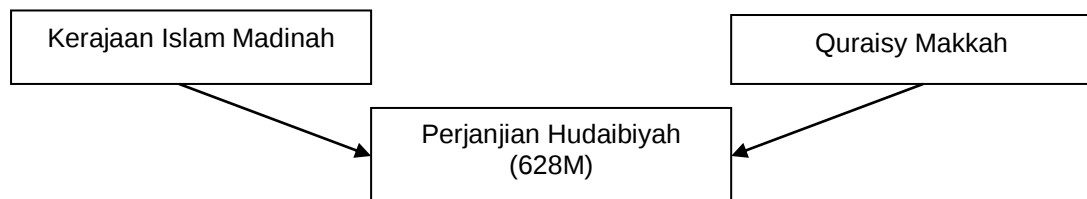

[8 markah]

- F1 - Kaabah terpelihara daripada unsur-unsur jahiliah
- F2 - Penyembahan berhala dihapuskan selama-lamanya
- F3 - Digantikan dengan Islam
- F4 - Masyarakat Islam mula mendalami ilmu pengetahuan Islam
- F5 - Kota Makkah dijadikan kota suci umat Islam
- F6 - Menjadi tumpuan umat Islam seluruh dunia untuk mengerjakan ibadat.
- F7 - Membuktikan negara Islam yang dibentuk di Madinah begitu kukuh sehingga dapat membuka kota Makkah
- F8 - Menjadi pembuka jalan bagi penyebaran Islam ke seluruh Tanah Arab
- F9 - Dakwah Islamiah dapat disebarakan secara aman
- F10 - Mewujudkan pemerintahan Islam yang kuat berpusat di Madinah

Muka surat 132-133

2

- (a) Ceritakan peristiwa yang membawa kepada termeterainya Perjanjian Hudaibiyah. [8 markah]

- F1 - Orang Islam bercadang untuk menziarahi Makkah
- H1a - untuk menunaikan umrah
- F2 - Umat Islam disekat di Hudaibiyah
- H2a - orang Arab Quraisy bimbang maruah tercabar
- H2b - kekuatan orang Islam
- F3 - Nabi Muhammad s.a.w menghantar Saidina Uthman bin Affan ke Makkah
- H3a - untuk menerangkan tujuan kedatangan mereka
- F4 - Orang Islam mendengar khabar angin kematian Uthman bin Affan
- H4a - orang Islam bersumpah setia
- H4b - dikenali sebagai "Baiah al-Ridwan"
- F5 - Orang Arab Quraisy berasa bimbang terhadap kata sepakat orang Islam
- H5a - untuk membela kematian Uthman bin Affan
- F6 - Pihak Arab Quraisy menghantar Suhail bin Amru
- H6a - berunding dengan Nabi Muhammad s.a.w.
- F7 - Menghasilkan Perjanjian Hudaibiyah
- H7a - Antara pihak Islam dengan Arab Quraisy di Hudaibiyah pada tahun 628M bersamaan 6H

- (b) Jelaskan kepentingan Perjanjian Hudaibiyah

[8 markah]

- F1 - Orang Islam berpeluang menunaikan haji pada tahun berikutnya
- F2 - memberikan kebebasan kepada orang Islam memasuki Makkah
- F3 - seterusnya beribadat di Kaabah pada bila-bila masa
- F4 - Membolehkan Nabi Muhammad s.a.w merangka program dakwah Islamiah ke seluruh Semenanjung Tanah Arab secara aman
- F5 - Suku Arab boleh menganut sebarang agama yang mereka sukai tanpa halangan mana-mana pihak
- F6 - Islam dapat berkembang dengan meluas
- F7 - Bilangan yang memeluk Islam berganda bilangannya
- F8 - Menggambarkan Islam tersebar dengan aman

- F9 - Islam memperolehi keuntungan jangka panjang
- F10 - Pengislaman tokoh panglima Arab Quraisy iaitu Khalid bin Al-Walid, Amru bin Al-As dan Uthman bin Talhah
- F11 - Melambangkan ketokohan Nabi Muhammad s.a.w sebagai pemimpin yang unggul dan dikagumi
- F12 - Pengiktirafan kepada kerajaan Islam Madinah

KBKK

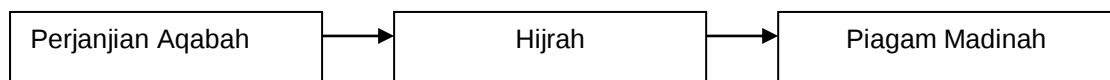
(c) Pada pandangan anda, mengapakah perjanjian Hudaibiyah ini menggambarkan kebijaksanaan Nabi Muhammad s.a.w.

[4 markah]

- F1 - Kabilah lain bebas memihak sama ada kepada orang Islam atau Quraisy
- F2 - Ramai kabilah Arab berpihak kepada Islam
- F3 - Orang Islam yang memihak ke Makkah tanpa kebenaran penjaganya tidak perlu dipulangkan kerana mereka akan menjadi masalah kepada orang Islam di Makkah
- F4 - Orang Quraisy Makkah yang memihak ke Madinah tanpa kebenaran penjaganya perlu dipulangkan semula
- F5 - golongan ini akan mempengaruhi perkembangan Islam di Makkah
- F6 - Ramai tokoh Quraisy telah memeluk Islam
- F7 - Antaranya Khalid bin al-Walid, Amru bin al-As, Uthman bin Talhah
- F8 - Orang Arab Quraisy mengiktiraf kerajaan Islam Madinah

Muka surat 118-119/127-128

3

(a) Apakah isi perjanjian Aqabah Pertama dan Perjanjian Aqabah Kedua

[7 markah]

- Perjanjian Aqabah Pertama
- F1 - Suku Aus dan Khazraj hendaklah beriman kepada Allah dan rasul
 - F2 - Mereka berjanji akan membantu perjuangan Nabi Muhammad s.a.w
 - F3 - Tidak akan melakukan amalan jahiliyah
 - F4 - seperti mencuri, minum arak dan membunuh bayi perempuan
- Perjanjian Aqabah Kedua
- F5 - Suku Aus dan Khazraj memeluk Islam
 - F6 - Mengukuhkan lagi taat setia kepada Nabi Muhammad s.a.w
 - F7 - Suku Aus dan Khazraj menjemput Nabi Muhammad s.a.w dan orang Islam di Makkah berhijrah ke Madinah
 - F8 - Mereka secara sukarela akan menyediakan tempat tinggal
 - F9 - Menjanjikan keselamatan untuk baginda dan orang Islam Makkah
 - F10 - Menyatakan kesediaan mempertahankan Islam

(b) Jelaskan prinsip-prinsip yang terkandung dalam Piagam Madinah.

[7 markah]

- F1 - Nabi Muhammad s.a.w sebagai pemimpin di Madinah/ketua Negara
- F2 - Nabi Muhammad s.a.w sebagai hakim
- F3 - Masyarakat Madinah bebas mengamalkan agama masing-masing
- F4 - Setiap individu mestilah menghormati agama yang dianuti orang lain
- F5 - Nabi Muhammad saw tidak pernah memaksa mereka yang bukan Islam memeluk Islam
- F6 - Masyarakat Madinah bebas mengamalkan adat mereka selagi tidak bertentangan dengan Islam

- F7 - Masyarakat Madinah dianggap sebagai satu ummah dan tidak boleh bermusuhan sesama sendiri
- F8 - Masyarakat Madinah tidak boleh bermusuhan sesama sendiri
- F9 - Undang-undang Islam diguna secara menyeluruh
- F10 - Peraturan kekeluargaan dalam kabilah boleh diamalkan selagi tidak bertentangan dengan Islam
- F11 - Tiada diskriminasi untuk memperolehi peluang ekonomi
- F12 - Masyarakat dituntut bekerjasama
- F13 - Riba dan unsur penipuan dihapuskan dalam sistem perniagaan
- F14 - Mempertahankan Madinah dari ancaman luar
- F15 - Keselamatan orang bukan Islam terjamin selagi mematuhi perlembagaan
- F16 - Mengakui kedudukan orang Yahudi sebagai rakyat Madinah

- (c) Apakah bukti yang menunjukkan bahawa Nabi Muhammad s.a.w telah berjaya membentuk masyarakat baru berasaskan ummah semasa di Madinah?

[6 markah]

- F1 - Masyarakat hidup bersatu padu
- F2 - Membentuk masyarakat berasaskan semangat ukhuwah Islamiah
- F3 - Semua rakyat Madinah mempunyai taraf kedudukan yang sama
- F4 - Keadilan sosial diamalkan
- F5 - Semua bangsa mempunyai persamaan hak
- F6 - Rakyat mempunyai tanggung jawab yang sama untuk mempertahankan keselamatan negara daripada serangan musuh
- F7 - Tiada lagi perbezaan taraf di kalangan masyarakat
- F8 - Setiap kaum terikat dengan undang-undang yang digariskan

BAB 6 : PEMBENTUKAN KERAJAAN ISLAM DAN SUMBANGNNYA

Item Struktur

Muka Surat 144 – 146

- 1 Khalifah Abu Bakar Al-Siddiq merupakan khalifah yang pertama dalam pemerintahan Khulafa Al-Rasyidin.

- (a) Mengapakah Saidina Abu Bakar digelar al-Siddiq?

- Bermaksud yang membenarkan
- Sentiasa menyakini
- Membenarkan kata-kata Nabi Muhammad s.a.w

[1 markah]

- (b) Senaraikan sifat peribadi Saidina Abu Bakar.

- Ikhlas
- Jujur
- Setia kepada Nabi Muhammad s.a.w

[2 markah]

- (c) Nyatakan cabaran yang dihadapi Saidina Abu Bakar diawal pemerintahannya.

- Perpecahan melanda masyarakat Islam
- Wujud golongan murtad
- Golongan al-Riddah yang menyalahafsirkan ayat al-Quran

- **Ancaman kuasa luar iaitu kerajaan Parsi**
[2 markah]
- (d) Berikan usaha-usaha Khalifah Abu Bakar bagi melicinkan pentadbirannya.
 - **Membahagikan tanah Arab kepada 10 wilayah iaitu Makkah, Taif, Yaman, al-Jund, Khalwan, Bahrain, Jarsh, Zabid, Hadhramaut dan Nijran**
 - **Melantik seorang ketua atau amir untuk mentadbir wilayah berkenaan**
 - **Memperkenalkan bayaran gaji untuk tentera**
 - **Memperkenalkan undang-undang tanah**[3 markah]
- (e) Pada pandangan anda mengapakah Saidina Abu Bakar digelar "*penyelamat umat Islam*".
 - **Mengatasi perpecahan yang melanda umat Islam**
 - **Mempertahankan Madinah dari ancaman luar**
 - **Mengumpulkan tulisan al-Quran**
 - **Mengarahkan Zaid bin Thabit supaya menghimpunkan tulisan ayat al-Quran**
 - **Menyimpan tulisan al-Quran**
 - **Memerangi golongan murtad/al-Riddah**[2 markah]

Muka Surat 147 - 149

- 2(a) Senaraikan sifat peribadi Saidina Uthman bin Affan.
- **Hartawan**
 - **Dermawan**
 - **Lemah lembut**
 - **Suka bertolak ansur**
 - **Mempunyai sikap simpati yang tinggi**
 - **Digelar Zun Nurain (mempunyai dua cahaya)**
- [2 markah]
- (b) Jelaskan peristiwa perantikan Saidina Uthman bin Affan.
- **Melalui majlis syura**
 - **Enam orang calon yang layak telah dicadangkan**
 - **Mesyuarat dipengerusikan Abdul Rahmah bin Auf**
 - **Saidina Uthman mendapat undi yang sama dengan Saidina Ali**
 - **Abdul Rahman meninjau pendapat orang ramai**
 - **Dengan persetujuan ramai dilantik sebagai khalifah ketiga**
- [2 markah]
- (c) Nyatakan sumbangan khalifah Uthman bin Affan.
- **Meluaskan wilayah Islam hingga ke Afghanistan, Samarkand, Cyprus dan Tripoli**
 - **Membina angkatan angkatan tentera laut Islam**
 - **Menyelaraskan bacaan Al-Quran**
 - **Mengisytiharkan naskah Al-Quran *Mushaf Uthmani***
 - **Membina jalan raya/jambatan/rumah rehat**
 - **Mengukuhkan peranan Baitulmal untuk membiayai pembangunan**
 - **Memperkuatkan angkatan tentera laut**
 - **Membeli peralatan senjata dan kapal**

- **Mengekalkan jizyah yang dikenakan kepada penduduk bukan Islam**
[2 markah]
- (d) Nyatakan sumbangan khalifah Ali bin Abu Talib.
- **Berusaha mengekalkan kestabilan dan keharmonian negara**
 - **Menghentikan peperangan walaupun hampir mencapai kemenangan**
 - **Memulakan proses rundingan setelah pihak lawan mengangkat Al-Quran**
 - **Tidak mengabaikan pemerintahan negara**
 - **Membina markas tentera di Parsi dan sempadan Syria**
 - **Kutipan jizyah diteruskan**
 - **Mengikat perjanjian dengan golongan Zimmi untuk mengenakan jizyah**
[2 markah]
- (e) Nyatakan tindakan keempat-empat orang khulafa al-Rasyidin sehingga berjaya membentuk kerajaan yang kuat
- **Menjalankan tugas dengan penuh kesedaran**
 - **Menjalankan tugas dengan penuh tanggungjawab**
 - **Tidak mementingkan diri**
 - **Tidak mengamalkan kehidupan mewah**
 - **Telah berjuang mengekalkan pembangunan, kesejahteraan dan kebahagiaan rakyat**
[2 markah]

Muka Surat 150 – 154

- 3 Kerajaan Bani Umayyah dibentuk selepas Saidina Ali bin Abi Talib meninggal dunia pada tahun 661 M.
- (a) Namakan tokoh yang mengasaskan kerajaan Bani Umayyah.
- **Muawiyah bin Abi Sufian**
[1 markah]
- (b) Namakan pusat pentadbiran kerajaan Bani Umayyah berikut:
- i. Tahap pertama : **Damsyik**
 - ii. Tahap kedua : **Cordova**
[2 markah]
- (c) Senaraikan **dua** dari empat aspek utama dalam sistem pemerintahan kerajaan Bani Umayyah.
- **Sistem Khalifah**
 - **Sistem Wazarah**
 - **Sistem Urusetia**
 - **Sistem Hijabah**
[2 markah]
- (d) Nyatakan sumbangan kerajaan Bani Umayyah tahap pertama.
- **Menjadikan Kota Basrah sebagai pusat pengajaran dan penyebaran ilmu**
 - **Melahirkan ilmuan**
 - **Contoh, Khalil bin Ahmad/Sibawayhi/ al-Farazdaq/Jarir/Umar Ibn Abi Rabi'ah/Jamil al-Uzri**
 - **Menjadikan Bahasa Arab bahasa rasmi negara**
 - **Meletakkan tanda bunyi atau baris pada tulisan al-Quran**

- **Kepesatan ilmu agama**
- **Melahirkan tokoh terkenal seperti Urwah bin Zubayr/Ibn Jarir/Hasan al Basri/Wasil ibn Ata**

[3 markah]

(e) Senaraikan **dua** sumber pendapatan kerajaan Bani Umayyah.

- **Kharaj/cukai tanah**
- **Jizyah/cukai perlindungan**
- **Zakat**
- **Usyur/cukai 1/10 hasil pertanian yang didapati oleh tuan tanah**
- **Ghanimah/harta yang dirampas oleh tentera melalui peperangan**

[2 markah]

Item Esei

Muka Surat 155 - 158

1 Pada peringkat akhir pemerintahan kerajaan Bani Umayyah berlaku penentangan dan telah digantikan oleh kerajaan Bani Abbasiyah.

(a) Nyatakan sebab berlaku penentangan ke atas kerajaan Bani Abbasiyah

[6 markah]

- F1 - **Penentangan oleh orang Islam bukan berketurunan Arab/golongan mawali**
- F2 - **Mereka menganggap didiskriminasi**
- F3 - **Tidak mendapat jawatan yang dianggap layak oleh mereka**
- F4 - **Mereka dikenakan kadar cukai yang lebih tinggi daripada yang dikenakan kepada orang Arab Islam**
- F5 - **Mereka menyertai gerakan Abbasiyah menentang Bani Umayyah**
- F6 - **Para khalifah mengabaikan tanggungjawab terhadap rakyat**
- F7 - **Para khalifah mengabaikan ajaran Islam**
- F8 - **Pemilihan khalifah secara warisan ditentang oleh sebilangan orang Islam**
- F9 - **Khasnya golongan Syiah dan khawarij**

(b) Jelaskan pembentukan kerajaan Bani Abbasiyah.

[6 markah]

- F1 - **Diasaskan pada tahun 750 M**
- F2 - **Pada mulanya ditaja oleh Ali bin Abdullah**
- F3 - **Bergerak secara sulit pada mulanya**
- F4 - **Secara terbuka dari zaman Khalifah Umar bin Abdul Aziz**
- F5 - **Kempen dijalankan atas nama Ahlul Bait (keluarga Nabi Muhammad saw)**
- F6 - **Menjadikan Khurasan, Kufah dan Humaimah sebagai pusat operasi**
- F7 - **Diperkukuhkan dengan keanggotaan dua orang pahlawan besar**
- F8 - **Salamah al-khallal dan Abu Muslim al-Khurasani**
- F9 - **Mengambil sempena nama al-Abbas**
- F10 - **Mengamalkan pemerintahan bercorak warisan**
- F11 - **Mengamalkan sistem monarki/pemerintahan beraja**

(c) Senaraikan sumbangan kerajaan Bani Abbasiyah dalam bidang pendidikan

[8 markah]

- F1 - **Kota Baghdad memainkan peranan sebagai pusat intelektual/penyebaran ilmu**
- F2 - **Di Baghdad telah dibina Baitulhikmah/Institusi keilmuan**
- F3 - **Penterjemahan karya falsafah dan sains terutamanya daripada bahasa Yunani**
- F4 - **Kegiatan penulisan dilakukan mengikut tiga tahap**

- F5 - Mencatat segala idea atau percakapan
- F6 - Mengumpulkan idea yang serupa / mengumpulkan hadith
- F7 - Mengarang
- F8 - Penglibatan golongan ulama dalam penulisan
- F9 - Ramai ulama mula menyusun hadith dan menghasilkan penulisan
- F10 - Antara ulama terkenal Imam Malik/Ibn Ishaq/Abu Hanifah
- F11 - Terdapat pemisahan antara ilmu tafsir, ilmu sirah dan ilmu hadith
- F12 - Membuat pembaharuan dalam karya yang diterjemahkan ke dalam Bahasa Arab
- F13 - Membuat penambahbaikan terhadap karya tersebut
- F14 - Memuatkan keterangan dan ulasan yang sangat bernilai
- F15 - Memelihara warisan ilmu daripada lenyap kerana pada masa itu Eropah berada dalam Zaman Gelap

Muka Surat 158 – 163

2(a) Nyatakan pembentukan kerajaan Turki Uthmaniyah.

[4 markah]

- F1 - Berasal daripada nama pengasasnya ialah Uthman bin Ertughrul bin Sulaiman Shah
- F2 - Uthman ialah amir ataupun gabenor Saljuk
- F3 - Uthman berjaya menumpaskan tentera Byzantine
- F4 - Ramai Ghazi/pahlawan tentera serta pemimpin masyarakat bersatu di bawah Uthman
- F5 - Uthman mula menakluki kawasan sekitar Anatolia
- F6 - Menjadikan Bursa sebagai ibu negeri
- F7 - Perluasan kuasa diteruskan oleh anaknya Orkhan I
- F8 - Orhan I berjaya menguasai kawasan Marmara dan pantai Aegean, Ankara dan Galipoli
- F9 - Murad I dan Bayazid I berjaya menguasai kawasan Balkan dan Utara Bulgaria, Philippopolis, Sofia, Salonica, Kosovo, utara Albania dan Wallachia
- F10 - Mehmed II berjaya menawan Istanbul /Constantinople/Ibu negeri Rom Timur

(b) Terangkan sumbangan kerajaan Turki Uthmaniyah.

[8 markah]

- F1 - Wujud sebuah empayar
- H1a - Menjadi kesatuan orang Islam seluruh dunia
- H1b - Istanbul dianggap pusat pentadbiran dunia Islam
- H1c - Berjaya menguasai Makkah
- H1d - Pelindung umat Islam seluruh dunia
- F2 - Memperkenalkan sistem perundangan
- H2a - Untuk mempertahankan & membela nyawa, harta serta kehormatan individu tanpa mengenal bangsa & agama
- H2b - Perundangan ini dikenali sebagai kanun Suleiman
- F3 - Memberi sumbangan dalam sistem organisasi dan pentadbiran perundangan Islam
- H3a - Telah diwujudkan jawatan kadi & mufti
- H3b - Sheikh-ul-Islam iaitu ketua ulama berperanan untuk mengeluarkan fatwa
- H3c - Koleksi fatwa yang dikeluarkan oleh sheikh-ul-Islam digunakan hingga hari ini
- F4 - Sumbangan dalam sektor ekonomi
- H4a - Kedudukan geografi Istanbul menjadikannya pusat pertemuan dalam jalinan perdagangan antara Timur dan Barat/antara dunia barat dengan Islam
- H4b - Meliputi pelabuhan di sepanjang Laut Tengah, Laut Merah, Lautan Hindi dan Lautan Mediterranean
- H4c - Istanbul membentuk jalinan perdagangan Dunia Islam
- F5 - Memperkenalkan sistem yang menggalakkan kecemerlangan individu
- H5a - Pembahagian masyarakat bergantung pada hasil individu

- H5b - Membawa kepada mobiliti sosial yang lebih luas
- F6 - Perkembangan ilmu pengetahuan dan pendidikan
- H6a - Sistem madrasah amat berpengaruh sekali dalam pendidikan
- H6b - Terdapat juga sekolah pengetahuan akademik/sekolah sastera/maktab tentera/maktab teknik/kolej perubatan
- H6c - Penulisan Ensiklopaedia
- H6d - Menubuhkan perpustakaan masjid/hospital/rumah
- H6e - Seni bina masjid
- H6f - Tokoh seni bina terkenal ialah Mimar Sinan
- H6g - Hasil seni beliau yang paling terkenal ialah Masjid Sultan Ahmad (Masjid Biru)

(c) Jelaskan faktor penyebaran Islam ke Eropah.

[8 markah]

- F1 - Penaklukan Constantinople oleh Mehmed Fatih
- F2 - Pegangan akidah yang kukuh di kalangan orang Islam
- F3 - Akhlak yang tinggi di kalangan orang Islam
- F4 - Tentera Islam mempunyai semangat ghazi
- F5 - Sistem ketenteraan tersusun
- F6 - Penggunaan senjata moden seperti meriam
- F7 - Tentera berkuda dan kumpulan infantri yang kuat
- F8 - Kumpulan Janissari iaitu kumpulan elit yang sangat terlatih dalam selok belok Perperangan
- F9 - Armada laut yang kuat
- F10 - Politik di Eropah tidak stabil
- F11 - Kelemahan dan kejatuhan kerajaan Byzantine
- F12 - Institusi gereja tidak mampu menjadi pelindung kepada masyarakat
- F13 - Institusi gereja hampir hancur akibat salah guna kuasa/pergaduan pemimpin / kekurangan kewangan
- F14 - Ramai penganut Kristian tertarik kepada Islam
- F15 - Menjalankan dasar yang berteraskan diplomasi dan toleransi
- F16 - Perluasan kuasa tidak bererti penduduk Balkan dipaksa memeluk Islam
- F17 - Kerajaan Turki Uthmaniyah tidak campur urusan agama Kristian
- F18 - Dasar sosial Islam menarik minat orang Kristian memeluk agama Islam
- F19 - Penghijrahan orang Turki ke kawasan Balkan
- F20 - Orang Turki yang berhijrah membina petempatan di kawasan kediaman Kristian

Muka Surat 164-169

3(a) Huraikan cara Tamadun Islam bertembung dengan tamadun lain di dunia.

[8 markah]

- F1 - Perdagangan jarak jauh melalui laut
- H1a - Nabi Muhammad saw pernah berdagang sampai ke Syam (Syria)
- H1b - Penguasaan ke atas Laut Merah/Laut Mediteranean/Teluk Parsi
- H1c - Seawal akhir abad ketujuh orang Islam telah menetap dan berdagang di Canton, China
- F2 - Hubungan diplomatik merupakan salah satu cara orang Islam mendapatkan pengetahuan tentang tamadun lain
- H2a - Kerajaan Bani Umayyah menghantar peneroka ke utara Selat Gibraltar
- F3 - Ekspedisi ketenteraan yang bertujuan untuk meluaskan kawasan dan penyebaran Islam
- H3a - Apabila tentera Islam menguasai Iraq dan Iran tamadun Islam bertembung dengan tamadun Parsi
- H3b - Apabila tentera Islam menawan Mesir tamadun Islam bertembung dengan tamadun Eropah khususnya Rom
- F4 - Pertembungan kebudayaan antara tamadun Islam dengan tamadun lain
- H4a - Kemasukan Islam ke Sepanyol menyebabkan muncul kebudayaan baru

- H4b - Bahasa Arab telah menjadi bahasa utama di Sepanyol
- H4c - Muncul golongan mozarah iaitu golongan yang beragama Kristian tetapi mengamalkan kebudayaan Islam dan berbahasa Arab
- F5 - Pertembungan intelektual berlaku antara ahli fikir Islam dengan bukan Islam
- H5a - Ilmuwan Islam mendalami ilmu dan keilmuan tamadun Eropah

(b) Nyatakan kesan pertembungan tamadun-tamadun tersebut.

[9 markah]

- F1 - Islam mengubah sistem kehidupan penganutnya dan mereka yang di bawah takluknya
- F2 - Islam membawa nilai akidah percaya kepada Allah s.w t
- F3 - Islam menyediakan perundangan berdasarkan al Quran dan Hadis
- F4 - Perluasan kawasan dan penyebaran Islam telah melahirkan pelbagai bentuk kerajaan
- F5 - Melahirkan pelbagai bentuk kerajaan dan masyarakat seperti kerajaan Delhi di India
- F6 - Wujud masyarakat Islam yang berkekalan hingga kini di China
- F7 - Orang Islam kuasai ekonomi khususnya perdagangan
- F8 - Pedagang Islam menguasai perdagangan di Asia dan Eropah
- F9 - Istanbul menjadi pusat aktiviti perdagangan
- F10 - Kerajaan Islam pastikan keselamatan laluan perdagangan di kawasan naungannya
- F11 - Islam mempengaruhi proses urbanisasi dan organisasi sosial di Eropah
- F12 - Dari segi organisasi sosial, undang-undang yang saksama diselaraskan
- F13 - Kurikulum pendidikan menekankan agama, sains, matematik & teknologi
- F14 - Tatasusila hidup harian orang Islam mempengaruhi hidup harian orang Eropah, peranan ini dimainkan oleh golongan mudejar
- F15 - Cendekiawan Islam dan bukan Islam dapat bertukar pendapat
- F16 - Pengumpulan maklumat dan teks penulisan para cendekiawan terdahulu
- F17 - Hasil kerja orang asing diterjemah oleh cendekiawan Islam
- F18 - Penubuhan perpustakaan (baitulhikmah) di zaman Abbasiyah
- F19 - Melahirkan cendekiawan Islam dalam setiap bidang keilmuan
- F20 - Sumbangan cendekiawan Islam dalam bidang matematik & astronomi telah meningkatkan perkembangan intelektual dunia
- F21 - Cendekiawan Islam hasilkan karya penting dalam undang-undang & pemikiran politik terhadap peradaban dunia
- F22 - Dalam ilmu mantik & falsafah, membawa perkembangan pemikiran usuluddin, falsafah sains, pemikiran kritis & kesedaran agama
- F23 - Sumbangan diberi terhadap dunia kesusasteraan
- F24 - Kesenian Islam khususnya dalam seni bina turut memberi sumbangan dalam perkembangan ketamadunan dunia

(c) Berdasarkan pengetahuan sejarah anda, nyatakan faktor kelangsungan sesebuah tamadun.

[3 markah]

- F1 - Perpaduan penting untuk penerusan sesuatu ummah
- F2 - Peranan pemerintah penting untuk menentukan jatuh bangunnya sesebuah tamadun
- F3 - Sumbangan golongan cerdik pandai
- F4 - Kesediaan pemerintah menyediakan kemudahan pembelajaran/perpustakaan
- F5 - Kompromi dan toleransi penting dalam sesebuah negara yang pelbagai kaum
- F6 - Menjaga keamanan
- F7 - Kemampuan masyarakat menguasai segala bidang kehidupan

Item Struktur

Muka surat 185 - 187

- 1 Kedatangan Islam ke Asia Tenggara telah menyebabkan sistem pemerintahan Islam diamalkan.
- (a) Senaraikan petugas dan pegawai yang diwujudkan dalam pentadbiran Islam.
- **Mufti**
 - **Kadi**
 - **Khatib**
 - **Bilal**
 - **Pemungut zakat**
 - **Penyelia Baitulmal**
 - **Penjaga harta wakaf**
- [3 markah]
- (b) Nyatakan kesan penggunaan gelaran sultan.
- **Mengukuhkan kedudukan Kerajaan Islam di Alam Melayu**
 - **Menjamin kewibawaan raja**
 - **Kedudukan Sultan setaraf dengan pemerintah Islam lain**
 - **Memupuk semangat persaudaraan di kalangan umat Islam.**
- [2 markah]
- (c) Nyatakan perkara yang dapat diselesaikan melalui Undang-undang Syariah.
- **Kes jenayah/ Kecurian/ Pembunuhan**
 - **Urusan pernikahan**
 - **Perniagaan**
 - **Pembahagian harta pusaka**
- [2 markah]
- (d) Namakan tokoh ulama yang memaparkan “ semangat jihad “dalam karya mereka.
- **Syeikh Nurudin al-Raniri**
 - **Abdul Rauf Singkel**
 - **Syeikh Daud al-Pattani**
- [1 markah]
- (e) Senaraikan implikasi penyebaran semangat jihad di kalangan masyarakat tempatan .
- **Rakyat tempatan bersatu teguh dengan prinsip Islam**
 - **Menghalau penjajah**
 - **Menegaskan kewajipan berjihad bagi orang Islam**
 - **Sesiapa yang tidak berjihad berdosa besar**
 - **Jihad sebagai usaha menentang musuh**
 - **Jihad sebagai usaha menentang kemiskinan**
 - **Jihad sebagai usaha mencapai suatu kehidupan yang sempurna**
 - **Dapat melindungi kesucian agama Islam**
- [2 markah]

Muka surat 181-184.

- 2 Aceh berperanan sebagai pusat kebudayaan, pusat keilmuan dan pusat penyebaran Islam yang terkenal di Asia Tenggara.

- (a) Namakan ulama yang terkenal di Aceh.
- **Hamzah Fansuri**
 - **Syeikh Nurudin al-Raniri**
 - **Syeikh Syamsudin al-Sumaterani**
 - **Abdul Rauf Singkel**
- [2 markah]
- (b) Nyatakan peranan ulama Islam dalam politik dan pentadbiran di Aceh.
- **Menyebarkan Islam**
 - **Penasihat raja yang memerintah**
 - **Membantu pentadbiran**
 - **Mempraktikkan Islam dalam politik dan pentadbiran**
- [2 markah]
- (c) Senaraikan usaha pemerintah Aceh untuk menyekat penyebaran agama Kristian?
- **Menaungi beberapa negeri kecil di Sumatera Utara**
 - **Menakluki negeri-negeri di Tanah Melayu**
 - **Menghasilkan karya-karya Islam**
 - **Menjadikan Aceh kuasa yang kuat dan kukuh**
 - **Menjadikan Aceh pusat perdagangan yang penting**
- [2 markah.]
- (d) Pada pendapat anda, mengapakah Aceh digelar Serambi Makkah?
- **Melahirkan ramai ulama.**
 - **Tempat belajar ilmu agama**
 - **Tempat persinggahan dalam perjalanan ke Makkah untuk menunaikan haji**
- [2 markah]
- (e) Namakan hasil karya yang telah dihasilkan oleh ulama Islam di Aceh.
- **Syarabul Asyikin.**
 - **Asrarul Ariffin.**
 - **Syair Burung Pingai.**
 - **Syair Dagang.**
 - **Syair Burung Pungguk.**
 - **Syair Sidang Fakir.**
 - **Syair Perahu.**
 - **Bustanul Salatin**
- [2 markah]

Muka surat 179 - 185.

- 3(a) Senaraikan cara penyebaran Islam.
- **Perdagangan**
 - **Perkahwinan**
 - **Pengislaman raja dan golongan bangsawan**
 - **Kelahiran kerajaan Islam**
 - **Peranan pusat perdagangan**
 - **Peranan mubaligh**
 - **Keistimewaan Islam**
- [3 markah]
- (b) Namakan golongan yang memeluk Islam selepas raja.

- **Pembesar**
 - **Keluarga diraja**
 - **Rakyat**
- [2 markah]
- (c) Nyatakan bentuk perkahwinan yang membantu penyebaran Islam.
- **Perkahwinan siasah**
 - **Perkahwinan biasa**
- [1 markah]
- (d) Senaraikan pusat kebudayaan Islam di Asia Tenggara.
- **Perlak**
 - **Samudra-Pasai**
 - **Riau**
 - **Acheh**
- [2 markah]
- (e) Nyatakan keistimewaan agama Islam sehingga menarik masyarakat tempatan.
- **Keadilan**
 - **Hak individu dan masyarakat**
 - **Kehidupan yang dihormati**
 - **Menyanjung akhlak mulia**
 - **Menganjurkan Konsep kebahagiaan di dunia dan akhirat**
- [2 markah]

Muka surat 187-189

3

Sikap mementingkan ilmu mendorong kepada perkembangan pendidikan formal di Asia Tenggara.

- (a) Namakan institusi pendidikan formal di Asia Tenggara.
- **Istana**
 - **Pondok**
 - **Pesantren**
 - **Madrasah**
 - **Surau**
- [2 markah]
- (b) Nyatakan peranan istana sebagai institusi pendidikan formal.
- **Tempat ulama berbincang tentang hukum Islam**
 - **Tempat ulama berbincang dengan sultan dan pembesar**
 - **Tempat ulama menyampaikan ilmu pengetahuan Islam**
 - **Tempat ulama menasihati sultan**
- [2 markah]
- (c) Berikan ciri sistem pendidikan pondok.
- **Pusat pengajian Islam**
 - **Mata pelajaran diajar ialah Fiqah/ Usuludin/ Tasawuf/ Hadis/ Tafsir**
 - **Bahasa Melayu dan Bahasa Arab sebagai bahasa pengantar**
 - **Keperluan asas seperti makan/minum disediakan oleh pelajar sendiri**

[2 markah]

(d) Nyatakan peringkat pendidikan di Aceh.

- **Peringkat rendah/rangkang**
- **Peringkat menengah/muenasah**
- **Peringkat pengajian tinggi atau university/Jamiah Bait al-Rahman**

[2 markah]

(e) Pada pandangan anda, apakah peranan bahasa dan tulisan dalam pendidikan formal?

- **Bahasa istana**
- **Bahasa surat-menyurat**
- **Bahasa perhubungan antara wilayah**
- **Bahasa ilmu pengetahuan**
- **Bahasa untuk berdakwah**
- **Bahasa untuk pengajaran dan pembelajaran**

[2 markah]

Muka surat 185 - 187

4 Kedatangan Islam ke Asia Tenggara telah menyebabkan sistem pemerintahan Islam diamalkan.

(a) Senaraikan petugas dan pegawai yang diwujudkan dalam pentadbiran Islam.

- **Mufti**
- **Kadi**
- **Khatib**
- **Bilal**
- **Pemungut zakat**
- **Penyelia Baitulmal**
- **Penjaga harta wakaf**

[3 markah]

(b) Nyatakan kesan penggunaan gelaran sultan.

- **Mengukuhkan kedudukan Kerajaan Islam di Alam Melayu**
- **Menjamin kewibawaan raja**
- **Kedudukan sultan setaraf dengan pemerintah Islam lain**
- **Memupuk semangat persaudaraan di kalangan umat Islam**

[2 markah]

(c) Nyatakan perkara yang dapat diselesaikan melalui Undang-undang Syariah.

- **Kes jenayah/ Kecurian/ Pembunuhan**
- **Urusan pernikahan**
- **Perniagaan**
- **Pembahagian harta pusaka**

[2 markah]

(d) Namakan tokoh ulama yang memaparkan “semangat jihad” di dalam karya mereka.

- **Syeikh Nurudin al-Raniri**
- **Abdul Rauf Singkel**
- **Syeikh Daud al-Pattani**

[1 markah]

(e) Senaraikan implikasi penyebaran semangat jihad di kalangan masyarakat tempatan.

- Rakyat tempatan bersatu teguh dengan prinsip Islam
- Menghalau penjajah
- Menegaskan kewajipan berjihad bagi orang Islam
- Sesiapa yang tidak berjihad berdosa besar
- Jihad sebagai usaha menentang musuh
- Jihad sebagai usaha menentang kemiskinan
- Jihad sebagai usaha mencapai suatu kehidupan yang sempurna
- Dapat melindungi kesucian agama Islam

[2 markah]

Item Esei

Muka surat -176 -178

1(a) Jelaskan pandangan John Crawford dan Profesor Syed Naquib al-Attas tentang bukti kedatangan Islam ke Asia Tenggara dari Semenanjung Tanah Arab.

[10 markah]

- John Crawford
- F1 - Menurut John Crawford Islam datang dari Semenanjung Tanah Arab dari catatan China
 - F2 - Melalui catatan China, orang Arab dan Parsi telah mempunyai pusat perniagaan dan petempatan di Canton / Amoy sejak tahun 300 M. Islam dari Semenanjung Tanah Arab
 - F3 - Pedagang Arab juga menguasai perdagangan laut dari pelabuhan Iskandariah di Mesir hingga ke China
 - F4 - Pedagang Arab yang berdagang ke China telah singgah di pelabuhan utama di Asia Tenggara terutamanya pelabuhan di Selat Melaka
 - F5 - Pelabuhan menjadi tempat menunggu perubahan angin monsun untuk ke China.
 - F6 - Pedagang Arab telah menetap selama beberapa bulan sehingga membina perkampungan
 - F7 - Perkampungan amat penting kerana menyediakan tapak untuk berdagang/ mengumpul barang jualan/membeli barang-barang mewah dari China dan India.
 - F8 - Orang Arab berkahwin dengan wanita tempatan
 - F9 - Pedagang Arab menjalankan perdagangan dengan pelabuhan lain di Asia Tenggara
 - F10 - Semasa menunggu perubahan angin monsun para pedagang berbincang dan berinteraksi dengan pedagang tempatan dan Asia Tenggara
 - F11 - Mereka berbincang tentang kepercayaan dan agama
 - F12 - Kejujuran pedagang Islam/sifat mementingkan kebersihan/berhemah tinggi merupakan sesuatu yang menarik minat masyarakat dan pedagang tempatan kepada Islam.
 - F13 - Wujud perkampungan Islam bernama Ta Shih di Sumatera Utara pada 650 M Prof.Syed Muhammad Naquib al- Attas
 - F14 - persamaan bahan penulisan dan kesusasteraan di Asia Tenggara dengan Semenanjung Tanah Arab
 - F15 - Perkataan Arab pada tulisan Jawi diambil daripada bahasa Arab
 - F16 - Adat resam dan kebudayaan orang Melayu banyak dipengaruhi oleh budaya Arab.
 - F17 - Contohnya, amalan menghormati tetamu dan muzik Melayu seperti dabus dan zapin.
 - F18 - Kebanyakan karya tempatan menceritakan bahawa pengislaman raja di Asia Tenggara dilakukan oleh syekh dari Semenanjung Tanah Arab
 - F19 - Contoh, Hikayat Raja-raja Pasai

- (b) Nyatakan teori dan bukti kedatangan Islam ke Asia Tenggara dari China. [6 markah]

- F1 - Dikemukakan oleh Emanuel Gadinho Eredia.
- F2 - Peniaga Arab mengunjungi Khan Fo atau Canton sebagai pusat perniagaan sejak abad ke-9M
- F3 - Jalinan hubungan ini membolehkan Islam berkembang di kalangan pedagang China
- F4 - Peniaga Cina yang berdagang ke Asia Tenggara menyebarkan Islam kepada masyarakat Asia Tenggara
- F5 - S.Q Fatimi bersetuju Islam datang ke Asia Tenggara dari China
- F6 - Buktinya perpindahan beramai-ramai pedagang Islam di Canton ke Asia Tenggara pada sekitar tahun 876 M
- F7 - Penemuan batu bersurat di Kuala Berang, Terengganu bertarikh 1303 M
- F8 - Penemuan sepasang batu nisan ditemui di Kampung Permatang Pasir, Pulau Tambun, Pekan, Pahang
- F9 - Islam telah dibawa oleh mubaligh China Islam menerusi Laut China Selatan, ke Phang Rang, di Indo China dan ke Pekan Pahang
- F10 - Terdapat unsur seni bina di China dengan seni bina pada masjid-masjid di Nusantara
- F11 - Contoh, seperti di Kelantan / Melaka / Pulau Jawa
- F12 - Di Melaka unsur seni bina China pada bentuk bumbung masjid mempunyai persamaan dengan bumbung rumah ibadat China (pagoda)
- F13 - Pengaruh atap genting China serta warna merah dan kuning pada kayu kepala pintu dan tingkap masjid
- F14 - Jubin lantai, dinding, tangga dan kolam air di masjid

- (c) Pada pandangan anda, mengapakah masyarakat tempatan mudah menerima Islam daripada pedagang? [4 markah]

- F1 - Kehidupan serta nilai Islam yang murni diperlihatkan oleh pendakwah serta pedagang Islam
- F2 - Kejujuran pedagang Islam ketika menjalankan perniagaan
- F3 - Sifat mementingkan kebersihan
- F4 - Berhemah tinggi ketika berurusan
- F5 - Semangat dakwah Islamiah pedagang-pedagang Islam
- F6 - Pedagang yang berdakwah mengamalkan sifat berhemah dan berlemah lembut ketika menyampaikan Islam
- F7 - Pedagang mempunyai sifat mahmudah
- F8 - Hubungan baik pedagang dengan pemerintah
- F9 - Mana-mana jawapan yang munasabah

Muka surat 178 – 180

- 2(a) Jelaskan teori dan bukti kedatangan Islam ke Asia Tenggara dari India. [6 markah]

- F1 - Islam datang dari wilayah Gujerat dan Pantai Koromandel sejak abad ke 13 M
- F2 - Snouck Hurgronje/sejarawan Belanda
- F3 - Beliau berpendapat hubungan perdagangan telah lama wujud
- F4 - Pedagang India Islam menyebarkan Islam ke rantau Asia Tenggara
- F5 - Gujerat ialah pelabuhan penting semasa pemerintahan Alaudin Khilji di India
- F6 - Penemuan batu marmar pada batu nisan
- F7 - Contoh, Batu nisan perkuburan Malik Ibrahim di Gerisik
- F8 - Batu nisan Malik al- Salih di Pasai mempunyai ciri buatan India
- F9 - Budaya masyarakat Asia Tenggara yang mempunyai perkaitan yang rapat dengan unsur kebudayaan Hindu

- (b) Bagaimanakah Islam tersebar melalui perdagangan di Asia Tenggara? [10 markah]

- F1 - Peranan pedagang
- F2 - Pedagang Arab, China dan India telah lama menjalin hubungan perdagangan dengan pelabuhan utama di Asia Tenggara seperti pelabuhan di Selat Melaka/Teluk Siam/ IndoChina
- F3 - serta pelabuhan di Kepulauan rempah seperti Maluku dan Makasar termasuk pelabuhan di Laut Jawa
- F4 - Pelabuhan ini menjadi pusat kegiatan manusia dari pelbagai tempat dan masyarakat tempatan
- F5 - Kepercayaan dan amalan baru oleh golongan pedagang menjadi ikutan masyarakat setempat
- F6 - Kemurnian sikap serta tingkah laku pedagang
- F7 - Sikap pedagang ini menjadi ikutan penduduk setempat
- F8 - Perkampungan pedagang Islam
- F9 - Sebagai pusat perbincangan tentang agama Islam di kalangan pedagang yang tinggal di situ
- F10 - Semangat dakwah Islamiah pedagang Arab, India dan China
- F11 - menarik minat masyarakat tempatan di bandar-bandar pelabuhan
- F12 - Mereka membawa ulama untuk menyebarkan Islam
- F13 - Mereka tinggal selama beberapa bulan atau sesetengahnya menetap di pelabuhan di Asia Tenggara untuk menjalankan kegiatan dakwah
- F14 - Pedagang yang berdakwah mengamalkan sifat berhemah dan lemah lembut
- F15 - Sifat mahmudah seperti bersopan santun, ikhlas dan lemah lembut di kalangan pedagang menarik lebih ramai penduduk tempatan memeluk Islam
- F16 - Hubungan baik pedagang dengan pemerintah tempatan
- F17 - Pemerintah memberikan keistimewaan tertentu kepada pedagang yang singgah di kawasan mereka
- F18 - Pedagang yang jujur dan amanah dianugerahkan jawatan Syahbandar di beberapa pelabuhan Asia Tenggara

- (c) Bagaimanakah Syahbandar berperanan membantu penyebaran Islam? [4 markah]

- F1 - Sebagai pentadbir pelabuhan
- F2 - Bertanggung jawab berurusan dengan setiap pedagang tentang hal perdagangan
- F3 - Penentu kemajuan perdagangan
- F4 - Kemurnian sikap serta tingkah laku menarik minat masyarakat tempatan
- F5 - Kejujuran syahbandar menguruskan pedagang dari pelbagai tempat
- F6 - Kebijaksanaan mengurus pedagang dari pelbagai tempat menentukan kejayaan pelabuhan tersebut

Muka surat 179 - 191

- 3(a) Terangkan faktor-faktor penyebaran agama Islam di Asia Tenggara. [10 markah]

- F1 - Perdagangan
- H1a - Dakwah Islam disebarkan oleh golongan pedagang Arab, China dan India yang datang berdagang ke Asia Tenggara
- H1b - Pedagang Arab, China dan India telah lama menjalin hubungan perdagangan dengan pelabuhan utama di Asia Tenggara seperti pelabuhan di Selat Melaka/ Teluk Siam/ Indo-China
- H1c - Pelabuhan di Kepulauan Rempah seperti Maluku dan Makasar termasuk pelabuhan di Laut Jawa

- H1d - Pelabuhan menjadi pusat kegiatan manusia dari pelbagai tempat
- H1e - Kemurnian sikap serta tingkah laku menjadi ikutan penduduk setempat
- H1f - Kepercayaan dan amalan baru menjadi tajuk perbualan serta ikutan mereka yang berada di pelabuhan ini
- H1g - Perkampungan menjadi pusat perbincangan tentang agama Islam
- H1h - Semangat dakwah Islamiah pedagang menarik minat masyarakat
- H1i - Pedagang membawa ulama untuk menyebarkan Islam dibandar pelabuhan tersebut
- H2 - Hubungan baik pedagang dengan pemerintah memberi peluang kepada pedagang Islam untuk berdakwah kepada masyarakat setempat
- F2 - Perkahwinan
- H2a - Perkahwinan dikalangan kerabat diraja
- H2b - Sultan Mansur Syah dan Sultan Muzafar Syah telah mengahwinkan puteri-puteri mereka dengan raja Siak/ Kampar/ Inderagiri dan Jambi di Sumatera Utara
- H2c - Puteri raja juga dikahwinkan dengan raja Pahang dan raja Kedah
- H2d - Agama Islam tersebar ke negeri berkenaan
- H2e - Perkahwinan pedagang Islam atau ulama Islam dari India atau Semenanjung Tanah Arab dengan penduduk tempatan
- H2f - Agama Islam tersebar di kalangan keluarga yang baru dikahwini dan masyarakat sekeliling keluarga
- F3 - Pengislaman raja dan golongan bangsawan
- H3a - Masyarakat Melayu sangat mentaati golongan pemerintah
- H3b - Raja dan golongan bangsawan mempunyai pengaruh yang kuat terhadap rakyat
- H3c - Raja memeluk Islam, amalan akan diikuti oleh rakyatnya
- H3d - Pengislaman Megat Iskandar Syah diikuti oleh pembesar Melaka, keluarga diraja dan rakyat Melaka seluruhnya
- H3e - Di Pasai, pengislaman Raja Malik al-Salih, para pembesar turut memeluk Islam
- H3f - Pasai menjadi kerajaan Islam yang kuat dan Islam tersebar dengan cepat
- F4 - Kelahiran Kerajaan Islam
- H4a - Kemunculan kerajaan-kerajaan Islam yang telah meluaskan kuasa dan menyebarkan Islam seperti Kerajaan Perlak/Samudera-Pasai/Melaka dan Aceh
- H4b - Melaka, Tun Perak Bendahara Melaka telah berjaya menguasai beberapa kawasan baru seperti kawasan persisiran pantai Sumatera /utara iaitu Aru/ Rokan/ Siak/ Kampar dan Inderagiri menerusi penaklukan
- H4c - Ulama dihantar ke kawasan untuk mengajar tentang agama Islam
- H4d - Kerajaan Johor Riau berusaha menawan kembali Melaka dan usaha ini telah dapat meningkatkan penyebaran Islam
- H4e - Kerajaan Demak telah menyebarkan Islam ke seluruh Pulau Jawa
- H4f - Kerajaan Pajang dan Kerajaan Mataram juga bertindak menyebarkan Islam
- H4g - Kerajaan Aceh menjadi kerajaan Islam yang kukuh dan pusat perdagangan Islam yang penting
- H4h - Menjadi tempat persinggahan sebelum ke Makkah/digelar Serambi Makkah
- H4i - Kerajaan Melayu Tua di Pattani, raja memeluk Islam, Phaya Tu Nakpa menukar nama kepada Sultan Mahmud Syah
- H4j - Para pendakwah dan pedagang Arab dan Parsi ke Pattani sejak abad 10
- H4k - Islam tersebar ke seluruh wilayah zaman pemerintahan Sultan Mudzaffar Syah
- H4l - Islam di Brunei abad 15 dan abad 16. Wilayah disekitarnya, seperti Kepulauan Sulu dan Mindanao telah dapat diislamkan
- F5 - Peranan pusat kebudayaan
- H5a - Kerajaan Islam yang wujud juga menjadi pusat kebudayaan Islam. Contoh di Perlak/ Samudera-Pasai/ Riau dan Aceh
- H5b - Menjadi pusat keilmuan dan pusat penyebaran Islam
- H5c - Terdapat institusi pendidikan dan golongan cerdik pandai
- H5d - Kerajaan Sumatera-Pasai menjadi pusat penterjemahan di Kepulauan Melayu
- H5e - Kitab Arab diterjemahkan ke dalam bahasa Melayu
- H5f - Sultan Mansur Syah mengirinkan Kitab al-Dur al-Manzum ke Samudera-Pasai untuk diterjemahkan
- H5g - Cerdik pandai dan ulama di Samudera-Pasai menjadi pakar rujuk ulama dari luar
- H5h - Hasil kesusasteraan dipengaruhi gaya tulisan Arab seperti Hikayat Amir Hamzah/

- Hikayat Nabi Bercukur**
- H5i - Hikayat Amir Hamzah dan Hikayat Ali Hanafiah memberi semangat serta kekuatan orang Islam menentang musuh
 - H5j - Di Aceh, banyak karya puisi seperti syair yang dihasilkan untuk menarik pembaca menghayati Islam
 - H5k - Bustanul Salatin mengisahkan sebuah kerajaan, istana kota dan taman-taman
 - H5l - Ulama Islam menghasilkan karya tentang pemikiran Islam seperti Hamzah al-Fansuri, Syeikh Nurudin al-Raniri, Syeikh Syamsudin al-Sumaterani dan Abdul Rauf Singkel
 - H5m - Kerajaan Johor-Riau juga turut memainkan peranan sebagai pusat kebudayaan Islam yang penting pada abad ke-18
 - H5n - Pelabuhan Johor-Riau emporium hasil penulisan yang penting di Asia Tenggara
 - H5o - Banyak hasil kesusasteraan ditulis pada zaman kegemilangan kerajaan seperti Tuhfat al-Nafis dan Peringatan Sejarah Johor
 - F6 - Peranan mubaligh
 - H6a - Syeikh Ismail dan Fakir Muhammad pendakwah terawal di Asia Tenggara
 - H6b - Mubaligh / pendakwah/ ulama dan ahli sufi memainkan peranan secara langsung menyebarkan Islam di Asia Tenggara
 - H6c - Pendakwah/ulama dan ahli sufi seperti Syarif Amir Sayyid al- Syirazi dan Tajudin al- Asfahani menyebarkan Islam di Pasai
 - H6d - Di Melaka terdapat pendakwah seperti Syeikh Abdul Aziz, Maulana Abu Bakar dan Maulana Yusuf
 - H6e - Di Melaka pada peringkat awal ulama mengajar perkara asas tentang Islam secara tidak formal/formal
 - H6f - Masjid, istana dan rumah menjadi tempat untuk mempelajari ilmu pengetahuan Islam
 - H6g - Institusi pendidikan awal berkembang menjadi pusat pendidikan seperti pondok/pasentren
 - H6h - Di Aceh,pondok dikenali sebagai dayah
 - H6i - Muncul ulama seperti Syamsudin al- Sumaterani dan Abdul Rauf Singkel
 - H6j - Di Aceh, ulama menjadi penasihat raja seramai 22 orang telah ditugaskan di Balai Gadang untuk memberi bantuan kepada pentadbiran
 - H6k - Di Jawa, kebijaksanaan Wali Songo berdakwah berjaya mengislamkan ramai masyarakat tempatan
 - H6l - Wali Songo menjadikan Masjid Agung Demak sebagai markas dakwah Islamiah
 - F7 - Keistimewaan Islam
 - H7a - Kemurnian ajaran Islam mencakupi semua bidang kehidupan
 - H7b - Konsep Tuhan yang Maha Esa/ Tauhid/ Keadilan/Hak individu dan masyarakat / kehidupan yang harmoni/ menyanjung akhlak mulia/ menganjurkan konsep kebahagiaan dunia dan akhirat
 - H7c - Islam menuntut manusia berfikir secara rasional

(b) Jelaskan nilai-nilai Islam dalam sistem ekonomi di Asia Tenggara.

[6 markah]

- F1 - **Rajin bekerja dan mencari rezeki yang halal**
- H1a - Melarang perbuatan mengemis
- F2 - **Menggalakan orang Islam berdagang**
- H2a - Berdagang / berniaga dianggap mulia dalam Islam
- H2b - Berdagang juga dianggap sumber rezeki yang besar
- F3 - **Mengamalkan unsur-unsur yang halal semasa mengurus niaga**
- H3a - Melarang amalan riba / penindasan / penipuan
- H3b - Adil dalam timbangan dan sukatan
- F4 - **Mewajibkan golongan kaya dan berkemampuan membayar zakat harta**
- H4a - Membantu golongan Islam yang memerlukan / miskin
- H4b - Zakat juga digunakan untuk membangunkan negara
- F5 - **Menggalakan sikap berjimat cermat dalam menguruskan kewangan**
- H5a - Menegah amalan membazir dan boros
- H5b - **Berusaha bersungguh-sungguh untuk membangunkan negara**

- F6 - Penubuhan Baitulmal**
- H6a -** Berfungsi sebagai perbendaharaan negara
- H6b -** Hasil diperolehi daripada zakat dan sedekah
- F7 - Menggerakkan semangat jihad**
- H7a -** Usaha untuk menentang kemiskinan / mendapat satu kehidupan sempurna

(c) Bagaimanakah agama Islam mempengaruhi cara hidup masyarakat di Asia Tenggara?

[4 markah]

- F1 -** Unsur kepercayaan lama seperti memuja semangat dan mempercayai keramat semakin beransur hilang
- F2 -** Cara hidup Islam diasimilasikan ke dalam budaya masyarakat Asia Tenggara
- F3 -** Islam dijadikan ad-din iaitu cara hidup yang lengkap dan menyeluruh
- F4 -** Lahir cara hidup yang berorientasikan Islam seperti cara berpakaian iaitu bertudung kepala dan bersongkok
- F5 -** Sistem sosial masyarakat yang mempunyai kelas kepada konsep persaudaraan/persamaan taraf sesama manusia
- F6 -** Nilai-nilai akhlak Islam dijadikan panduan dalam kehidupan harian
- F7 -** Sifat tolong menolong, hormat menghormati dan bekerjasama menjadi budaya masyarakat
- F8 -** Kemurnian Islam tergambar dalam amalan bergotong-royong
- F9 -** Semangat kerjasama menjadi budaya dalam masyarakat. Contohnya, kerja-kerja di ladang

Muka surat 183 - 185, & 188

8(a) Jelaskan pengaruh Islam dalam sistem pentadbiran di Asia Tenggara.

[8 markah]

- F1 -** Institusi kesultanan telah diperkenalkan dan diwarisi daripada amalan pemerintah kerajaan Abbasiyah di Baghdad dan kerajaan Turki Uthmaniyyah
- F2 -** Sultan sebagai ketua negara
- F3 -** Mufti dilantik sebagai penasihat sultan dalam hal ehwal agama Islam dan pentadbiran negara
- F4 -** Wujud pegawai dan petugas seperti kadi, khatib dan bilal, pemungut zakat, penyelia Baitulmal dan penjaga harta wakaf
- F5 -** Gelaran sultan mengukuhkan kedudukan Islam di alam Melayu dan menjamin kewibawaan raja
- F6 -** Gelaran khalifatul Mukminin yang bererti pemimpin orang mukmin/gelaran Zilullah fil Alam bermaksud bayangan Allah di muka bumi juga digunakan oleh raja-raja Melaka.
- F7 -** Islam dijadikan agama rasmi oleh Kerajaan Islam di Asia Tenggara seperti Melaka, Aceh dan Brunei
- F8 -** Unsur Islam juga diserapkan pada nama negeri. Contohnya, Aceh Darul Salam.
- F9 -** Nama raja juga menggunakan nama Islam seperti Sultan Mansur Syah.
- F10 -** Undang-undang Syariah diperkenalkan. Contohnya, Undang-undang Syariah dalam Hukum Kanun Melaka.
- F11 -** Di Aceh, terdapat Kanun Mahkota Alam yang mempunyai ciri-ciri sebuah perlembagaan Islam.
- F12 -** Menggerakkan semangat jihad di kalangan rakyat untuk menentang penjajah.

(b) Jelaskan peranan bahasa Melayu dalam kehidupan masyarakat Melayu.

[5 markah]

- F1 -** Bahasa Melayu telah berkembang menjadi lingua-franca bagi kepulauan Melayu

- F2 - Menjadi bahasa ilmu pengetahuan
- F3 - Digunakan untuk menyampaikan cerita-cerita panji yang ditulis dalam bahasa Jawa
- F4 - Penggunaan bahasa Melayu tidak terhad dalam bidang ilmu tetapi dalam perdagangan
- F5 - Menjadi bahasa istana
- F6 - Menjadi bahasa surat-menyurat
- F7 - Menjadi bahasa perhubungan antara wilayah
- F8 - Menjadi bahasa untuk berdakwah
- F9 - Menjadi bahasa pengajaran dan pembelajaran

(c) Jelaskan peranan yang dilakukan oleh mubaligh dalam menyebarkan agama Islam di Asia Tenggara.

[7 markah]

F1	-	Menunjukkan sifat / keperibadian yang baik dan berakhlak mulia
H1a	-	Menjadi contoh, tauladan dan ikutan penduduk tempatan
F2	-	Mengajar secara tidak formal
H2a	-	Mengajar Al Quran di surau
H2b	-	Melalui contoh dan tauladan yang baik
H2c	-	Tingkah laku , perbuatan dan pergaulan yang baik
F3	-	Mengajar secara formal di institusi pendidikan awal
H3a	-	Mengajar mengaji
H3b	-	Mengajar asas ilmu agama
H3c	-	Mengajar di masjid, surau dan rumah mubaligh
F4	-	Menasihati raja dalam bidang politik dan pentadbiran
H4a	-	Membicarakan hukum Islam dengan Sultan dan pembesar negeri
H4b	-	Menyampaikan ilmu pengetahuan Islam dan menasihati Sultan
F5	-	Mengajar ilmu agama di pusat pendidikan
H5a	-	Mengajar ilmu Fikah / Usuludin / Tasawuf / Hadis / tafsir / Bahasa Arab
H5b	-	Mengajar di Sekolah pondok / Pesantren / Dayah
F6	-	Mubaligh juga membangkitkan kesedaran kepada masyarakat
H6a	-	Kesedaran tentang bekerja dan beramal dalam erti kata Islam sebenar
H6b	-	Mengikis sikap malas untuk menghapuskan pengangguran
H6c	-	Mengelakan cara hidup mewah dan membazir
H6d	-	Peranan / ajaran wali Songo di Pulau Jawa
F7	-	Lahir beberapa ulama tempatan
H7a	-	Ulama terkenal seperti Hamzah Al Fansuri / Shamsudin Al Sumaterani / Abdul Rauf Singkel

BAB 8 : PEMBAHARUAN DAN PENGARUH ISLAM DI MALAYSIA SEBELUM KEDATANGAN BARAT

Item Struktur

Muka Surat 201 - 203

1 Pendidikan merupakan aspek sosial yang sangat penting dalam masyarakat Melayu.

(a) Apakah yang dimaksudkan dengan pendidikan tidak formal ?

- Pendidikan awal
- Asuhan yang berlaku dalam institusi keluarga
- Berlaku pada peringkat keluarga

- penekanan terhadap nilai-nilai moral
- pembelajaran melalui pendengaran/penglihatan/pemerhatiankanak-kanak
- mempelajari kemahiran/pertanian /perikanan/kraftangan/pertukangan daripada ibubapa melalui pemerhatian
- Ibubapa mengajar anak-anak tentang hal yang berhubungan dengan agama/ kelakuan/adat resam/sikapsopan santun/cara berkawan/cara menjaga maruah
- diserapkan melalui cerita lisan/pantun/peribahasa/teka teki

[2 markah]

(b) Senaraikan **dua** sekolah pondok yang berkembang di negeri-negeri Melayu.

- PondokPulau Condong
- Pondok Kutan
- Pondok Pulau Manis
- PondokTiti Gajah
- Pondok Langgar

[2 markah]

(c) Tuliskan **dua** tempat yang melaksanakan sistem pendidikan formal yang menekankan pendidikan keagamaan.

- istana
- masjid
- rumah
- surau
- madrasah
- pondok

[2 markah]

(d) Nyatakan **dua** fungsi istana sebagai pusat pendidikan.

- pusat pendidikan/pengajian berkaitan keagamaan
- tempat menyimpan buku hikayat yang penting/Hikayat Amir Hamzah/Hikayat Muhamad Ali Hanafiah
- pusat pengajian berkaitan hal pentadbiran negara
- pusat pengajian berkaitan sistem politik

[2 markah]

(e) Apakah **dua** ciri sistem pendidikan madrasah?

- mula diperkenalkan pada zaman khalifah Bani Saljuk/Iraq
- berdasarkan sukatan pelajaran
- dilaksanakan secara kelas
- pendidikan mengikut tahap
- terdapat tiga tahap/permulaan /pertengahan/pengkhususan
- diawasi oleh mudir/guru besar
- perjalanan madrasah diselia oleh sebuah lembaga/jawatankuasa kewangan

[2 markah]

Muka Surat 210

2

Kedatangan Islam ke Tanah Melayu telah memberi kesan ke atas penggunaan matawang.

(a) Berikan **dua** ciri wang katun diJohor.

- **Berbentuk bulat**
 - **Berbentuk segi enam**
 - **Tidak mempunyai tarikh**
 - **Mempunyai tulisan jawi**
 - **Mempunyai tulisan Arab**
- [2 markah]
- (b) Namakan **dua** matawang emas Kelantan.
- **Kijang**
 - **Kupang**
- [2 markah]
- (c) Nyatakan **tiga** ciri matawang timah di Kedah yang telah digunakan sejak abad ke-17.
- **Untuk kegunaan tempatan**
 - **Berbentuk seekor ayam jantan yang hinggap di atas beberapa cincin**
 - **Boleh dipatahkan**
 - **Boleh digunakan secara berasingan**
- [3 markah]
- (d) Berdasarkan pengetahuan sejarah anda, nyatakan kepentingan penggunaan matawang.
- **Sebagai perantaraan nilai barangan**
 - **Memudahkan urusan perdagangan**
 - **Memudahkan urusan jual beli**
 - **Alternatif kepada sistem pertukaran barang/barter**
- [3 markah]

Muka Surat 198 - 200

- 3(a) Namakan **dua** negeri yang menggunakan Adat Papatih di Tanah Melayu.
- **Negeri Sembilan**
 - **Naning**
 - **Utara, Melaka**
- [1 markah]
- (b) Berikan **dua** ciri Adat Papatih.
- **Digunapakai oleh orang Melayu Minangkabau/di negeri Sembilan / Naning, Utara Melaka**
 - **Penyelesaian masalah melalui musyawarah**
 - **Mengutamakan jurai sebelah ibu/bersifat matrilineal**
 - **Ahli setiap suku tidak dibenarkan berkahwin dengan suku yang sama**
 - **Anak perempuan diberi hak mewarisi harta**
 - **Diasaskan oleh Datuk Papatih Nan Sebatang**
 - **Berasal dari Pagar Ruyong, Sumatera**
- [2 markah]
- (c) Nyatakan **dua** contoh Undang-undang bertulis yang menjadi peraturan atau hukum masyarakat Melayu.
- **Hukum Kanun Melaka**
 - **Undang-undang Pahang**
 - **Undang-undang Kedah**
 - **Undang-undang Perak**

- **Undang-undang Johor**

[2 markah]

(d) Nyatakan **tiga** ciri adat Temenggung

- Diasaskan oleh DatukKetumanggungan asal dari Palembang, Sumatera
- Sistem patrilineal/mementingkan jurai keturunan bapa
- Anak lelaki lebih diutamakan daripada anak perempuan dalam pembahagian harta pusaka
- Pembahagian harta pusaka bertepatan dengan hukum faraid dalam Islam
- Dalam perkahwinan seseorang individu bebas untuk mendirikan rumah tangga dengan pasangan pilihannya asalkan tidak melanggar ketetapan hukum Islam
- Pada mulanya adat ini dipengaruhi oleh ajaran Hindu
- Disesuaikan dengan ajaran Islam oleh mazhab syafie

[3 markah]

(e) Berdasarkan pengetahuan sejarah anda, nyatakan kepentingan sistem perundangan.

- Menjamin keharmonian hidup sesebuah masyarakat
- Menjadikan perjalanan masyarakat tersusun
- Menentukan hukuman tentang kesalahan yang dilakukan

[2 markah]

Item Esei

Muka Surat 210-211

1 Penggunaan matawang merupakan satu alternatif kepada sistem pertukaran barang yang telah dipraktikkan dalam masyarakat tradisional.

(a) Nyatakan perkembangan sistem matawang era pemerintahan kerajaan Melayu tradisional.

[8 markah]

- F1 - Umumnya Negeri- Negeri Melayu (NNM) menggunakan matawang yang diperbuat daripada timah
- F2 - NNM juga menggunakan matawang yang diperbuat daripada emas
- F3 - Matawang timah pada zaman Melaka berbentuk bulat/berat satu kati lapan tahlil
- F4 - Nama sultan /tarikh Islam dicatat pada matawang tersebut
- F5 - Matawang dari Pasai /Hormuz/Cambay juga digunakan di Melaka /boleh ditukar dengan matawang tempatan
- F6 - Di Johor, terdapat matawang diperbuat daripada bijih timah
- F7 - Dikenali sebagai katun/berbentuk bulat/segi enam
- F8 - Kedah mengeluarkan matawang timah sendiri untuk kegunaan tempatan
- F9 - wang timah Kedah berbentuk seekor ayam jantan hinggap di atas beberapa cincin
- F10 - Matawang Kedah boleh dipatahkan/digunakan berasingan
- F11 - Matawang emas digunakan secara meluas di Kedah dan Johor pada abad ke 16
- F12 - Matawang emas Johor yang tertua dikenalpasti bertarikh 1527/pada zaman pemerintahan sultan Alauddin Riayat Shah
- F13 - wang emas Johor digelar kupang
- F14 - Kupang Johor mempunyai emas seberat 10 grain / 40 grain
- F15 - wang emas kelantan dikenali sebagai kijang /terdapat kijang pada mukanya
- F16 - Setiap wang emas tertera nama dan pangkat sultan yang memerintah/yang mengeluarkan matawang tersebut
- F17 - Dibahagian belakang tertulis gelaran sultan /Khalifatul muslimin

- (b) Nyatakan sistem percukaian yang dilaksanakan pada zaman Kesultanan Melayu Melaka.

[5 markah]

- F1 - Para pedagang yang berdagang diwajibkan membayar cukai terhadap barang dagangan mereka sebelum urusan perniagaan dilakukan
- F2 - Cukai paling asas ialah cukai tetap/cukai impot
- F3 - Pedagang yang datang dari India / Ceylon/Tanah Arab /Siam/Pegu dikenakan cukaisebanyak 6% daripada jumlah barangan yang dibawa
- F4 - Pedagang dari Jepun/China dikenakan cukai sebanyak 5%
- F5 - Beras dan makanan tidak dikenakan cukai
- F6 - Setelah cukaidibayar,barulah urusan jualbeli dapat dilakukan di bazar-bazar disediakan di sepanjang Sg Melaka
- F7 - Orang asing dari kepulauan Melayu dikenakan cukai diraja sebanyak 3 %
- F8 - Orang asing yang menetap di Melaka dikenakan cukaisebanyak 6 %
- F9 - Amalan riba tidak dibenarkan dalam bidang perniagaan dalam kalangan orang Islam
- F10 - Golongan ceti yang memberikan pinjaman wang diizinkan
- F11 - Orang kaya dan orang berkemampuan dikehendaki membayar zakat
- F12 - Baitulmal berfungsi mengutip /menyimpan zakat /menyelenggara harta kerajaan

- (c) Nyatakan perkembangan aktiviti perdagangan di Tanah Melayu sebelum kedatangan Barat.

[7 markah]

- F1 - Sejak abad ke 12 hingga abad ke 18 aktiviti perdagangan yang membabitkan Lautan Hindi dan Laut China Selatan dikuasai oleh pedagang Islam
- F2 - Pengaruh perdagangan amat kuat terhadap umat Islam kerana Nabi Muhammad terlibat secara langsung dalam perdagangan
- F3 - Menjelang abad ke 15, Melaka menjadi pusat perdagangan yang strategik iaitu terletak di laluan timur dan barat yang turut melibatkan pedagang Islam
- F4 - Pelabuhan Melaka mempunyai pelabuhanlengkap kepada pedagang asing
- F5 - Jawatan Laksamana diwujudkan untuk membantu menguruskan hal kelautan
- F6 - Syahbandar pula menjadi ketua pelabuhan
- F7 - Undang-undang Laut Melaka digubal dan harus dipatuhi oleh masyarakat
- F8 - UULM membantu menentukan tugas nakhoda, jurumudi
- F9 - Melaka dikunjungi oleh ramai pedagang asing dari seluruh dunia
- F10 - Tidak kurang 84 bahasa dipertuturkan di Melaka
- F11 - Melaka turut memperkenalkan sistem timbang dan sukat spt sistem kati dan tahlil
- F12 - Barangan yang ditimbang menggunakan sistem ini ialah emas/perak/bahan wangian batu permata
- F13 - Rempah ratus/lada/buah pala/bunga cengkih/bunga lawang menggunakan sistem bahara
- F14 - Timbangan dilakukan dengan menggunakan sistem dachim(dacing)
- F15 - Dalam urusan perdagangan,dua kaedah yang digunakan ialah tukar barang/jual beli
- F16 - Kejatuhan Melaka kepada Portugis telah mengalih perkembangan perdagangan ke Johor/Kedah/Kelantan /Terengganu

Muka Surat 200 - 206

2

Selain membawa perubahan terhadap sistem pentadbiran dan perundangan kedatangan Islam juga telah membawa kesan yang sama terhadap kesenian dan kesusasteraan

- (a) Bincangkan pengaruh Islam dalam sistem pemerintahan Kesultanan Melayu Melaka.

[6 markah]

- F1 - Golongan raja mula menitikberatkan konsep Islam
- F2 - Istilah bagi sultan menggunakan istilah Zilullah fil alam/zilullah fil ard/ bayangan Allah di muka bumi
- F3 - Konsep ini menjadi teras institusi raja/memberikan pengesahan terhadap kewibawaan seorang raja
- F4 - Pemerintah menggunakan gelaran khalifatul mukminin
- F5 - Digunakan oleh Sultan Mahmud Shah /Sultan Abdul Ghafur
- F6 - Menggunakan gelaran khalifah bermakna memimpin orang Islam
- F7 - Tokoh Islam seperti Iskandar Zulkarnain dirujuk sebagai asas nasab keturunan sultan
- F8 - Rujukan ini telah meninggikan kedudukan seseorang raja/sultan
- F9 - Institusi sultan diTanah Melayu kekal sebagai institusi berdasarkan warisan
- F10 - Sistem perwarisan meletakkan raja/sultan sebagaikuasatertinggi dalam sistem pemerintahan / pentadbiran
- F11 - Sultan mendapat nasihat dari golongan ulama
- F12 - Konsep daulat digunakan
- F13 - Konsep daulat mengangkat kedudukan seseorang raja atau sultan ke tahap yang tinggi/ untuk menimbulkan kehormatan rakyat
- F14 - Adat istiadat seperti berpakaian / bahasa / pengucapan/ tingkahlaku diwujudkan bagi mengukuhkan konsep daulat
- F15 - Adat pertabalan menggambarkan kedaulatan seseorang sultan

- (b) Bagaimanakah Hukum Kanun Melaka dapat mencorakkan perjalanan pemerintahan kerajaan.

[4 markah]

- F1 - Menjelaskan tanggungjawab raja dan pembesar
- F2 - Menjelaskan tentang pantang larang dalam kalangan anggota masyarakat
- F3 - Menjelaskan bentuk hukuman terhadap kesalahan jenayah
- F4 - Menjelaskan undang-undang keluarga
- F5 - Menjelaskan permasalahan ibadah
- F6 - Menjelaskan jenis-jenis hukuman terhadap kesalahan tertentu

- (c) Bincangkan pengaruh Islam dalam bidang bahasa dan senibina pada zaman Kesultanan Melayu Melaka?

[10 markah]

- F1 - Pengaruh Islam yang paling ketara ialah tulisan jawi
- F2 - Kedatangan Islam memperkenalkan huruf Arab
- F3 - Huruf Arab telah dibuat penyesuaian dengan tulisan Melayu
- F4 - Tulisan ini dikenali sebagai tulisan jawi
- F5 - Tulisan Jawi menjadi saluran utama untuk pembacaan / penulisan
- F6 - Tulisan Jawi membawa perubahan yang besar kepada masyarakat Melayu
- F7 - Tulisan Jawi menjadi hak milik orang Melayu
- F8 - Perbendaharaan kata bahasa Melayu bertambah dengan bertambahnya istilah baru daripada bahasa Arab /bahasa al Quran
- F9 - adat, adil, daulat, hakim, hukum
- F10 - Istilah untuk bidang lain juga tersebar
- F11 - Fekah/tauhid/tafsir
- F12 - Binaan utama masyarakat Islam ialah masjid
- F13 - Masjid menjadi tumpuan masyarakat sebagai tempat menunaikan solat dan perkumpulan sosial
- F14 - Masjid mempunyai ciri khas /mihrab/mimbar/telaga/pancur air/bumbung khusus
- F15 - Ciri khas inimembezaan masjid daripada binaan lain
- F16 - Cita rasa seni orang Melayu turut dipaparkan melalui rumah/istana
- F17 - Istana sultan dibina dengan indah yang dilengkapi balairong dan tempat bersemayam

- F18 - Istana Melaka**
- F19 - Binaan rumah/istana dilengkapi dengan berbagai hiasan dalaman**
- F20 - Motif ukiran berdasarkan motif tumbuhan/bunga/geometri**

Muka Surat 206 - 207

- 3 Selain membawa pembaharuan terhadap kesenian, kedatangan Islam ke Tanah Melayu juga membawa kesan terhadap gaya hidup.

- (a) Sejauh manakah gaya hidup golongan pemerintah dan rakyat jelata di Tanah Melayu dipengaruhi oleh unsur-unsur Islam.

[10 markah]

- F1 - Bermula daripada perubahan prinsip kepercayaan/akidah membawa kepada syariah dan akhlak**
- F2 - Amalan protokol /hijabah di kalangan pemerintah menggambarkan pengaruh Bani Umayyah**
- F3 - Kandungan ciri dalam pelantikan/pertabalan raja dibatalkan**
- F4 - Diganti dengan lafaz ikrar oleh sultan/pembesar**
- F5 - Lafaz ikrar menyerupai bai'ah dalam Islam**
- F6 - Pengganti sultan akan dilantik sebelum pemakaman**
- F7 - Ditiru daripada peraturan yang dimulakan oleh khalifah pada zaman Bani Umayyah**
- F8 - Dalam masyarakat Melayu unsur Islam dapat dilihat dari segi hubungan antara individu/pertalian kekeluargaan**
- F9 - Ibu bapa /orang tua hendaklah dihormati**
- F10 - Jiran dianggap sebagai anggota keluarga sendiri**
- F11 - Terdapat panggilan tertentu untuk orang yang lebih tua**
- F12 - Pak long/mak long**
- F13 - Orang tua tidak boleh dipanggil dengan namanya**
- F14 - Apabila bertutur, teman yang lebih muda hendaklah bercakap dengan suara yang rendah**
- F15 - Tetamu dilayan dengan hormat**
- F16 - Tetamu sering dihidangkan dengan makanan /minuman**
- F17 - Orang yang datang berziarah hendaklah memberikan salam**
- F18 - Tuan rumah wajib menjawab salam**
- F19 - Apabila masuk, tetamu dan tuan rumah akan bersalam-salaman**
- F20 - Kanak-kanak dikehendaki mencium tangan orang yang lebih tua ketika bersalam**
- F21 - Ungkapan Bismillah mestilah dibaca semasa hendak makan/ minum**
- F22 - Majlis perkahwinan/berkhata/majlis tamat baca al Quran/khatam turut dijalankan secara Islam**
- F23 - Dijalankan secara gotong-royong/menekankan nilai perpaduan**

- (b) Nyatakan pengaruh Islam dalam seni tulisan.

[5 markah]

- F1 - Orang Melayu prihatin terhadap kesenian epigrafi**
- F2 - seperti batu bersurat /batu nisan**
- F3 - Dikenali sebagai khat/kaligrafi**
- F4 - Digunakan sebagai hiasan pada tulisan batu nisan /batu bersurat masjid/ madrasah/barang tembikar/matawang/pakaian**
- F5 - Jenis tulisan khat yang digemari oleh orang Melayu adalah jenis kufi dan nasakh**
- F6 - Tulisan khat yang terdapat di masjid/madrasah/surau merupakan petikan daripada al Quran**
- F7 - surah Yasin/al Fatihah**
- F8 - Antara jenis tulisan khat ialah thuluth/diwani/jali/farisi/nasakh/fiq'ah/ijazah**

- (c) Nyatakan pengaruh Islam dalam seni persembahan.

[5 markah]

- F1 - Merangkumi tarian/drama/muzik/nyanyian/wayang kulit
- F2 - Dalam banyak keadaan muzik,nyanyian dan tarian disepadukan dalam satu-satu persembahan
- F3 - Kesenian ini tetap diteruskan selepas kedatangan Islam dengan penyesuaian berasaskan agama
- F4 - Pengaruh Asia Barat turut berkembang dalam cabang kesenian
- F5 - Tarian dabus di Perak
- F6 - Tarian dabus memaparkan pengaruh arab yang sangat ketara
- F7 - Tarian dabus mengandungi unsur keagamaan yang dikaitkan dengan kepahlawanan Saidina Ali
- F8 - Tarian mak inang telah ditarikan di istana Melaka pada majlis tertentu
- F9 - Nyanyian yang paling ketara ialah nazam/naban
- F10 - nazam/naban terkenal di Terengganu/Pahang/Melaka
- F11 - nazam/naban berbentuk syair mengisahkan riwayat hidup Nabi Muhammad s.a.w/para nabi Allah/sahabat
- F12 - Di Terengganu,nazam/naban dinyanyikan oleh kaum wanita
- F13 - Dinyanyikan pada majlis perkahwinan/berkhatan/upacara lain bersifat keagamaan
- F14 - Pengaruh Islam juga sangat ketara dalam seni dikir
- F15 - Senikata lagu dalam dikir bercampur baur antara bahasa Melayu dengan bahasa Arab
- F16 - Kesenian ghazal berkembang di Johor
- F17 - Ghazal ialah sejenis puisi arab yang memujikebesaran Islam

BAB 9 : PERKEMBANGAN DI EROPAH

ITEM BERSTRUKTUR

Muka surat 217 - 220

Zaman Renaissance muncul pada akhir Zaman Pertengahan Eropah

1(a) Berikan maksud Renaissance.

- Berasal daripada perkataan Itali *renisciment*
- Bermaksud kelahiran semula
- Penghargaan semula ilmu yang telah dihasilkan oleh cendekiawan dan pejuang seni dalam Tamadun Yunani dan Rom
- Kegemilangan tamadun Yunani yang tenggelam pada zaman Renaissance telah muncul dan berkembang semula
- Asasnya ialah penonjolan terhadap keupayaan manusia berfikir
- Aliran pemikiran ini dinamakan Humanisme

[2 markah]

(b) Nyatakan faktor kewujudan gerakan Renaissance di Itali.

- Kesungguhan manusia mencari penyelesaian kepada masalah hidup
- Kesediaan masyarakat untuk meneroka bidang dan kawasan baru
- Didorong semangat ingin tahu atau inkuiri
- Kedudukan Itali yang strategik kerana dikelilingi oleh Laut Mediterranean
- Kemunculan bandar terkenal seperti Venice, Genoa, Florence, Rom dan Milan sebagai pusat perdagangan antarabangsa
- Berlaku pertembungan budaya, bahasa dan agama yang menjadikan Itali sebagai pusat perkembangan idea-idea baru
- Bandar pelabuhan seperti Venice dan Genoa merupakan pusat ekonomi

perdagangan utama yang berjaya menjadi pusat perkembangan budaya utama di Eropah

- Kemunculan pedagang-pedagang kaya di pelabuhan dan bandar utama di Itali
- Mereka menggunakan kekayaan untuk mengindahkan bandar
- Mereka juga menjadi penabung (*patron*) kepada pelukis , ahli muzik, saintis dan penulis
- Berlaku persaingan antara Bandar-bandar di Itali untuk mendapatkan tokoh cendekiawan
- Paus di Rom menjadi penabung kepada seniman dan cendekiawan
- Para seniman dan cendekiawan sering berkunjung dari bandar ke bandar

[3 markah]

(c) Berikan kesan perkembangan Zaman Renaissance di Eropah.

- Semangat inkuiri telah menggalakkan perkembangan dalam pelbagai bidang termasuk seni lukis, seni ukir, persuratan, politik, ekonomi dan sosial.
- Kemunculan monarki baru
- Wujud kerajaan pusat dan kesatuan kebangsaan
- Sistem perdagangan tempatan dan antarabangsa semakin berkembang dan meluas
- Kegiatan ekonomi sara diri kian pupus
- Kemajuan dalam bidang matematik ,geografi,kartografi (teknik melukis peta) dan astronomi
- Mendorong perkembangan dalam kegiatan penjelajahan dan penerokaan
- Penekanan kepada ciri-ciri inkuiri ,keobjektifan dan eksperimen
- Perkembangan pelbagai ilmu sains seperti fizik,biologi ,kimia dan perubatan.
- Manusia lebih bersedia menzahirkan emosi mereka
- Mendorong kemajuan dalam seni muzik, lukisan dan ukiran
- Perubahan masyarakat terhadap pendidikan yang menekankan pemikiran logik,saintifik,falsafah dan metafizik
- Melahirkan manusia Renaissance yang mempergunakan sepenuhnya keupayaan minda mereka dalam pelbagai bidang ilmu pengetahuan bagi memajukan kehidupan manusia

[3 markah]

(d) Namakan tokoh zaman Renaissance.

- Leonardi da Vinci
- Michelangelo
- Niccolo Machiavelli
- Francesco Petrarch
- Johann Sebastian Bach
- Nicholas Copernicus
- Galileo Galilei
- Giovanni Bocaccio

[2 markah]

Muka surat 220-222

2

Reformation merupakan satu gerakan penting yang berlaku di Eropah Barat pada abad ke-16.

(a) Berikan maksud Reformation.

- Berasal daripada perkataan *reform*

- Bermaksud melaksanakan perubahan / pembaharuan terhadap sesuatu
- Menghasilkan sesuatu yang lebih baik / membentuk sesuatu yang baru
- Mempunyai kaitan dengan agama Kristian

[2 markah]

(b) Nyatakan faktor pembentukan zaman Reformation.

- Pihak gereja meningkatkan usaha pembangunan keduniaan
- Pihak gereja mahu menjadikan Rom sebagai pusat kekuasaan yang terkuat di tengah Itali
- Menentang amalan rasuah
- Banyak kepincangan, rasuah dan penyelewengan berlaku
- Masyarakat mempersoalkan kedudukan dan amalan gereja katolik
- Gaya dan cara hidup penguasa gereja Katolik yang tidak selari dengan apa yang terdapat dalam kitab *Bible*
- Penguasa gereja Katolik cenderung mengamalkan gaya hidup pemerintah dan golongan bangsawan
- Gaya hidup penguasa gereja tidak begitu mencerminkan kehidupan keagamaan
- Amalan penjualan sijil indulgence iaitu surat pengampunan

[3 markah]

(c) Jelaskan kesan gerakan Reformation.

- Agama Kristian terpecah kepada dua mazhab utama iaitu Katolik dan Protestan
- Negara Eropah berpecah dan berperang mengikut mazhab masing-masing
- Dalam jangka masa panjang timbul sikap toleransi antara penganut berbagai mazhab Kristian
- Mempergiatkan pendidikan dan penyebaran fahaman mereka
- Kuasa gereja telah dicabar secara terbuka
- Kuasa gereja terhadap kerajaan atau monarki baru semakin kurang
- Monarki baru ingin membebaskan diri daripada penguasaan Paus di Rom
- Raja England (Raja Henry VIII) telah membebaskan diri daripada Paus di Rom
- Baginda mengisytiharkan dirinya sebagai ketua keroohanian Gereja Protestan Anglican

[3 markah]

(d) Namakan tokoh gerakan Reformation yang terlibat dalam kegiatan mencabar kedudukan Gereja dan institusi paderi di Eropah ketika itu.

- Martin Luther
- Huldreich Zwingli
- John Calvin

[2 markah]

Muka surat 223-226

3 Pada abad ke-16 berlaku gerakan penjelajahan dan penerokaan orang Eropah.

(a) Namakan tokoh Portugal dan Sepanyol yang memainkan peranan penting dalam gerakan penerokaan dan penjelajahan orang Eropah.

- Raja Sepanyol-Ratu Isabella
- Ferdinand Aragon
- Raja Portugal- Raja Henry
- Christopher Columbus

- **Ferdinand Magellan**
- **Vasco da Gama**

[2 markah]

(b) Nyatakan sebab yang membawa kepada gerakan penjelajahan dan penerokaan orang Eropah.

- **Orang Eropah ingin mendapatkan barangan seperti emas, sutera dan rempah ratus dari Timur**
- **Spanyol dan Portugal ingin menyebarkan agama Kristian**
- **Kuasa Eropah saling bersaing antara satu sama lain untuk mendapatkan tanah jajahan**
- **Kemunculan monarki baru di England, Perancis dan Belanda turut menggalakkan penjelajahan**
- **Galakan daripada pemerintah seperti Raja Portugal dan Sepanyol**
- **Kesan Perjanjian Tordesillas**
- **Perdagangan rempah dan sutera mendatangkan keuntungan yang besar**
- **Semangat kebanggaan bangsa**
- **Slogan gold, glory and gospel**

[3 markah]

(c) Senaraikan syarikat berpiagam yang diwujudkan oleh kuasa-kuasa Eropah yang menjadi wakil di luar Eropah.

- **Syarikat Hindia Timur Belanda (VOC)**
- **Syarikat Hindia Barat Belanda (WIC)**
- **Syarikat Hindia Timur Inggeris (EIC)**

[1 markah]

(d) Namakan dua pengkalan penjajah Inggeris di Asia.

- **Goa**
- **Madras**
- **Culcutta**
- **Pulau Pinang**
- **Singapura**
- **Melaka**
- **Batavia**
- **Macao**

[2 markah]

(e) Nyatakan kesan penjelajahan dan penerokaan Barat dari segi ekonomi.

- **Daerah luar Eropah menjadi pembekal kepada keperluan masyarakat Eropah**
- **Pusat emporium seperti Goa dan Melaka dunia dikuasai Portugal**
- **Barangan dari Timur telah memperkaya ekonomi Eropah**
- **Barangan dari Timur mengubah gaya hidup masyarakat di Eropah**
- **Jalan perdagangan yang dikuasai orang Islam Arab kini dikuasai oleh Portugal**
- **Laluan perdagangan di Lautan Hindi dan Laut China Selatan hingga ke China dan Jepun di kuasai oleh Eropah**

[2 markah]

Muka surat 230- 236

Revolusi Perindustrian bermula di Eropah

- 4(a) Terangkan sumbangan Revolusi Pertanian terhadap perkembangan Revolusi Perindustrian.
- Para peladang yang menjadi kaya hasil daripada Revolusi Pertanian
 - Mereka melaburkan lebih modal mereka dalam perindustrian
 - Para peladang yang kaya sanggup mengambil risiko
 - Menyediakan makanan untuk menampung keperluan pekerja kilang
 - Dana yang diselamatkan daripada pengimportan barangan makanan dari luar dapat dilaburkan dalam perkembangan industri
 - Rakyat yang bekerja sendiri semakin kurang
 - Mereka menjadi buruh kilang
- [3 markah]
- (b) Apakah kesan Revolusi Perindustrian kepada masyarakat Eropah dari segi ekonomi?
- Peningkatan perdagangan antarabangsa
 - Kemajuan dalam bidang pengangkutan
 - Kegiatan pembuatan dan pengilangan menggantikan kegiatan pertanian
 - Lebih ramai rakyat Britain terlibat sebagai pekerja atau buruh
 - Perindustrian menjadi punca ekonomi baru kepada rakyat Britain
 - Britain mengeksport modal ke seberang laut untuk kegiatan ekonomi
- [3 markah]
- (c) Senaraikan ciptaan baru dalam Revolusi Perindustrian.
- Spinning Jenny
 - Water Frame
 - Enjin Berkuasa wap Newcomen
 - Enjin berkuasa wap James Watt
- [2 markah]
- (d) Mengapakah Akta Antipenggabungan (Anti-Combination Act) dianggap menyulitkan para pekerja?
- Para pekerja dilarang daripada bergabung dan bermuafakat
 - Para pekerja dilarang menjalankan sebarang tindakan bagi mendapatkan gaji / layanan lebih baik daripada majikan mereka.
 - Tidak semua majikan bersikap timbang rasa terhadap pekerja mereka
 - Kanak-kanak bawah umur sepuluh tahun sering dieksploitasi di kilang tekstil/lombong arang batu
 - Masa bekerja sering melebihi sepuluh jam sehari
 - Majikan beranggapan paras gaji dan amalan perburuhan ditentukan oleh faktor permintaan dan penawaran
- [2 markah]

ITEM ESEI

Muka Surat 215 - 216

- 1 Ketika Islam dan umatnya mencapai zaman kegemilangan, dunia Eropah mengalami zaman kemerosotan yang dikenali sebagai Zaman Gelap.
- (a) Apakah ciri Zaman Gelap di Eropah?
- [8 markah]

- F1 - Kemerosotan dalam bidang ilmu pengetahuan
- F2 - Kehidupan di bandar mengalami kemerosotan
- F3 - Kemerosotan dalam perdagangan kerana serangan orang Viking dan Magyar
- F4 - Tidak wujud pentadbiran pusat yang kukuh dan berkesan
- F5 - Ekonomi dan kehidupan masyarakat merosot

- F6 - Kehidupan kacau bilau membawa kepada kemunculan golongan *baron*
- F7 - Petani terpaksa mencari perlindungan daripada tuan tanah
- F8 - Petani terpaksa membayar cukai kepada tuan tanah
- F9 - Petani yang tidak mampu membayar cukai akan menyerahkan tanah kepada tuan tanah dan menjadi hamba
- F10 - Baron mendapat perlindungan daripada raja
- F11 - Baron membayar cukai kepada raja
- F12 - Munculnya sistem feudal
- F13 - Gereja Katolik merupakan institusi yang amat berkuasa
- F14 - Institusi gereja memiliki harta yang banyak
- F15 - Gereja memberikan tumpuan kepada kegiatan amalan agama dan pembelajaran ilmu akhirat sahaja
- F16 - Kehidupan masyarakat Eropah dikongkong oleh gereja
- F17 - Mereka terpaksa menumpukan kegiatan ekonomi kepada sektor pertanian
- F18 - Perniagaan barangan pertanian menerusi sistem tukaran barang
- F19 - Penggunaan mata wang dalam perniagaan pertanian terhad

(b) Nyatakan persamaan masyarakat feudal di Eropah dengan masyarakat Melayu tradisional.

[5 markah]

- F1 - Raja merupakan golongan penaung utama dalam sesebuah negara
- F2 - Wujud golongan pemerintah (raja) dan golongan yang diperintah (rakyat)
- F3 - Raja/ istana memberikan perlindungan kepada tuan tanah (pembesar)
- F4 - Tuan tanah/ pembesar memberikan perlindungan kepada petani (rakyat)
- F5 - Pembesar memberi khidmat kepada raja
- F6 - Tuan tanah boleh mengerahkan petani untuk memberikan khidmat semasa berlaku peperangan (sistem kerah)
- F7 - Tuan tanah mengutip cukai melalui sistem serah
- F8 - Terdapat hamba yang memberikan khidmat tenaga kepada golongan tuan tanah
- F9 - Raja memiliki tanah di negeri masing-masing secara mutlak
- F10 - Raja mengurniakan tanah kepada tuan tanah untuk diusahakan
- F11 - Tuan tanah dikehendaki memberikan khidmat kepada raja seperti menyertai pasukan tentera dan membayar cukai.

(c) Jelaskan perubahan yang berlaku pada zaman kemuncak pertengahan

[7 markah]

- F1 - Gereja memainkan peranan sebagai institusi yang universal
- F2 - Gereja menjadi ejen penyatuan
- F3 - Berlaku perubahan ekonomi yang ketara
- F4 - Pertambahan penduduk
- F5 - Peningkatan aktiviti pertanian
- F6 - Kemunculan perdagangan
- F7 - Kemunculan bandar seperti Milan, Venice dan Florence
- F8 - Lahir kelas pertengahan yang terdiri daripada artisan, pedagang dan ahli perbankan
- F9 - Status sosial seseorang berasaskan kekayaan
- F10 - Rakyat mula terlibat dalam kegiatan atau urusan politik
- F11 - Parlimen diwujudkan bagi memenuhi tuntutan rakyat
- F12 - Memberikan hak politik kepada rakyat
- F13 - Menjalinkan hubungan rakyat dengan pemerintah

- 2 Penjelajahan dan penerokaan merupakan kegiatan para pelaut Eropah mencari laluan baru di lautan luas bagi membolehkan mereka menuju ke Timur.

(a) Apakah kesan penjelajahan orang Eropah terhadap masyarakat setempat.

[6 markah]

- F1 - Pemimpin tempatan terpaksa membuat perjanjian dengan kuasa Eropah
- F2 - Pemimpin tempatan terpaksa mengiktiraf kekuatan kuasa Eropah
- F3 - Secara tidak langsung mengiktiraf kekuatan kuasa Eropah
- F4 - Syarikat berpiagam telah berdagang dari Eropah hingga ke Carribean, Amerika Latin, Afrika, India, Asia Tenggara dan Asia Timur
- F5 - Daerah di luar Eropah telah menjadi pembekal kepada keperluan masyarakat Eropah
- F6 - Pusat emporium dunia seperti Goa dan Melaka telah dikuasai oleh Portugal
- F7 - Jalan pelayaran perdagangan di Lautan Hindi dan Asia Tenggara kini dikuasai oleh Portugal
- F8 - Masyarakat tempatan mula terpengaruh dengan gaya hidup orang Eropah
- F9 - Banyak daerah, masyarakat peribumi telah menerima agama Kristian
- F10 - Sepanyol telah berperang dan menakluk Mexico dengan menundukkan tamadun Aztec
- F11 - Sepanyol telah berperang dan menakluk Peru dengan menghapuskan tamadun Inca
- F12 - Penghijrahan beramai-ramai orang Sepanyol ke Amerika Latin telah mewujudkan sebuah masyarakat yang baru di wilayah tersebut
- F13 - Para pemodal Sepanyol telah mengeksploitasi buruh peribumi di Amerika Latin untuk bekerja di lombong dan ladang mereka
- F14 - Terdapat petempatan orang Sepanyol dan orang Portugis secara besar-besaran di Timur

(b) Nyatakan sebab berlakunya Revolusi Pertanian di Britain.

[10 markah]

- F1 - Penggunaan dan pemilikan tanah persendirian
- F2 - Dua sistem pemilikan tanah
- F3 - Sistem pemilikan tanah persendirian/dipunyai golongan kaya
- F4 - Sistem pemilikan tanah awam/dimiliki orang perseorangan
- F5 - Mengikut adat kebiasaan rakyat biasa diizinkan menggunakan tanah awam
- F6 - Britain menghadapi pertambahan penduduk
- F7 - Hasil pertanian perlu dipertingkatkan
- F8 - Tuan tanah mahu memanfaatkan tanah awam bagi tujuan pengeluaran pertanian secara besar-besaran
- F9 - Terdapat usaha tuan tanah untuk memagari tanah awam tersebut
- F10 - Parlimen meluluskan akta pemagaran tanah
- F11 - Kawasan yang lebih luas tersedia bagi penanaman secara besar-besaran/ladang
- F12 - Golongan petani kehilangan punca rezeki/menjadi sebahagian buruh ladang
- F13 - Kaedah dan ciptaan baru dalam pertanian
- F14 - Penanaman dilakukan secara lebih efisien
- F15 - Produk dihasilkan dengan lebih lumayan
- F16 - Kaedah pertanian secara tanaman bergilir diperkenalkan
- F17 - Tanah dapat digunakan sepanjang tahun dengan jenis tanaman berbeza mengikut musim
- F18 - Kepelbagaian tanaman menyebabkan tanaman dapat tumbuh dengan subur
- F19 - Tanah tidak dibiarkan kosong
- F20 - Tanaman baru diperkenalkan seperti turnip dan ubi kentang
- F21 - Alatan yang dicipta oleh Jethro Tull untuk menggali dan menugal tanah
- F22 - Membolehkan banyak lubang digali secara serentak
- F23 - Penanaman biji benih dapat dilakukan dengan lebih pantas
- F24 - Pemasaran produk pertanian secara lebih meluas dan berkesan

- F25 - Baja asli digunakan secara meluas menyebabkan tanaman lebih subur**
- F26 - Hasil pertanian bertambah**
- F27 - Lebihan produk dapat diperdagangkan selain untuk keperluan harian**

Muka surat 238 dan KBKK

- (b) Kegigihan orang Eropah melakukan penjelajahan membawa kejayaan yang besar. Sebagai seorang pelajar, bagaimanakah anda boleh mencotohinya untuk mencapai kejayaan dalam pelajaran?

[4 markah]

- F1 - Mempunyai semangat inkuiri**
- F2 - Percaya kepada diri sendiri**
- F3 - Mempunyai idea yang imaginatif**
- F4 - Kegigihan dalam keusahawanan**
- F5 - Mempunyai komitmen yang tinggi**
- F6 - Berani meneroka / mencuba sesuatu yang baru**
- F7 - Mengeksport perubahan yang dibawa ke kawasan seberang laut**
- F8 - Meminjam ilmu dari orang lain dan melakukan pengubahsuaian**
- F9 - Bijak mencari peluang / ruang untuk memajukan diri**
(Mana-mana jawapan yang munasabah)

Muka surat 232 - 236

- 3 Pada peringkat awal Revolusi Pertanian dan Revolusi Perindustrian, golongan buruh tidak mendapat layanan atau pembelaan yang sewajarnya.

- (a) Apakah tindakan yang diambil oleh kerajaan untuk mengatasi penindasan pekerja kilang?

[6 markah]

- F1 - Akta Antipenggabungan dimansuhkan**
- F2 - Penubuhan Kesatuan Sekerja diizinkan**
- F3 - Akta Kilang digubal di Parlimen**
- F4 - Kanak-kanak di bawah umur sembilan tahun dilarang bekerja**
- F5 - Kanak-kanak di bawah umur sembilan tahun dimestikan bersekolah**
- F6 - Kanak-kanak yang layak bekerja ,had masa bekerja mereka tidak melebihi sembilan jam sehari**
- F7 - Majikan dikehendaki memastikan keselamatan pekerja di kilang**
- F8 - Akta lombong diperkenalkan**
- F9 - Melarang penglibatan kanak-kanak perempuan dan wanita dalam perusahaan arang batu**
- F10 - Akta Sepuluh Jam diperkenalkan**
- F11 - Pekerja wanita dalam perusahaan tekstil tidak bekerja lebih daripada sepuluh jam sehari**

- (b) Huraikan kesan Revolusi Perindustrian di Britain.

[8 markah]

- F1 - Kegiatan pembuatan dan pengilangan telah mula menggantikan kegiatan pertanian**
- F2 - Semakin ramai rakyat Britain terlibat sebagai pekerja atau buruh industri**
- F3 - Perindustrian telah menjadi punca ekonomi baru dan menjadi penting kepada pelbagai lapisan rakyat Britain**
- F4 - Kedudukan tuan tanah sebagai tokoh utama dalam masyarakat telah diganti oleh pengusaha dan pemilik kilang**
- F5 - Lebihan produk hasil daripada Revolusi Perindustrian tidak dapat dipasarkan semuanya di dalam negara**
- F6 - Lebihan produk terpaksa diperdagangkan di peringkat antarabangsa dan keuntungan dapat dimaksimumkan**

- F7 - Perubahan besar dalam sistem pengangkutan domestik berlaku dengan rekaan dan penggunaan kereta api
- F8 - Sistem perkilangan diperkenalkan
- F9 - Golongan buruh tidak mendapat layanan atau pembelaan yang sewajarnya
- F10 - Kemahiran para penenun dan tukang jahit tradisional tidak lagi diperlukan selepas mesin membuat stoking, renda dan pakaian lain tercipta
- F11 - Akta Antipenggabungan melarang pekerja daripada bergabung dan bermuafakat atau menjalankan sebarang tindakan bagi mendapat gaji atau layanan yang lebih baik daripada majikan
- F12 - Kanak-kanak di bawah umur sepuluh tahun sering dieksploitasi di kilang tekstil dan lombong arang batu
- F13 - Majikan berkeras agar campurtangan kerajaan dihindarkan daripada kegiatan ekonomi / terpengaruh dengan falsafah sistem ekonomi bebas

(c) Huraikan kesan penggunaan teknologi dalam bidang perindustrian.

[4 markah]

- F1 - Masalah keletihan dapat diatasi
- F2 - Barangan dapat dikeluarkan dalam kuantiti yang banyak
- F3 - Kos pengeluaran setiap barangan menjadi murah
- F4 - Barangan mudah dipasarkan kepada masyarakat umum termasuk golongan yang tidak mempunyai kuasa beli yang tinggi
- F5 - Barangan yang banyak boleh dikomersialkan pada peringkat antarabangsa
- F6 - Para usahawan boleh mendapatkan keuntungan yang lumayan
- F7 - Para usahawan boleh menggunakan sebahagian daripada keuntungan untuk mempertingkatkan aktiviti pengeluaran dan perdagangan mereka
- F8 - Membantu perkembangan sistem pengangkutan seperti penggunaan kuasa wap

Muka surat 237 - 239

4(a) Jelaskan maksud Imperialisme.

[4 markah]

- F1 - Usaha sesebuah negara untuk meluaskan empayarnya dengan menjajah
- F2 - Menguasai negara-negara lain / mengeksploit negara yang lemah
- F3 - penguasaan dilakukan oleh negara yang lebih kuat terhadap negara lain yang lebih lemah
- F4 - Bertujuan untuk mendapatkan faedah dari segi politik dan ekonomi
- F5 - Telah berlaku sejak zaman Rom
- F6 - Melibatkan kuasa-kuasa Eropah seperti Sepanyol dan Portugal

(b) Jelaskan faktor-faktor yang mendorong Imperialisme Barat di Asia Tenggara.

[9 markah]

- F1 - Kuasa-kuasa utama di Eropah telah meluaskan pengaruh politik
- F2 - Perkembangan pesat dalam bidang perindustrian
- F3 - Perkembangan perdagangan
- F4 - kuasa-kuasa ini bersaing untuk menguasai tanah jajahan dengan secepat mungkin untuk menjaga kepentingan ekonomi mereka
- F5 - Revolusi pengangkutan yang berkembang / kemudahan perhubungan / mempercepat perjalanan
- F6 - Kewujudan sistem jalan kereta api
- F7 - Penciptaan kapal wap
- F8 - Perkembangan teknologi di Eropah melebihi negara di Asia dan Afrika
- F9 - Semangat berlumba antara kuasa-kuasa Eropah untuk mendapat daerah di Asia dan Afrika/berlumba mengatasi antara satu sama lain/kegiatan menakluk kawasan/daerah di luar Eropah

- F10 - Mencari kawasan pasaran baru untuk mengeksport barangan keluaran masing-masing
- F11 - Hasrat untuk menyebarkan pengaruh tamadun
- F12 - Menyebarkan agama ke seberang laut
- F13 - Menganggap pemilikan tanah jajahan sebagai status / simbol kekuatan kuasa
- F14 - Menganggap tanggungjawab kuasa orang Eropah mengembangkan tamadun
- F15 - Slogan seperti *the white man's burden, mission civilisatrice, the blessings of the Anglo-Saxon protection*

(c) Terangkan kesan Imperialisme Barat di Asia Tenggara.

[7 markah]

- F1 - Politik
 - H1a - Sistem pemerintahan dan pentadbiran mengalami perubahan
 - H1b - Pemerintah tempatan terpaksa menerima penasihat dan pentadbir barat
 - H1c - Berlaku persaingan kuasa-kuasa barat
 - H1d - Inggeris berkuasa di Tanah Melayu, Burma, India dan China
 - H1e - Kepulauan Melayu dipecah perintah
 - H1f - Inggeris di Tanah Melayu dan Belanda di Indonesia
 - H1g - Perancis menjajah Indo China (Laos, Vietnam dan Kemboja)
 - H1h - Amerika menduduki Filipina
- F2 - Ekonomi
 - H2a - Distrukturkan agar memberi manfaat kepada ekonomi negara penjajah
 - H2b - Getah dan bijih timah di Tanah Melayu telah dikomersialkan oleh Inggeris
 - H2c - Memastikan bekalan getah dan bijih timah berterusan untuk memenuhi keperluan industri di Britain
- F3 - Sistem pendidikan
 - H3a - Sistem pendidikan Inggeris diperkenalkan
 - H3b - Pendidikan tidak disebarluaskan luas dan berkesan
 - H3c - Pendidikan hanya terhad di kawasan bandar
 - H3d - Dikhususkan untuk memberi pendidikan asas
 - H3e - Melatih golongan pentadbir rendah bagi keperluan pentadbiran British
- F4 - Kemasukan buruh dari luar
 - H4a - Kuasa Barat mengimport buruh luar untuk menjadi tenaga kerja bagi memenuhi ekonomi komersial mereka
 - H4b - Membawa perubahan demografi
 - H4c - Berlaku perubahan komposisi etnik di negara yang dijajah kuasa Barat

BAB 10 : DASAR BRITISH DAN KESANNYA TERHADAP EKONOMI NEGARA

Item Struktur

Muka surat 244 - 246

Masyarakat Melayu

Ekonomi Sara Diri

- 1 Rajah di atas merujuk kepada kegiatan ekonomi masyarakat Melayu sebelum kedatangan British.
- (a) Berikan **tiga** kegiatan ekonomi masyarakat Melayu.

- Melombong
- Bercucuk tanam
- Memungut hasil hutan
- Menternak binatang
- Menangkap ikan

[3 markah]

- (b) Apakah yang dilakukan oleh masyarakat Melayu terhadap lebihan pengeluaran mereka?
- **Menukar barangan**
 - **Kenduri kendara**
 - **Membayar zakat**
 - **Sedekah/hadiah**
 - **Simpanan bermusim**
- [3 markah]
- (c) Berikan contoh peralatan penanaman padi yang digunakan oleh masyarakat Melayu.
- **Tajak**
 - **Cangkul**
 - **Tugal**
 - **Tenggala**
- [2 markah]
- (d) Apakah yang digunakan oleh masyarakat Melayu untuk menggerakkan teknologi pertanian?
- **Tenaga binatang**
 - **Tenaga manusia**
- [1 markah]
- (e) Nyatakan satu faktor yang melibatkan pembahagian kerja dalam masyarakat Melayu.
- **Perbezaan jantina**
 - **Perbezaan umur**
- [1 markah]

Muka surat 250 - 252

2

Masyarakat Melayu telah terlibat dalam sektor perlombongan sejak abad ke-20 lagi secara kecil-kecilan

- (a) Nyatakan dua hasil galian yang terdapat di Tanah Melayu.
- **Emas**
 - **Bijih timah**
 - **Arang batu**
 - **Bauksit**
 - **Antimoni**
 - **Bijih besi**
- [3 markah]
- (b) Apakah peranan pembesar Melayu dalam perlombongan bijih timah di Tanah Melayu sebelum kedatangan British?
- **Memberi kebenaran kepada pengusaha dari China yang ingin mengusahakan perlombongan**
 - **Memastikan hasil bijih timah yang dilombong, dijual semula kepada mereka**
 - **Menentukan harga bijih timah**
- [2 markah]

- (c) Nyatakan satu kelebihan pemodal dari Eropah yang berupaya menyaingi pemodal dari China dalam perlombongan bijih timah.
- **Mempunyai modal**
 - **Penggunaan kapal korek**
- [1 markah]
- (d) Namakan kawasan melombong emas yang terawal di Tanah Melayu.
- **Kuala Selinsing**
 - **Sungai Jelai, Pahang**
 - **Raub, Pahang**
 - **Bau, Sarawak**
- [2 markah]
- (e) Menurut pandangan anda, apakah faktor yang boleh memajukan ekonomi sesebuah negara?
- **Mempunyai modal**
 - **Menguasai teknologi**
 - **Berpengetahuan**
 - **Bertindak proaktif**
 - **Mempunyai perancangan ekonomi yang jelas**
- [2 markah]

Muka surat 247 - 250

2

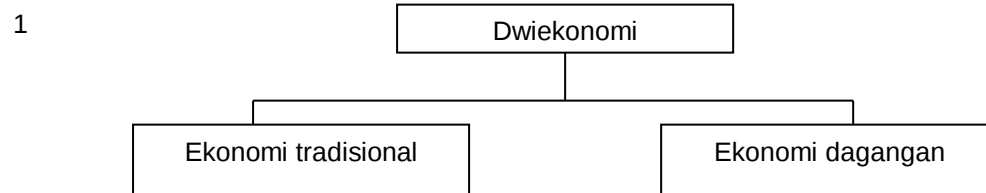
Sistem pertanian komersil sumber pendapatan kerajaan British

- (a) Namakan **dua** tanaman baru yang mendapat pasaran amat baik pada peringkat antarabangsa yang diperkenalkan oleh British kepada orang lain.
- **Kopi**
 - **Tembakau**
 - **Getah**
 - **Gambir**
 - **Lada hitam**
- [3 markah]
- (b) Nyatakan **dua** sebab keupayaan pemodal dari Eropah dan China menguasai tanaman komersil pada era British.
- **Mempunyai modal**
 - **Teknologi**
 - **Mendapat konsesi tanah yang luas**
 - **Tempoh pajakan yang lama**
- [2 markah]
- (c) Apakah usaha yang telah dibuat oleh H.N. Ridley bagi menggalakkan peladang menanam getah?
- **Mengadakan pameran**
 - **Mengagihkan benih getah secara percuma**
 - **Memperkenalkan cara penorehan ibidem**
- [2 markah]

- (d) Nyatakan tujuan Rancangan Sekatan Stevenson diperkenalkan pada tahun 1920.
- **Menahan kejatuhan harga getah**
 - **Menahan kejatuhan harga getah**
- [1 markah]
- (e) Namakan syarikat yang terlibat dalam perusahaan getah pada awal abad ke-20.
- **Harrisons dan Crosfield**
 - **Boustead Buttery Estate Agency**
 - **Guthrie**
 - **Sime Darby**
- [2 markah]

Item Esei

Muka surat 244 - 250

Rajah di atas menerangkan sistem ekonomi yang dijalankan oleh British di Tanah Melayu.

- (a) Bagaimanakah masyarakat Melayu tradisional menjalankan kegiatan ekonomi mereka sebelum penjajahan British di Tanah Melayu?
- [8 markah]

- F1 - Bersifat sara diri
- F2 - Menjalankan aktiviti melombong secara mendulang dan melampun
- F3 - Lombong bijih timah dimiliki oleh pembesar Melayu
- F4 - Dikerjakan oleh buruh tempatan
- F5 - Hasil bijih timah dipasarkan ke China, Jepun dan India
- F6 - Bijih timah turut digunakan untuk menghasilkan gendang gangsa, alatan senjata dan alatan muzik
- F8 - Bercucuk tanam juga dijalankan
- F9 - Menanam padi, ubi, pisang dan kelapa
- F10 - Menggunakan peralatan tradisional seperti tajak, cangkul, tugal dan tenggala
- F11 - Pengeluaran dalam skala kecil
- F12 - Lebihan pengeluaran digunakan untuk berzakat, sedekah dan kenduri-kendara
- F13 - Lebihan turut disimpan untuk tempoh tertentu
- F14 - Memastikan kelangsungan bekalan makanan
- F15 - Menternak binatang juga dijalankan
- F16 - Bertujuan menambah sumber bekalan makanan
- F17 - Menternak binatang untuk memenuhi keperluan keluarga sahaja
- F18 - Binatang yang ditenak seperti ayam, itik, lembu dan kerbau
- F19 - Memungut hasil hutan
- F20 - Menangkap ikan secara kecil-kecilan
- F21 - Menggunakan kaedah berbeza mengikut kawasan penangkapan
- F22 - Alatan seperti bubu, kail dan jala digunakan

- (b) Mengapakah masyarakat Melayu kurang terlibat dalam ekonomi dagangan semasa penjajahan British di Tanah Melayu?
- [6 markah]

- F1 - Tidak mendapat galakan British

- F2 - Terlibat dalam aktiviti ekonomi sara diri
- F3 - Kekurangan modal
- F4 - Tidak memiliki teknologi moden
- F5 - Tidak memiliki pengetahuan
- F6 - Kekurangan tenaga buruh
- F7 - Tidak wujud pengkhususan pekerjaan
- F8 - Saiz tanah kecil
- F9 - Cukai tanah yang tinggi
- F10 - Kekurangan pasaran/pasaran terhad

- (c) Berdasarkan pengetahuan sejarah anda, apakah kesan perkembangan ekonomi dagangan di Tanah Melayu?

[6 markah]

- F1 - Kemasukan buruh dari China dan India
- F2 - Buruh India bekerja dengan bayaran gaji yang murah
- F3 - Ekonomi tradisional terpinggir dan ketinggalan
- F4 - Penduduk tempatan kekal dengan ekonomi tradisional
- F5 - Penguasaan British terhadap pelabuhan utama di Tanah Melayu
- F6 - Wujud satu rangkaian ekonomi dagangan yang pesat
- F7 - Pembangunan ekonomi di kawasan pantai timur tidak seimbang
- F8 - Pengenalan tanaman dagangan baru seperti getah dan kelapa sawit
- F9 - Kemasukan pemodal Eropah dan China dalam sector tanaman dagangan
- F10 - Pengusaha mengusahakan tanaman gambir, lada hitam dan ubi kayu
- F11 - Pemodal British mengusahakan tanaman getah untuk tujuan eksport
- F12 - Syarikat Eropah melabur modal di tanah Melayu melalui syarikat perwakilan
- F13 - Syarikat Harrisons and Crosfield, Boustead Buttery Estate Agency, Guthrie dan Sime Darby
- F14 - Pembangunan infrastruktur seperti jalan raya dan jalan kereta api
- F15 - Mengubungkan kawasan pertanian komersil dengan pelabuhan
- F16 - Kewujudan golongan pengusaha ataupun komprador

Muka surat 253 -254

2

Kepesatan pembangunan ekonomi oleh kerajaan British telah membawa masuk tenaga buruh dari luar untuk memajukan kegiatan ekonomi.

- (a) Nyatakan faktor-faktor yang menggalakkan kedatangan tenaga buruh luar semasa pemerintahan British.

[7 markah]

- F1 - Kepesatan pembangunan di sektor pertanian dan perlombongan
- F2 - Membuka banyak peluang pekerjaan kepada kaum imigran
- F3 - Masalah kekurangan tenaga buruh tempatan
- F4 - Faktor penolak di negara asal
- F5 - Galakan daripada British
- F6 - Tidak mendapat tentangan dari kalangan orang Melayu
- F7 - Kestabilan politik Tanah Melayu
- F8 - Wujud hubungan tradisi antara Tanah Melayu dengan India
- F9 - Cukai tanah yang tinggi
- F10 - Kekurangan pasaran/pasaran terhad

- (b) Bagaimanakah sistem tiket kredit dijalankan untuk membawa masuk tenaga buruh China?

[7 markah]

F1	-	Bakal imigran dikumpul dari kampung-kampung di negara China

F2	-	Dilakukan oleh ketua (kheh-thau)
F3	-	Ketua dibayar wang bagi setiap imigran yang dibawa
F4	-	Imigran dikenali Sin Kheh
F5	-	Imigran diletakkan di bawah pengawasan nakhoda kapal atau agensi buruh
F6	-	Imigran perlu membuat perjanjian secara lisan atau bertulis
F7	-	Pembayaran hutang dijelaskan dengan cara bekerja dalam suatu tempoh tertentu
F8	-	Tiket dibekalkan untuk menunjukkan pelabuhan yang dituju
F9	-	Juga keterangan diri sama ada bebas atau berhutang

- (c) Apakah perbezaan yang terdapat dalam sistem pengambilan kakitangan dengan sistem pengambilan rumah kongsi dalam membawa masuk tenaga buruh dari negara China?

[6 markah]

		Sistem pengambilan kakitangan
F1	-	Majikan yang memerlukan buruh akan menghantar dan melantik pegawainya ke China
F2	-	Tambang dan perbelanjaan buruh akan dibiayai oleh majikan
F3	-	Pegawai yang bertanggungjawab akan mengiringi buruh sehingga sampai di tempat majikannya
		Sistem pengambilan rumah kongsi
F4	-	Pengambilan buruh akan dilakukan oleh pegawai di negara China
F5	-	Pegawai dilantik oleh sesebuah rumah kongsi
F6	-	Pegawai di negara China akan membiayai segala perbelanjaan buruh sehingga sampai di Tanah Melayu
F7	-	Pembawa buruh akan dibayar dengan kadar tertentu seperti yang telah dipersetujui bagi setiap buruh yang dibawa

Muka surat 263 - 266

3

Kesan daripada pentadbiran British tidak terhad kepada aspek pembangunan fizikal malah melibatkan aspek sosial juga.

- (a) Jelaskan faktor kemunculan bandar baru di Tanah Melayu, Sarawak dan Sabah.

[8 markah]

F1	-	Perkembangan pesat bidang ekonomi menyebabkan berlaku proses pembandaran
F2	-	Tertumpu di kawasan yang kaya dengan sumber alam semulajadi
F3	-	Kawasan ini sering menjadi tumpuan kegiatan ekonomi penjajah
F4	-	Kegiatan perlombongan bijih timah telah menyebabkan kemunculan bandar baru
F5	-	Bandar Taiping, Seremban dan Kuala Lumpur lahir kerana perlombongan
F6	-	Perlombongan petroleum telah menyebabkan perkembangan bandar Miri
F7	-	Terdapat kemudahan perbankan di bandar
F8	-	Peranan sebagai pusat pentadbiran telah mengubah pekan kecil kepada bandar baru
F9	-	Kawasan berhampiran lombong mengalami pertambahan penduduk
F10	-	Berfungsi sebagai pusat pengumpulan hasil lombong
F11	-	Bandar baru turut berfungsi sebagai pusat perniagaan dan pusat pentadbiran
F12	-	Dilengkapi dengan segala kemudahan asas seperti jalan raya, bekalan air bersih, sekolah, pusat kesihatan serta institusi kewangan
F13	-	Perkembangan dalam sistem pengangkutan
F14	-	Gemas dan Kuala Lumpur terletak di persimpangan jalan raya dan jalan kereta api utama di tanah Melayu
F15	-	Kegiatan pertanian komersil seperti getah dan lada hitam
F16	-	Bandar Kuching di Sarawak berkembang pesat kerana aktiviti

F17 -	Pengumpulan dan pengeksporan lada hitam dan gambir sejak tahun 1840
F18 -	Pelabuhan Klang, Melaka dan Pulau Pinang berkembang sebagai bandar pelabuhan yang maju

- (b) Nyatakan ciri-ciri pembentukan masyarakat berbilang kaum di Tanah Melayu.
[4 markah]

F1 -	Terbentuk akibat kemasukan imigran dari China dan India
F2 -	Kemasukan mereka digalakkan oleh pihak British
F3 -	Perkembangan sektor perlombongan dan perladangan getah
F4 -	Wujud perbezaan tempat tinggal dan pekerjaan mengikut kaum
F5 -	Kaum Melayu bekerja sebagai petani dan nelayan di luar bandar
F6 -	Kaum India berkhidmat sebagai buruh ladang di estet-estet
F7 -	Kaum Cina bekerja sebagai pelombong dan berniaga di kawasan bandar
F8 -	Wujud perbezaan bahasa pertuturan di kalangan setiap kaum
F9 -	Perpaduan serta interaksi antara kaum sangat terbatas
F10 -	Perbezaan yang wujud di kalangan masyarakat berbilang kaum di negara ini menyukarkan usaha pembentukan perpaduan nasional

- (c) Terangkan perkembangan system pendidikan vernakular di Tanah Melayu semasa penjajahan British.
[8 markah]

F1 -	Pendidikan yang menggunakan bahasa ibunda kaum masing-masing sebagai bahasa pengantar
F2 -	British menubuhkan sekolah vernakular Melayu di Negeri-negeri Selat
F3 -	Sekolah Melayu Teluk Belanga di Singapura merupakan sekolah Melayu pertama dibina oleh British pada tahun 1856
F4 -	Sekolah Melayu kemudiannya dibina di Seberang Perai, Kuala Kangsar dan Batu Gajah, Perak
F5 -	Sekolah Melayu khusus untuk murid perempuan telah dibina di negeri-negeri Selat pada tahun 1885
F6 -	Sekolah Melayu yang diwujudkan hanyalah terhad pada peringkat sekolah rendah sahaja
F7 -	Kurikulum yang dipelajari bersesuaian dengan hasrat British untuk menjadikan anak-anak Melayu sebagai petani
F8 -	Maktab Perguruan Sultan Idris, tanjung Malim, Perak ditubuhkan untuk melatih guru-guru sekolah Melayu
F9 -	Menyediakan peluang pendidikan lanjutan kepada anak-anak Melayu
F10 -	British menubuhkan Kolej Melayu Kuala Kangsar pada tahun 1905
F11 -	Khusus untuk anak-anak golongan elit Melayu
F12 -	Pihak pengurusan ladang bertanggungjawab menubuhkan sekolah Tamil di kawasan ladang / estet getah
F13 -	British turut membangunkan sekolah Tamil di kawasan bandar
F14 -	Sekolah Tamil Vivekananda di Seremban
F15 -	Sistem pendidikan di sekolah Tamil berorientasikan negara India
F16 -	Sekolah Tamil turut menggunakan sukatan pelajaran, buku teks dan guru dari India
F17 -	Bahasa Tamil merupakan bahasa pengantar di sekolah ini
F18 -	Sekolah Cina di Tanah Melayu dibangunkan oleh saudagar dari China
F19 -	Sekolah Chung Hwa dan sekolah Yuk Chai di Kuala Pilah
F20 -	Sekolah Cina menggunakan dialek daerah masing-masing sebagai bahasa pengantar
F21 -	Guru, buku teks dan sukatan pelajaran dibawa dari negara China
F22 -	Kerajaan British mewartakan Enakmen Pendaftaran Sekolah pada tahun 1920
F23 -	Bertujuan menyekat perkembangan pengaruh komunis di sekolah Cina

